

ERDÉSZETI LAPOK

XLII. ÉVF.

AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

KÖZLÖNYE

XII. FÜZET

KIADJA: AZ ORSZÁGOS ERDÉSZETI EGYESÜLET

Szerkeszti:

BUND KÁROLY

Megjelenik minden hónap 15-én.

Előfizetési díj egy évre 16 korona.

Az Orsz. Erd. Egyes. oly alapító tagjai, kik legalább 300 kor. alapítványt tettek, valamint a rendes tagok is 16 kor. évi tagsági díj fejében, ingyen kapják. Azok az alapító tagok, kik 300 koronánál kevesebbet alapítottak, 6 kor. kedvezményes árért járathatják.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, Lipótváros, Alkotmány-utca 6. sz., II. em.

A lap irányával nem ellenkező hirdetések mérsékelt díjért közöltnének.

(Telefon: 37—22.)

A Porthesia chrysorrhoea ellen alkalmazott egyik irtási kísérletről.

Irtá: *Pfundtner Károly* m. kir. erdész.

Az aranyfaru pille (*Porthesia chrysorrhoea*) Nagyküküllő vármegye medgyesi járásában 1901. év óta évről-évre nagyobb tömegekben mutatkozik. Elterjedése mai nap már oly nagymérvű, hogy az összes tölgyeseket, kivétel nélkül, megtámadta. A sűrűn egymás mellett előforduló, fehér fonatu hernyófészkek a fák koronáját oly mértékben lepték el, hogy azok távolról szemlélve azt a benyomást keltik, mintha a fák tetejét hó borítaná. Ugyanilyen szomorú az a kép, melyet ezidőszerint gyümölcsöseink nyújtanak. A felhámjuktól megfosztott és annak következtében elszáradt levelek lehullottak, s alma-, körte-, meg szilvafáinkon, a legtöbb helyen, a fonnyadó gyümölcsnél, meg az ágak tetejét tömegesen borító hernyófészkeknél egyebet találni nem lehet. *)

*) Szerző ezen cikkét már október hó folyamán küldte be.

Szerk.

A hernyók károsítása nem szorítkozik azonban csak az elősorolt fanemekre, mert a szil-, bükk- és gyertyánfákon, sőt a patakmenti fűzfákon is lépten-nyomon találhatunk hernyófészkeket, míg a galagonya-, kökény- és csipkerózsa-bokrok e fonatokkal teljesen be vannak hálózva. E nagymérvű károsítást, mely különben nemcsak ezen járás területére szorítkozik, hanem a szomszédos Alsó-Fehér-, Kis-Küküllő-, Maros-Torda- és Szebenmegyék területein talán épp oly mérvben, Nagy-Küküllő vármegyének tőlünk keletre fekvő többi járásaiban pedig kisebb mértékben mutatkozik, előre jelezték ama tömeges lepkerajok, melyek ez év július havának első felében voltak láthatók. A késő esti órákban lámpa mellett a szabadban tartózkodókat a lepkék egész raja vette körül, melyeket a fény csábitott magához, ha pedig az ember ilyenkor a gyümölcsösöket járta, a lepkék ezreit meg ezreit láthatta az általuk különösen kedvelt alma-, körte- és szilvafák körül rajozni.

Hogy az aranyfaru pille ezen nagymérvű fellépte által a jövő év gyümölcsstermése mily mértékben van veszélyeztetve, magyarázatra nem szorul, s kemény feladat lesz a hernyófészkeknek lelkiismeretes letisztítása által, legalább e téren, a fenyegető bajt elhárítani. Feltehető azonban, hogy az e téren különben indolens nép az esetben, ha közigazgatási hatóságaink ez irányu erélyes felhívásaikat egyszerűsmind a végrehajtás szempontjából is kellőképpen ellenőrzik, kötelességének legalább a büntetéstől való félelmében, eleget fog tenni.

Másként áll a dolog az erdőnél, hol a megszállt terület nagyságára való tekintetből a gyümölcsösökben alkalmazott, s a hernyófészkek leszedésében, lenyesésében álló irtási módot használni nem lehet. Az 1901/2. évi télen, a midőn a hernyójárnak még csak első jelei mutatkoztak kerüle-

temben, a hernyófészkek felperzselését és lenyesését az erdőben is alkalmaztam, de a hernyók akkor még csak egy községben, a kerülem legnyugatibb szélén fekvő Hásság község tölgyeseinek mintegy 40 holdnyi területén voltak találhatóak.

Már akkor is tapasztaltam azonban, hogy ez az irtási módszer fiatalosokban, alacsonyabb fáknál ugyan beválik, de a szálás, öreg tölgyeseknél nem alkalmazható. A fészkek mindig az ágak végén voltak, többnyire oly magasságban, hogy ha azokat a hosszú nyélre erősített viharlámpással esetleg el is lehetett érni, a lámpát szilárdan megtartani nem volt lehetséges, s az ide s tova ingadozásban a fészkek inkább csak megfüstölődtek, de el nem égtek. Ha pedig az idő ködös vagy zuzmarás volt, s így a fészkek falai megnyirkosodtak, akkor ily módon dolgozni egyáltalában nem lehetett. Épp oly hiányos volt a magas vágható állatokban a hernyófészkeknek galyazó ollókkal való lenyesése is. Így tehát a hernyófészkek szedése inkább csak a fiatalosokban volt keresztülvihető, míg a mintegy 10 holdnyi öreg tölgyesben sok hernyófészkek maradt vissza. Miután az ezekből kikelő, valamint az itt uralkodó nyugati széláramok által Alsó-Fehérmegyéből áthozott újabb lepkerajok az 1902. év nyarán Hásság község erdeit már egész kiterjedésekben — 145 k. holdon — és a szomszédos erdőket is már mintegy 220 k. holdon megszállották, e tárgyban tett jelentésemre a rovarügyi állomás azt a tanácsot adta, hogy a hernyók irtását, azoknak nagy tömegekben való együtt-tartása, s illetve ez által elérendő megfertőzése útján kíséreljem meg. Ez a kísérlet a rovarügyi állomás főnökének utmutatásai szerint az 1904. év tavaszán, a földmivelésügyi miniszter ur által engedélyezett költséggel végre is hajtott. Tekintettel az említett hernyófaj által vidékünkön a folyó évben okozott

nagymérvű károsításokra, nem lesz talán érdektelen, ha e kísérlet lefolyását ezen lapok útján t. szaktársaimmal megismertetem.

A kísérletet Hásság községnek legnagyobb mértékben megtámadott, mintegy 145 k. hold kiterjedésű tölgyesében végeztük.

Első feladat volt a fertőző helyeknek helyes kiválasztása, mely célra az erdőnek kimagasló, a szél hatásának erősen kitett helyeit szemeltem ki. A kitett fekvést azért kellett feltétlenül szem előtt tartani, mert csak így volt lehetséges, hogy a kérdéses helyekre összegyűjtött hernyótömegekben a sűrű érintkezés és hiányos táplálkozás folytán keletkezendő ragály a szél által az erdő többi részeibe is elvitessék és az ott tanyázó hernyók ez uton megfertőztessenek. Az átlag $60 m^2$ nagyságú fertőző helyek $50 cm$ mély és épp oly széles sánczokkal vétettek körül, melyeknek külső szélén köröskörül $13 cm$ széles, hernyóenyvvel bekent deszkák voltak elhelyezve. E deszkák fakampókkal voltak a földhöz erősítve s rendeltetésük volt a hernyóknak a sánczokkal körülvett területről való eltávozását megakadályozni. A fertőző helyeken belül egyes bokrok, facsoportok hagyattak meg azon célból, hogy a tavasszal fészkeikből előjövő hernyók e fák rügyeiben némi táplálékra leljenek. Figyelem fordított azonban már e fertőző helyek kiválogatásánál is arra a körülményre, hogy e fák magasak ne legyenek, miután ez esetben attól kellett tartani, hogy az azokra felkapaszkodó vagy a hosszú fonalakon megint leereszkedő hernyók, a szél által az izoláló sánczokon kívül eső területekre sodortatnak át, miáltal a kísérlet sikeres folytatásához megkívánt hernyótömeg esetleg tetemesen megapadhatott volna. Azonkívül a fertőző helyek közelében álló fák ki lettek vágva, s pedig azért, hogy az említett hernyófonalak, a

szél által lebegtetve, azokon meg ne akadjanak, s a fonalakon leereszkedő hernyóknak a szabadba vezető hidakul ne szolgálhassanak. Az így előkészített fertőző helyeken a nagy mennyiségben odahordott hernyófészkekből az apró hernyók márczius hó 28-ika körül kezdtek előbujni, de tekintettel a még mindig hűvös, szeles időjárásra, csak a napnak erősen kitett, s a szél ellen védett helyeken. E hernyók inkább csak a fészkek felületén tanyáztak, s a fákra való felvándorlást ekkor még észlelni nem lehetett. Miután a hűvös, kedvezőtlen időjárás még ezután is tartott, a hernyók a fészkek által nyújtott biztos menedékhelyeket még ezután sem hagyták el s így a vándorlás, s azzal együtt a rágás, inkább csak április hó második hetében vette kezdetét. Április hó 14-én a fák és bokrok már teljesen el voltak lepve hernyókkal és az elszigetelt helyeken belül álló fák törzsei és ágai fátyolszerűen voltak a hernyófonatokkal beburkolva, melyeken ezer meg ezer hernyó sűrű tömegekben tanyázott. Április hó 20-án a fertőző helyeken belül álló fák már teljesen le voltak kopasztva, a bimbók — a rügypikkelyek kivételével — elpusztítva s az éhség által gyötört hernyók teljes erővel azon voltak, hogy a fertőző helyeket elhagyva, az azokon kívül álló fákon uj legelőt nyerhessenek. Ennek azonban utjában volt a hernyóenyv, melyen az áthatolás lehetetlen volt, s a hol a hernyók tömeges odátódulása következtében az enyves pászta áthidalásának veszélye forgott fenn, ott a holt hernyótetemek leseprése és az enyv felfrissítése után az elzáró gyűrűt megint helyreállítottuk. A hernyóknak ez uton való elszéledése tehát meg volt akadályozva, de menekülésükre alkalmat nyújtottak, az ágakon himbálódzó — azokról lelógó — s a szél által ide s tova lebegtetett hernyófonatok és vékony fonalak, melyekről heves szél idejében a hernyók nagy

számban dobattak át az elszigetelt helyeken kívül eső területekre. A hernyótömegeknek ez uton való apasztását eleinte úgy véltem kikerülhetni, hogy az említett fonatokat és fonalakat rudakra erősített czirokseprőkkel lesepertettem. A folytonos felügyeletet nélkülöző munkások megbizhatlansága, s a szakadatlanul ujonnan képződő fonalak sokasága mellett azonban ez az eljárás nem bizonyult célravezetőnek. Április hó 28-án azt tapasztaltam, hogy a szél hatásának legerősebben kitett két fertőző helyen a hernyótömegek észrevehetőleg megapadtak. Egyszersmind azonban azt is tapasztaltam, hogy a fertőző helyeken belül álló fák rügyeinek kirágása után a fákról megint levándorolt és a földön elterülő hernyófonadékokon tartózkodó hernyókból igen sok elpusztult. A még élő hernyókat megvizsgálva, láttam, hogy azok minden mozgást beszüntettek és egyes kiemelkedő fadarabokon, elszáradt kórókon nagy csomókban ülnek együtt. A hernyóknak ily korán beállott tömeges pusztulása meglepett. Nem tudtam, hogy ezt az együttartás útján kifejleszteni óhajtott ragálynak tulajdonítsam-e, avagy az éhségnek, a táplálék teljes hiányának, amelynek az elszigetelt helyeken belül álló néhány bokor rügyeinek elpusztítása után mulhatatlanul be kellett következnie. Az elpusztult hernyótestecskék oly aprók voltak, hogy a nap szárító behatása folytán azonnal porrá aszalódtak össze. A fertőző helyeken belül élő hernyók — mozdulatlanságukat leszámítva — másnemű beteges elváltozást nem mutattak; a fertőző helyeken kívül tanyázó hernyók pedig zavartalanul táplálkoztak és élénken mozogtak, úgy, hogy azoknak fertőzött voltára következtetni nem igen volt lehetséges. Ezen tünetek után azt véltem megállapíthatni, hogy a beállott pusztulást nem ragály, hanem az éhség okozta, annál is inkább, mert a keményre összeszáradt, apró hernyótetemek

mellett ki volt zárva ama rohasztó anyagoknak kifejlődése, a melyek a többi hernyókra fertőző hatással lehettek volna.

Itt tehát első feladat volt az igen korán bekövetkezett pusztulást a továbbiakban megakadályozni, s illetve azt egy későbbi időpontig, a hernyók nagyobb mérvű kifejlődéséig elhalasztani. Ezt pedig — feltéve, hogy a pusztulásnak oka csakugyan az éhség volt — csakis a hernyóknak egy bizonyos ideig való tápláltatása által lehetett elérni, a mi az időközben kifakadt fiatal tölgyfalombbal meg is történt.

A másik feladat az említett pusztulás, valamint a szél által történt kifuvás folytán egyes helyeken megapadt hernyótömegek újból való kiegészítése volt. Tekintettel arra, hogy a szabadon élő hernyók ekkor még társaságban, csoportokban tanyáztak, az apadékot újabb fészkek gyűjtése által könnyű volt pótolni. Hogy pedig végül a kifuvás újabb veszteségeket ne okozhasson, a fertőző helyeken belül álló fákat hernyóenygyűrűvel véttettem körül, miáltal a hernyóknak a fákra való feljutása meg volt akadályozva. Ezekkel az intézkedésekkel egyfelől a kísérlet sikeres folytatásához megkívánt állapot újból helyre volt állítva, másfelől pedig a tápláléknyújtás és az egészséges hernyóknak a fertőző telepeken való elhelyezése támpontot nyújtott annak elbírálására, hogy vajjon a hernyóknak az előbbeniekben említett pusztulása és az életben maradottaknak megváltozott viselkedése, mozdulatlan állapota, tisztán az éhségnek és illetve az éhség által előidézett elgyengülésnek a következménye-e, avagy a nagy tömegekben való együttélés és a hiányzó táplálék előidézte-e már azt a ragályos állapotot, melynek létrehozása, kitörésének siettetése, az egész kísérletnek indító okát képezte.

Május hó 6-án a hernyók minden fertőző helyen megint a kísérlet által megkívánt tetemes számban voltak jelen. Ugyanakkor azt tapasztaltam, hogy úgy az eredetileg oda hordott, s az elégtelen táplálkozás folytán alig fejlett apró hernyócskák, valamint a később gyűjtött és a normális viszonyok mellett már erősebben kifejlődött hernyók egyaránt mohón táplálkoznak, élénken mozognak, miáltal ama feltevésem, mely szerint a leirt pusztulás az éhségnek volt kifolyása, teljes beigazolást nyert. Fertőzött állapot mellett a táplálkozás megkezdése a további pusztulásnak alig vethetett volna gátat, s tekintettel arra, hogy a hernyók még akkor igen aprók voltak, s így ellentálló képességük is gyenge volt, a ragálynak rövid időn belül végeznie kellett volna velök. Azonkívül át kellett volna terjednie a ragálynak a később gyűjtött nagyobb hernyókra is, a minek, ha nem is rögtöni elpusztulásban, de legalább elváltozott, beteges állapotban, a táplálkozás beszüntetésében kellett volna nyilvánulnia. A mohó táplálkozás, az apró hernyók további növekvése és a később gyűjtötteknek zavartalan fejlődése bizonyítja, hogy ragályról akkor még szó sem lehetett, a mi a kísérlet további folytatását tette szükségessé.

Május hó 13-án azt tapasztaltam, hogy a tápláltatásnak meg volt a kívánt hatása; a hernyók közül az apróbbak is már annyira ki voltak fejlődve, hogy a táplálék elvonása esetében bekövetkezendő pusztulás és az ennek folyamányát képező rohasztó anyagoknak elegendő mennyiségben való kifejlődése szempontjából is, a további tápláltatást beszüntethetni véltem. Május hó 20-án a fertőző helyeket újból megvizsgálva, azt tapasztaltam, hogy az újból beállott éhség következtében a hernyók tömegesen igyekeznek kivándorolni. Ezen kivándorlási törekvés az izoláló árkoknak mélyebben fekvő sarokpontjain volt a legerősebb, míg az

árkok többi helyein csak egyes hernyók voltak láthatók. Az említett kitörési pontokon nagy számban összegyűlt hernyók között már május hó 20-án meglehetősen sok holt hernyó is volt található, s pedig részben olyanok, amelyek a hernyóenyvvel érintkezésbe jöttek, azzal megteltek s ennek következtében pusztultak el, részben pedig olyanok, amelyek még hernyóenyvvel bepiszkítva nem voltak. Ugyanakkor e fertőző helyek belsejében is lehetett már holt hernyókat találni. A kivándorlási törekvés még május hó 21. és 22-én is nagy volt, míg 23-án már csekélyebbnek látszott. A pusztulás, mely a táplálás ideje alatt teljesen megszűnt, fokozódó mértékben újból kezdetét vette. Feltűnő volt azonban, hogy a fertőző helyeken belül talált holt hernyóknak legnagyobb része a kisebb hernyókból telt ki, t. i. olyanokból, melyek az eredetileg kora tavasszal odahordott fészkekből származtak. A később gyűjtött, erőteljesebben kifejlődött hernyók részben a hernyóenyvvel érintkezésbe jöttek, s ennek következtében tönkre ment hernyótömegek között voltak találhatóak, részben pedig a május hó 28-án megejtett vizsgálódáskor is még életben voltak. Ezeket megvizsgálva, azt tapasztaltam, hogy kinézésük, mozgékonyosságuk olyan, amelyből beteges állapotra következtetni nem lehet. A tapasztalt pusztulást tehát újból csak az eleség hiányára véltem visszavezethetni, miben megerősített az a körülmény, hogy a nem a hernyóenyv következtében elpusztult hernyóknak tulnyomó része a kisebb hernyókból telt ki, melyek a fejlődésükben történt visszamaradás következtében még bő táplálékot igényeltek és annak hiányában első sorban mentek tönkre. A fertőző helyeken kívül tanyázó hernyók május hó 28-ika körül már tömegesen kezdtek bebábozódni, anélkül hogy közöttük a pusztulásnak, vagy beteges állapotnak legcsekélyebb jelét

lehetett volna felfedezni. Utoljára június hó 11-én vizsgáltam meg a kísérlet színhelyét, a mikor, daczára a már május hó 18-án beszüntetett táplálásnak, egyik fertőző helyen még mindig találtam élő, nagyobb hernyóokra. Ezeknek elernyedtt, petyhüdt teste és mozdulatlan helyzete azonban már a közeli elpusztulásra engedett következtetni.

Az előadottak alapján a kísérlet eredményét abban vélem összefoglalhatni, hogy egyedül a hernyók összehőtömörítésével és a táplálék elvonásával, a ragadós nyavalyák kitörését nem segíthetjük elő. A beállott pusztulás előidézője az éhség volt, melynek az apróbb fejlődésben lévő hernyók előbb, a teljesen kifejlődött nagyobb hernyók később estek áldozatul. És ugyancsak az éhség volt közvetett oka ama még nagyobb mérvű pusztításnak, melyet az eleség hiánya miatt a fertőző helyekről kitörni készülő hernyótömegekben a hernyóenyv vitt véghez, amelyben azok ezrével meg ezrével veszték belé. Mindaddig tehát, a mig másnemü, eddig még ismeretlen tényezők segítségével nem sikerül a hernyótömegekben a ragály kitörését elősegíteni, tisztán az előadott módszer által azt elérni nem fogjuk. Az erdeinket ellepő hernyósereg károsításával szemben ennél fogva ezidő szerint jórészt tehetetlenek vagyunk és egyedül a természetől kell várnunk ama segítséget, melynek útján eme káros és veszedelmes ellenségünktől megszabadulhatunk.

E tekintetben biztatók a m. kir. rovar-tani állomásnak ama közlései, melyek szerint az általam vizsgálat végett felküldött hernyótestekben és bábokban oly parazitákra talált, melyeknek elszaporodása a Porthesia jelen hatalmas fellépésének könnyen gátat vethetne. A bábokban talált nagy Ichneumonida lárvák, a hernyótestekből kifuródott Tachina álcák és a hernyófészkekben már a tavasszal talált Chalcidida darázslárvák e tekintetben, mint kedvező

tünetek vehetők számba. Véleményem szerint legtöbbet tehetne az időjárás. Az ideji szárazság, a lepkerajzás és a hernyók kikelése idejében uralkodott verőfényes szép napok azonban a Porthesia ez évi szaporodására csak a legkedvezőbb hatással lehettek.

A kereskedelmi tudományok és erdőgazdaságunk.

Irta: *Csoma Gusztáv.*

Közismert tény, hogy Magyarország és Ausztria a legnagyobb faexportáló államok közé tartozik s e tekintetben az Erdészeti Lapok folyó évi juliusi füzetében (633. old.) megjelent kimutatásra hivatkozunk, mely a világ faforgalmának adatait foglalja össze.

A fakivitellel foglalkozó államok sorában, ezek szerint, első helyen állván, az üzleti szellem ébrentartása és fejlesztése nálunk elsőrendű feladat, melyet az erdőbirtokosok és tisztjeik sorában felkarolni főiskolánk van hivatva. A nemzeti állam kiépítésének megindult nagy munkájában főiskolánkon van helyén módot nyújtani az erdőgazdaság szolgálatába lépő összes hallgatónak, hogy a kereskedelmi tudományokkal gyarapítva képzettségüket, szélesebb látókörrrel hagyják el a főiskolát s magokkal vigyék vérükbe felszivódottan azt az erős tudatot, hogy az erdőszeti szak-tudományok első sorban az erdővagyon fentartásának eszközei, a fahozamok jó értékesítése pedig attól függ, mennyire tudjuk a kereskedelmi téren elérhető előnyöket javunkra kihasználni. Ezen tudattal kell minden erdőtisztnek működni, az hasson rá lelkesítőleg, mikor a hazai föld erdőborította részén gazdálkodik, hogy a nemzet vagyonosodását előmozdítsa s ezzel a belső jólétet emelje; azt a belső jólétet, mely a birtokosnak nyújtott nagyobb jövedelem és a munkáskezek foglalkoztatása s munkájok díjazása révén fakad.

Ezért tartoznak a kereskedelmi tudományok főiskolánkra.

Ismerjük főiskolánk erdőmérnöki szakosztályának négy évre kiterjesztett hatalmas körvonalait, melyeken belül módjában van a fiatalságnak jól megemészteni a tudományokat s előkészíthető a

fiatalság azon nagy arányu feladatokra, melyek megoldására hivatva lesz. Ezen feladatok között első helyre kerültek: az erdők feltárása s a fahozamok jobb értékesítése; előbbi célzt a technikai tudományoknak széles alapon való előadása, utóbbit az illető szaktudományok, a kereskedelmi-, váltófog és a bankügyletek tárgyalása szolgálja.

Mindkét feladat beruházások nélkül nem lévén megoldható, a gyakorlati erdőgazdának ismernie kell a pénzügyekkel való összeköttetés módját is. Erre főiskolánk hallgatóinak meg lesz adva az alkalom, ha szintén lehetőleg széles alapon megismerkednek a pénzügyek üzletvitelének tárgyaival, ha megismerik a bankügyletek számlási műveleteinek alapját; miben áll az érem- és pénzváltási üzletág; az értékpapír üzletág; a leszámítolási üzletág; előlegezési üzlet; takarékbetéti üzlet; folyó számlahitel s a jelzálogkölcsön.

A váltók is a pénzkereskedés tárgyát képezvén, azok jogi természetén kívül fontos ismerni a váltót, mint a pénzkereskedés tárgyát, a valutát és pénzlábat; egyes államok éremrendszereit; a művelt államokban a forgalmi központokon létesített tőzsdéket, mint a pénzpiac képviselőit, melyek egymás között szoros kapcsolatban vannak; továbbá mennyiségtani alapon a bel- és külföldi váltók leszámítolásának módját; a külföldi váltók átszámolásának módjait, a közvetlen váltóátszámolást a küldvényezendő vagy intévényezendő külföldi váltók értékének kikeresésére, a közvetett váltóátszámolásokat és módjait; végül a váltókémlést.

Ha ezekhez hozzájárul a vám- és tarifapolitika és a forgalmi eszközök mikénti használatának ismertetése: ezek által szélesbül a jövő erdőgazdájának ismeretköre és lehetővé teszi, hogy a szaktudományokat is az üzleti szempontok szemmel tartásával alkalmazza a gyakorlati életben s ezen alapon megtalálhatják a külföldi államok fogyasztóival a közvetlen összeköttetést is.

Az erdőszolgálatába álló fiatalság magas képzettséggel lépvén így ki az életbe: szellemi erői teljes kifejtésére meg kell nyitni előtte a tért, mert a fahozamok jobb értékesítése tekintetében még nem állunk a helyzet magaslatán.

Mint a hogy a nagy Magyar Alföld, a hatalmas vasuti hálózat mellett Európa veteményes kertje lehetne, úgy izmosodhatik erdő-

gazdaságunk is, ha a külállamok felfogyasztó vállalataival is közvetlen összeköttetést keres és tart fenn. Ebben az irányban lehet berendezkedésünk más a faértékesítés tekintetében, mint a nyugati államoké.

Hogy a német, angol, francia, szóval a faimportáló államok erdészeinek más a helyzetük, mint Magyarország, Ausztria, Svédország, Északamerikai Egyesült-Államok, Kanada és Oroszország stb. erdészeinek, hol a kivitel nagyarányú, azt könnyű megérteni. Természetes, hogy a nagyarányú behozatalra szoruló államokban, az ottani faértékesítés módja más berendezkedést von maga után, de könnyebb is, mint a nagyban exportáló államokban. Míg előbbieken a fa nagy kereslete folytán az oda való, közel-érhető fa könnyen s magas áron kél el, addig utóbbiakban összeköttetéseket kell keresni a fatermékek elhelyezkedésére s éppen itt szükséges a reális alapon nyugvó, a hitelt és bizalmat keltő, erkölcsi tartalommal bíró vállalkozás, melynek nyomában a kultúra fejlődik s gazdasági izmosodás jár. A mi viszonyaink között van legnagyobb szükség nagyobb terjedelmű kereskedelmi ismeretekre, mert sokszor vagyunk kénytelenek tőárainkat, ha azokat reális mértéken akarjuk tartani, *külföldi* piaci árakból levezetni.

Ide jegyezzük még, hogy az erőtől duzzadó vállalatok számitásaikba az emberi természetet is helyes értékével vették fel, midőn alkalmazottaik érdekeit a magokéival szorosán összekapcsolták a jutalékrendszerben. Sociális erő is rejlik abban, ha birtokos és alkalmazott a jobb, de a rosszabb időket is aránylagosan egyaránt érzik.

Ha elgondoljuk, hogy ily alapokon, a fogyasztókkal létesített közvetlen összeköttetés révén is, hová fejlődhetik erdőgazdaságunk: nagy arányú perspektíva tárul lelki szemeink elé, melyben nemzeti államunknak gazdaságilag is erősebbé való tételére az erdővagyon mint fontos tényező jelentkezik.

A jegenyefenyő tenyésztése.

Tanulmány.

(Befejezés.)

A jegenyefenyvesek felujításánál a legkiterjedtebb alkalmazásra számíthat a *fokozatos felujító vágás*, a mely az állaboknak egyenletes vagy csoportos ritkításán alapszik. Ez utóbbi alakját *Vadas* a csoportos felujító vágás neve alatt teljesen különválasztja, nézetünk szerint azonban erre nincsen elegendő ok s mi azt, amit a német erdőgazdák „horst und gruppenweise Verjüngung“ és Schirm-Schlagwirtschaft alatt értenek, egyaránt a fokozatos felujító vágás fogalma alá vonjuk, a mely fogalmat a németben a Femelschlag- vagy Plenterschlagwirtschaft szó jelöl meg.

Ez nem akadályozhat meg abban, hogy a két eljárás egyikének megjelölésére ne használjuk fel a teljesen megfelelő csoportos felujító vágás elnevezést, míg az egyenletes ritkításu alakot a vetővágásos gazdaság nevével illelhetjük. A fokozatos felujító vágás fogalma alá tartozik a *Kaán* Károly által szálaló vágásos haszonfa gazdaságnak nevezett eljárás is. Nem egyéb ez, mint hosszabb időre (30—50 évre) kinyújtott fokozatos felujító vágás, melynél a felujulás érdekei mellett különös súlyt helyeznek a faegyedeknek hasznofává való nevelésére.

Hazánkban kizárólag a nagyon rövid időre szorítózkodó s már ezért is okvetlenül egyenletesen ritkító (vetővágásos) eljárás van alkalmazásban s tudtunkkal még tanuló ifjúságunknak sincs alkalma arra, hogy a kétségkívül tökéletesebb s különösen a jegenyefenyőnél kitünően beváló csoportos felujító vágást valaha lássa és arról tiszta fogalmat nyerjen. Így azután eleve lemond annak alkalmazásáról és nyugodtan vágja tarta a legszebb jegenyefenyveseinket abban a meggyőződésben, hogy a csoportos felujító vágás oly ezmesterség, a melyről nekünk álmodoznunk sem szabad.

Az öt éves felujítási időtartammal kapcsolatos fokozatos felujító vágással ezen közleményünk során már előbb, az Erdészeti Lapok VIII. füzetében, bővebben foglalkoztunk s annak elégtelen voltát kimutatni igyekeztünk. Kimutattuk, hogy az alig jobb a tarvágásnál és gyakori eredménytelensége miatt csak éppen arra való, hogy a természetes felujítást diskreditálja.

A kincstári jegenyefenyvesekben ujabban alkalmazott az az

eljárás, hogy az állabok a fatömeg 25⁰/₀-áig terjedő előkészítő vágás alá vétetnek, a következő évtizedben vetőre vágatnak és a felszabadító vágás a vetővágást követő 10-ik évre halasztatik, mint a megengedett legszélső határidőre, a zsarnóczi erdőhivatal kerületéből indult ki és kétségkívül jobb az öt éves felujítási időtartammal kapcsolatos eljárásnál, de az igényeknek teljesen nem felel meg. A felujítás időtartama ilyenkor szűkebb területen a szerint, amint az előkészítő vágás közelebb vagy távolabb esik a vetővágástól és a felszabadító vágás is korábban vagy később következik be, 8—15 év. Ha ritkás az erdő és a vágás megkezdése előtt már bő életképes csemetés borítja a talajt, elegendő lehet a 8—10 év arra, hogy a fiatalos fokozatosan felszabadíttassék és megerősödöttén magára hagyassék; ha ellenben az erdő sűrű és az előkészítő vágást nem követi csakhamar bő magtermő év, akkor a 15 év is kevés lehet arra, hogy a terület kellően bevetődjék és a fiatalos annyira megerősödjék, hogy megnyugvással fel legyen szabadítható. Különösen figyelembe veendő e kérdés megítélésénél, hogy nálunk ritkán várunk a vetővágással magtermő évre, hanem egy bizonyos sablon szerint dolgozva, akkor eszközöljük a vetővágással járó, aránylag erősebb ritkítást, a mikor erre sablonunk szerint éppen sor kerül.

Az ilyen nem kifogástalan szakszerűséggel vezetett és idő előtt befejezett vágások után hézagok, erősen gyomosodó fiatalosok maradnak vissza, a melyekben bujdosva talán elég csemetét találunk, de ezek csak nagy növedékvesztés árán tudnak az elhatalmasodó gyomok fölé kerekedni, pedig a tulságos gyomtenyészet a teljes és bő bevetődés bevárása és a kellően lassu felszabadítás esetén az egyenletes ritkítás mellett is el lenne kerülhető, habár nem oly tökéletes mértékben, mint a csoportos felujító vágásnál.

Ha azonban az állab erősebb megritkításával mindaddig várunk, a míg a bevetődés teljes, ha már az előkészítő vágás alkalmával a használható és csoportokban önként jelentkező csemetést a kellő világosságához juttatjuk, tehát fölötte kissé erősebben lazítjuk meg az állabot, s ha a védőállab fokozatos eltávolítását úgy intézzük, hogy a gyomnövényzetet a csemetés megerősödéséig féken tartjuk, akkor az egyenletes ritkítású (vetővágásos) felujító vágás is kielégítő eredményhez vezethet. A felujítás ideje azonban

ekkor 15 évnél aligha rövidebb, rendszeren pedig 20 évre is kiterjed; az üzemben álló terület pedig $1\frac{1}{2}$ —2 fordulószi terület.

A jegenyefenyő természetének azonban sokkal jobban megfelel a csoportos felújító vágás, a melylyel tehát a felújítás is jóval sikeresebb. E mellett a fák kihozatala sokkal könnyebben eszközölhető a csemetés sérülése nélkül és a felújításnak 30—40 évre való, ez esetben lehetséges kinyújtása által az anya- és védőállabnak azon törzsei is erős műfákká nevelhetők, a melyek a kihasználás kezdetén vékonyabbak voltak.

Az állab ritkítása nem egyenletes, hanem azon csemetecsoportoknak néhány törzs (kivágása útján való felszabadításával veszi kezdetét, a melyek minden jegenyefenyvesben egy-egy hézagossabb helyen elő szoktak fordulni. A felszabadítandó csemetések kiválasztásánál azonban figyelemmel kell lenni arra, vajjon azok alkalmasak-e arra, hogy a jövő állab alkatrészét képezzék? Egészséges fejlődést és nem tulmagas kort kell e tekintetben követelnünk. Igen öreg, régóta elnyomott, magas törzsű, gyér, ernyős koronával bíró jegenyefenyő-csoportok, dacára annak, hogy a felszabadításra erős növekvésnek indulnak, nem alkalmasak arra, hogy a fiatalosba foglaltassanak, mert egyfelől meginduló gyors növekvésük csakhamar ismét alább hagy, másfelől azonban különösen azért is, mert az ily csemetecsoportok többnyire már sokkal idősebbek és magasabb törzsűek szélső egyedeikben is, semhogy a kerületükön, a felújítás folyamán megtelepülő új csemetés *átmenetesen* csatlakozhatnék hozzájuk. Ha ugyanis a már 1 méter vagy ennél is magasabb csoporthoz egészen fiatal új csemeték csatlakoznak, minden átmenet nélkül, akkor az eredeti csemetecsoport mindig *fölötte* marad az utóbb települt fiatalosnak és ennek következtében szélső egyedei a később megtelepültek egy részét elnyomják vagy legalább is fejlődésükben gátolják, maguk pedig kifelé igen erős ágakat fejlesztve, műszaki célokra kevésbé alkalmas törzsekké fejlődnek.

Az ily elvénheht fiataloscsoportokat azonban dacára annak, hogy az új állab alkotására azokat felhasználni nem szándékozunk, nem szoktuk a felújítás elején kivágnani, mert alattuk új csemeték szoktak megjelenni s ezek védelmére ez az előregedett csemetés kitűnő szolgálatot tehet. Ezenfelül legerősebb egyedei a felújítás

teljes befejeztéig, tehát 20—40 év alatt megerősödnek és talán még valamennyire használható, értéket képviselő anyagot szolgáltatnak. A végső vágás alkalmával ugyanis, esetleg valamivel előbb vagy utóbb, amint a fiatalos igényli, az előregedett csemetés is fejsze alá kerül. A felujításnál leginkább az oly előzetesen megtelepedett fiatalos-csoportok használhatók fel, a melyek közepükön legmagasabbak és szélük felé tetőszerűen alacsonyodnak annyira, hogy szélső soraik 30—40 *cm*-nél magasabb egyedekből ne álljanak.

A felszabadítás során természetesen a csoportok szegélyén újabb csemetés képződik, a mely a csoportot fokozatosan nagyobbítja, míg végre az ekként keletkező fiatalos-foltok az öreg egyedek fokozatos kiszedésével egybefolynak az új záródott fiatalossá.

Kizárólag a főhasználat megindulása előtt keletkezett magakelt csemetecsoportok ritkán elegendők arra, hogy a felujítási folyamatnak elegendő támpontot nyújtsanak, szükséges tehát, hogy mindjárt az első vágások alkalmával gondoskodjunk arról, hogy a teljesen záródott állabrészek is foltonként megritkittassanak s ezáltal új csemetecsoportok képződése előmozdittassék, hogy felujítási eljárásunk elegendő számú kiindulási ponttal bírjon.

Ha tehát a foltonként megszagattott részek között, a melyek a felujítás kezdő állapotában 1—2 *ar*-nál nem szoktak nagyobbak lenni, nagyobb oly területrészek vannak, a melyeken csemetés nem jelentkezik, akkor ezeken a részeken itt-ott 2—3 törzset kivágva, mesterségesen segítjük elő a csemetecsoportok megtelepülését.

A csemetések fokozatos felszabadítása és bővítése már most folytatólag akként történik, hogy 4—5 évi időközben a hézagok szélén néhány törzs kivágásával a már megtelepült fiatalost több világossághoz juttatjuk, a mi által azonban oldalt is további utat nyitunk a fénynek az állab belsejébe, minek következtében a csemetés szélén újabb fiatalos keletkezik.

A csoportok alakjának és fekvésének megválasztásával módunkban van egyfelől a csemetés fényigényeit és érzékenységi fokát a legtökéletesebben figyelembe venni, másfelől pedig a fakihozatal követelményeihez alkalmazkodni. Előbbi tekintetben arra emlékeztetek, hogy a csemetés megvilágítása és kitettsége, különösen a felujítás kezdő állapotában, mennyire eltérő lehet a szerint, amint a csoportok kőralakuk avagy hosszan elnyúló ellipsis alakjával

birnak s ez utóbbi esetben ismét a szerint, amint az ellipsis hosszabb engelye észak-déli, avagy kelet-nyugati iránynyal bir.

A csoportok alakjának és fekvésének sokfélesége kapcsolatban a felujítás menetének itt gyorsabb, ott lassubb voltával, ez adja meg lehetőségét annak, hogy a csoportos felujító vágást majdnem valamennyi erdőalkotó fanemünk igényeihez alkalmazhatjuk s ez adja magyarázatát, hogy *Gayer* azt, mint az elegyes erdő fentartóját magasztalja.

Meredek hegyoldalakon a kiméletes fakihozatal érdekei lépnek előtérbe. Ily helyen a felujítást a hegygerincz, illetőleg valamely övut mentén indítjuk meg és nagyjában fölülről lefelé haladunk. A csoportok felülről lefelé elnyuló alakkal birnak s a döntött fa a csoportok közötti, még ép állabrészeken át szállítatik ki.

Általában a csoportos felujító vágásnál elv az, hogy a döntés mindig a még záródott állabrész felé történjék. Meredek hegyoldalokon a törzseknek kötélén való eregetése sem mellőzhető. Ez egyébiránt az egyenletes ritkításu eljárásnál is szükséges, mert a fokozatos felujító vágással a szabad eregetés, amint számos hazai példa is beigazolta előttem, összeférhetlen közelítési mód.

A csoportok alakításával általában a veszélyes szél ellenében haladunk előre. Nagyobb, összefüggő idős állabokban azonban gyakran nem elegendő egy helyen kezdeni meg a felujítást, mert így az előlfekvő részeken már felszabadításra váró csemetésekhez későn érünk a vágással, hanem több időleges vágássorra kell tagolni a felujítandó erdőt; így több helyen kezdhető meg a felujítás. A vágássorok határául oly vonalakat kell választani, melyek mentén az erdő széle viharedzett. Nyiladékok, utak, völgyeletek, sziklapadok, az erdőt megszakító tisztások stb. többnyire elegendő alkalmat nyújtanak az erdőnek ily czélú széttagolására.

A szél romboló hatásától, amint a külföld tapasztalata bizonyítja, a csoportos felujító vágás mellett, különösen ha az első vágatások mérsékeltek és átmenetesekek, kevésbé kell tartani, mint a vetővágásos alaknál. Ez természetes is, ha meggondoljuk, hogy az erdő itt-ott lévő, s csak idővel nagyobbodó hézagain a vihar átszökik és ereje a közbeeső, záródott részeken megtörik, míg ellenben nagy területen egyenletesen megritkított állabban szilárd ellenállást gyakorló záródott részekre nem akad és ennél fogva vajmi gyakran rombol.

Luczfenyővel elegyes jegenyefenyvesekben nagy gondot igényel, hogy első sorban a jegenyefenyő ujuljon fel *tiszta* csoportokban és csak utóbb a luczfenyő, nehogy a mindenüvé betolakodó *egykoru* luczfenyő gyorsabb növekedése következtében idővel elnyomja a jegenyefenyőt. Kezdetben igen óvatos, csekély foku megbolygatása az állabnak, ez a módja annak, hogy csak a jegenyefenyő települjön meg, a luczfenyő ellenben egyelőre a kellő fény hiányában még visszaszoruljon. A jegenyefenyő létének kívánt mértékű biztosítása után azután a luczfenyő igényei szerint folytathatjuk az üzemet.

A csoportos felujító vágás kétségkívül az a felujítási mód, mely a szálalás mellett a jegenyefenyő természetének legjobban megfelel, a már fölsoroltakon kívül azért is, mert a talajt mindig üdén tartja, ami a jegenyefenyő felujításánál nagy fontossága. A csoportos felujító vágásból hullámos lombtetővel bíró, nem teljesen egyenlő koru fiatalosok származnak, a melyek a legszebb reményekre jogosítanak. Számos véderdőkben a szálalás helyett ezt a felujítási módot óhajtánók látni, mely az erdőtörvény rendelkezéseivel összeegyeztethető és sok esetben gazdaságosabb volna a szálalásnál.

A jegenyefenyő természetes felujításának köréből, a számos lehetőség közül, csak még arról az esetről szándékozunk néhány szót szólni, a mely előáll, ha a jegenyefenyő csak kis mértékben elegyül a luczfenyő közé, a melyet tarvágással óhajtunk kihasználni. Ez esetben a tarvágást 10—15 évvel megelőzően a jegenyefenyők körül, a csoportos felujító vágás szabályai szerint, némileg meg kell lazítani az állabot, hogy ekként záródott, elég nagy jegenyefenyő-csemetések létesüljenek, a melyek azután fokozatosan annyi világosságához juttatandók, hogy a mikor a tarvágások odaérnek, teljes felszabadításuk reájuk veszélylyel ne járjon. Így a jegenyefenyő ott, a hol csak csekély számmal fordul elő, idővel minden mesterséges beavatkozás nélkül, ismét a kívánt mértékig szaporítható. Ennek az eljárásnak számos hazai erdőkben kiváló jelentősége volna.

A jegenyefenyő alátelepítése más fanemek alá.

A magyar *népben* meggyökeresedett az a nézet, hogy az erdő magától is felujul, a magyar *erdőgazdáknak* viszont e néphitnek

mintegy ellenhatásaként igen nagy előszeretettel mutatkozik az erdőfelújítás mesterséges módjai iránt, míg a természet kínálkozó segítségét igen gyakran mellőzzük. Ebben a tekintetben azonban lehetett részük azon többnyire cseh származású szaktársak befolyásának is, a kik a múlt század közepe táján jöttek az országba s a kiknek erdőnevelési programja rövid és határozott volt: Az erdő tarra vágandó és luczfenyővel vagy erdei fenyővel beültetendő!

Erdőfelújítási viszonyainkat nagy vonásokban még ma is így jellegezzük s a jegenyefenyő tenyésztése terén is megtaláljuk a leírt jelenséget. A régebben szokásos természetes felújítást a tarvágás váltotta fel, a természetes felújítás mindinkább háttérbe szorult, sőt kifejlődésének mintegy hivatalos gátak emeltettek az erdőtörvény már tárgyalt magyarázata által, s a midőn a jegenyefenyőnek már hiányát kezdték érezni, akkor sem természetes felújításhoz, hanem a tarvágásokon való, mesterséges megtelepítésének vajmi gyakran meghiusuló és ennek következtében hiábavaló költséget okozó módjához fordultak. Rendszeres gazdasági üzemterveinknek egész sorozatára mutathatnánk rá, a melyekben már 20 év előtt a legjobb szándékkal kimondatott, hogy a tarvágások pl. 0.6 részben lucz-, 0.4 részben jegenyefenyővel ültetendők be. A tényleges eredmény azonban az, hogy a jegenyefenyővel vagy nem is tettek kísérletet, vagy ha meg is volt a törekvés az üzemtervek jóhiszemű előírásának eleget tenni, az csak nagyon hiányos sikerrel járt, a minek okait részben már előadtuk, részben pedig alább térünk rájuk.

A jegenyefenyő mesterséges megtelepítésének azonban van egy esete és módja, a melylyel hazánkban is szép sikereket érttek el, s ez a jegenyefenyő alátelepítése öreg tölgyesek, főleg azonban bükkösök alatt. (L. Tomcsányi Gyula cikkét az E. L. 1882. évi kötetének 801. és köv. oldalain.) Bükköseink részleges átalakításának egyik legfigyelemreméltóbb módja a jegenyefenyő alátelepítése s így ez méltán keltette fel a magyar erdőgazdák figyelmét.

A kivitelre nézve találkozunk úgy a vetéssel, mint az ültetéssel, utóbbi azonban feltétlen előnnyel bír, mert az erőteljes csemete egyfelől a befészkelődő bükkcsemetéssel könnyebben küzd meg, másfelől az első években sincsen annyi veszélynek kitéve,

mint a vetésből kelt zsenge növényke (megfulladás a reá hulló bükkalomban stb.).

A fokozatos felújító vágásoknál széltiben elkövetett sarkalatos hibákkal, a feltétlenül egyenletes ritkítással és a csemetésnek idő előtti teljes felszabadításával azonban az alátelepítésnél is találkozunk s ezek a sikert sok helyen igen károsan befolyásolták. Az egyenletes ritkítás miatt a felszabadító vágások alkalmával sokat szenved a szintén egyenletesen eloszló alátelepített csemetés, a gyors felszabadítás pedig vagy egyáltalában tönkreteszi a még zsenge jegenyefenyők nagy részét, vagy pedig a területnek óriási mérvű elgyomosodását idézi elő s a csemeték 15—20 évig kénytelenek a gyomokkal küzdeni, ami semmi esetre sem tekinthető normális állapotnak.

A zsarnóczai erdőhivatal kerületében, ahol az alátelepítés talán a legkiterjedtebb mértékben alkalmaztatott hazánkban, az eredetileg követett eljárást Muzsnay Gézának az Erd. L. 1895. évi XI. füzetében erre vonatkozólag megjelent rövid közleménye szerint oda módosították, hogy tekintettel a kitermelésnél és kiszállításnál mutatkozó sérülésekre, a jegenyefenyőt most már kizárólag csak a tuskók és nagyobb kövek tövébe telepítik, a hol védelmet talál. Miután ez igen ritka hálózat, a közbeeső tért nyilván a bükknek engedik át, vagy luczfenyővel pótolják ki a tarolás után. Így azonban a bükk, vagy a luczfenyő közé *egyesével* elegyül a jegenyefenyő, a nélkül, hogy megfelelően idősebb volna, mint a körülötte tenyésző más fánemek. Az egyesével való elegyítésnek veszélyeit már fenn tárgyaltuk s így itt arra szoritkozhatunk, hogy kételyünknek adjunk kifejezést a felett, vajjon ily módon a jegenyefenyő valamennyire számottevő mennyiségben fog-e szerepelni a majdani vágható kora erdőben? A folytonos gondozó beavatkozásnak minden esetre igen nagy foka szükséges ahhoz, hogy az egyenkint álló, eleinte lassan növekvő jegenyefenyők mindig szabadon tartassanak az őket elfojtani igyekvő környezetükben.

Szerény nézetünk szerint az alátelepítési és felszabadítási műveletnek hosszabb időre való elosztása és az idős állabnak csoportos kihasználása e bajokon segítene és a legtöbb esetben teljes sikert biztosítana. Mérsékelt ernyőzettel bíró, de már kez-

dettől fogva elegendően nagy (legalább 2—3 ar terjedelmű) katanvágásokban kellene a jegenyefenyőt 4—5 éves iskolázott csemetéknek sűrű hálózatban való ültetése útján megtelepíteni. Az ekként keletkező csoportokat, ha szélükön a bükk tulságos mértékben fel nem veri magát, 3—5 év múltán egy ízben még körülszegélyező vágás és újabb ültetés útján bővíthetjük, többnyire azonban a jegenyefenyő-csoport szélén a bükk csakhamar megjelenik és akkor a jegenyefenyő már csak úgy szaporítható, hogy a még záródott bükkösben újabb lékeket vágunk, ha ugyan nem gondoskodtunk mindjárt az első átritkításnál arról, hogy céljainknak megfelelő számú jegenyefenyő-csoportot telepítsünk. Éppen azért, mert a bükk a csoportok szélén csakhamar megjelenik, hangsúlyoztuk, hogy a fenyőcsoportok mindjárt kezdetben elegendő nagyra készítendőek, mert utólagos bővítésük sokszor már nem eszközölhető. A jegenyefenyő-csoportok kellő megerősödése után a közbeeső bükkös részek is vetővágás útján felújíthatók s ha a takarítóvágás után a bükkfiatalos hézagos, akkor a lucz-, erdei- vagy vörösfenyő közbekegyítésére is van még alkalom s a tiszta bükkös helyett 0.5—0.6 részig fenyővel elegyes állapot neveltünk, melyben az elegyarány további szabályozása, ha szükséges is, de nagy gondot nem okoz.

A bükköt a csemetecsoportok szélén mindig kifelé döntetjük, ami a nagyobb sérüléseket elkerülhetővé teszi. A munkások a megszokott völgy felé való döntéstől eleinte nehezen téríthetők el, de ha egyszer felismerik, hogy miért követeljük a döntést másként, mint eddig, akkor csakhamar belenyugodnak az új rendbe. Saját tapasztalatomra hivatkozhatom, hogy az erdő belső életét ismerő munkásnép gyorsan felfogja szándékunkat és begyakorolja magát új munkájába. Természetes azonban, hogy az erdőtisztnek sem szabad a kényelmi álláspontra helyezkedni és minden kissé szokatlan újítástól, mert eleinte valamivel több utánjárást igényel, visszariadni, mert hát ez — amint gyakran halljuk — „nálunk ugysem vihető keresztül“!

A jegenyefenyő megtelepítése tarra vágott területen és tisztásokon.

Ha valaki abból, hogy az eddig előadottakban többször hangsúlyoztuk azokat a nehézségeket, a melyek a jegenyefenyőnek

csupasz területen való megtelepítése elé gördülnek, azt következtetné, hogy ez egyáltalában lehetetlen, tévedne. Láttunk már terjedelmes sikerült jegenyefenyő-kulturákat, a melyek ennek a feltevésnek határozottan ellentmondanak. Viszont azonban kétségtelen, hogy a jegenyefenyő megtelepítése korántsem oly egyszerű dolog, mint a luczfenyőé, hanem jóval több körültekintést és gondot igényel. S éppen ez a körülmény teszi hazánkban a jegenyefenyőnek nagyban való mesterséges tenyésztését kockázatosná. Az erdőgondnoki és erdőőri kerületek tulságos nagysága, a beerdősítendő területeknek többnyire óriási terjedelme, munkásaink gyakorlatlansága és gondatlansága, végül legtöbbször az erdősítésre fordítható hitel korlátolt volta mindmegannyi akadálya annak, hogy a jegenyefenyő telepítésére azt a gondot fordítsuk, a mely a sikert e fanem kényesebb természete mellett is kielégítő mértékben biztosítaná.

De még ott is, a hol nagy gondot fordíthatunk a jegenyefenyő mesterséges megtelepítésére, mindig helyesebb és célhoz vezetőbb annak természetes uton való felujtása és a mesterséges eljárásokhoz csakis kényszerűségből nyulunk, pl. ott, a hol tiszta luczfenyvesek helyén óhajtunk jegenyefenyővel elegyes fiatalosokat nevelni (pl. Máramaros vm.-ben), avagy tisztásokon stb.

A tarra vágott területen vagy a tisztáson a jegenyefenyő vetéssel vagy ültetéssel egyaránt megtelepíthető. Ha azonban más fanemekkel elegyesen óhajtjuk telepíteni, akkor a vörösfenyőt kivéve, a jegenyefenyőt mindig önmagukban zárt nagyobb (1—2 ár terjedelmű) csoportokban kell elegyíteni. Az egyenkint való vagy soros elegyről már fenn kimutattuk, hogy az meg nem felel, mert a kezdetben lassan növő jegenyefenyőt ez esetben a körülötte lévő többi fanemek (többnyire lucz-, erdei fenyő) elnyomják vagy legalább is a mellékállabba szorítják. Máramarosmegyében éppenséggel völgytől gerinczig érő széles pásztlákban elegyítik a jegenyefenyőt a lucz közé.

A jegenyefenyőnek való termőhelyek kiválasztásánál különösen az északi és keleti lejtőkön fogjuk a jegenyefenyő nagyobb mérvű megtelepítését megkísérelni, mert itt legtöbb sikert ígér, nyugati és déli kitettségű helyeken ellenben csak az üdőbb részeken, avagy már gyomfákkal, bokrokkal benőtt helyeken, ezek némi meg-

ritkítása után és védelmük alatt ajánlanók megtelepítését. Számos gyomfákkal lepett vágás utánpótlásának ez volna helyes módja, természetesen itt is csak akkor, ha legalább 3—4 ár terjedelmű hiányos helyeken telepíthető meg a jegenyefenyő egymagában, mert egy-két jegenyefenyőcsemétét telepíteni a már idősebb egyéb fanemek közé, teljesen kárba veszett munka és költség volna.

Általában déli és nyugati kitettségű helyeken arra szorítkozunk, hogy a jegenyefenyőnek legalább oly helyet biztosítsunk a jövőendő vágható koru állabban, mely a fennebb leirt u. n. kombinatív felujítási módot, s ezzel fanemünk egykori további terjeszkedését lehetővé teszi.

Északi és keleti kitettségű helyeken annál nagyobb súlyt lehet már a jelenben is a jegenyefenyő mesterséges megtelepítésére helyezni, s itt a 0·3—0·5 elegyarány a kellő körültekintés mellett elérhető s közbe kisebb tiszta jegenyefenyvesek is létesíthetők. Valamely erdőbirtok az elegyes erdő jellegét ölti akkor is, ha nem egyenletesen keverednek benne a fanemek, hanem itt-ott kisebb terjedelmű tiszta állabokká is tömörülnek. Ha valamely eddig pl. tisztán luczfenyőből álló erdőben a jegenyefenyőnek is kedvező magassági fekvést feltéve, a vágásterületek, ha északi vagy keleti fekvésűek, átlag 0·4 részig, a többi helyeken csak 0·1 részig jegenyefenyővel elegyesen ujittatnak fel, ez az erdő jellegén már lényegesen változtat s a jövőre a mostaniaktól egészen eltérő gazdasági eljárások utját egyengeti.

A mesterséges erdőfelujítás és telepítés módjai közül a vetést ritkábban alkalmazzuk, mert a nagyon is apró, lassan nöövő csemetécskéket fokozott mértékben van okunk féltetni az elpusztulástól. Északi és keleti fekvéssel bíró helyeken mindazonáltal lehet a jegenyefenyőt sikerrel vetni is, déli és nyugati oldalakon vagy sík helyen ellenben az ültetés feltétlenül előnyben részesítendő.

A vetés különféle módjai közül a teljvetés csak mezőgazdaságilag előzetesen megművelt vágásterületeken végezhető s itt, ha kizárólag jegenyefenyőt vetünk, avagy arról gondoskodunk, hogy a jegenyefenyőt foltonkint elkülönítve vessék a munkások, jó eredményre vezethet. A maggal, mely többnyire olcsón és könnyen szerezhető be, a siker érdekében nem kell takarékoskodni. A zsenge

csemeték a gyomokkal annál könnyebben küzdenek meg, minél sűrűbben állanak.

Alkalmazzák hazánkban a teljvetést akként is, hogy lucz- és jegenyefenyő-magot keverve vetnek el. Ez az eljárás végeredményében tiszta luczosokhoz vezet s a jegenyefenyő a tulsűrű fiatalosból már igen korán kivész.

A teljvetésnél gyakoribb a folt- és sorvetés. Ezek közül a foltvetés az ajánlatosabb, mert a vetésből kikelt csemetéknek szabadabb fejlődést biztosít, míg a soros vetésnél a csemeték oldalt nyomják egymást. A foltokat, egyfelől hogy későbbi pótlásokat lehetőleg elkerüljünk, másfelől, mert a jegenyefenyő fiatal korában szeret gyorsan záródni, sűrűn, körülbelül egy méteres négyzetes hálóban készítjük. Igen czélszerű a vetőfolt mellé délfelől valamely védelmet nyújtó tárgyat helyezni, természetesen úgy, hogy az reá ne essék magára a foltra. Kövek, fa és kéreg-hulladék, ki nem szállított göcsös rönkdarabok, tuskók erre a célra egyaránt felhasználhatók, sőt maguknak a foltoknak ágrózsával való laza takarása is megkísérelhető. 2—3 évvel a vetés után a csemeték a gyom nyomása alul felszabadítandók s ilyenkor ezek a védő tárgyak a csemeték felkeresésénél igen jó szolgálatot tesznek. A vetés legjobb ideje az ősz. A természet is ősszel veti a jegenyefenyő-magot. Tavaszig már sokat veszít a mag jóságából. Kivételt csak fagyzugok és egérjárta helyek képezhetnek.

A növekvési viszonyokból folyólag nem vezet állandó elegyhez, ha pl. luczfenyőt ültetünk és közbe-közbe egy-egy folton jegenyefenyőt vetünk, de a megfordított eljárás sem felel meg, mert a jegenyefenyőnek legalább 8—10 éves korelőnnyel kell birnia, hogy a luczfenyővel, egyenkint elegyítve, növekvésben az első évtizedek alatt versenyre kelhessen. Tankönyvekben találkozzunk azzal a módszerrel is, hogy a jegenyefenyő 5—10 évvel korábban telepítették meg s csak azután a luczfenyő, de mi ezt csak természetes felujtással vagy alátelepítéssel kapcsolatosan tartjuk gyakorlatias módszernek, vagyis ha a jegenyefenyő a tarolást jóval megelőzően vagy természetes uton vagy egyes kiritkitott állabrészek alátelepítése útján telepítették meg, mert arra, hogy tarvágásaink területén a jegenyefenyőnek megtelepítése után a többi fanemnek szánt helyet több évig üresen hagyjuk, csakhogy egyesével elegyít-

hessük a jegenyefenyőt, komolyan gondolni nem lehet úgy a növedékvesztéség, mint a teljes elgyomosodás miatt.

Olvasunk a jegenyefenyőnek külön erre a célra létesített védő állab alatt való megtelepítéséről is. Régi elhanyagolt vágásterületeken, amint már említettem, a gyomfák, fűz, nyír, nyár, mogyoró stb. sok esetben kész védő állabot nyújtanak s tisztán erre a célra való időleges jellegű telepítésekhez, a midőn pl. nyírt, vagy valamely más gyérlombozatu fanemet csak azért nevelünk, hogy azt az alája vetett vagy ültetett jegenyefenyő megerősödése után ismét kivágjuk, ritkán folyamodunk. A jegenyefenyő alsó határa mentén lazább homokos talajon azonban az akác védő állabként való előzetes megtelepítése, megfontolás tárgyát képezheti ott, ahol a jegenyefenyő valamely területen meghonosítandó. Az akác 15—20 éves korban már tetemes előhasználathoz juttatna s az 5 évvel utána telepített jegenyefenyőnek minden tekintetben kitünő üttörője volna.

Gyakrabbi eset az, a midőn a jegenyefenyő utólagos mesterséges megtelepítésénél kétkoru szálerdő alakításának szándéka vezérel. 20—25 éves vörösfenyő, 50—60 éves tölgy és erdeifenyő-állabok a jegenyefenyővel alátelepítve tetemes előhasználatokat, a véghasználatnál pedig mintegy kettős hasznot hajtanak. A jegenyefenyő a nevezett fanemek alatt, ha azok mintegy 80 éves koruktól kezdve ritkább állásba hozatnak, kitünően tenyészik és a közötté álló egyéb fanemek növekvésére jó hatással van, úgy, hogy azok minden kár nélkül a szokottnál magasabb korig, 140—150 évig is lábön tarthatók. Ilynemű telepítések céljaira természetesen csak a jobb termőhelyeket választjuk ki. A jegenyefenyő mint alátelepített fanem még azzal a megbecsülhetlen tulajdonsággal is bír, hogy kihasználása után nem sarjadzik, mint a lombfák. Ez az így kétkoru erdők egykori felujtásánál igen számottevő körülmény lehet.

Végül a középhegységben erdeifenyővel beerdősített talajaink közül is idővel sok hivatott arra, hogy ott az erdeifenyő, mihelyt a netalán meggyengült talajerőt helyrehozta és ha esetleg rossz fejlődést mutat, ami e fanemnél nem ritka jelenség, a jegenyefenyővel cseréltessék fel és pedig akként, hogy a megritkított erdeifenyves még 1—2 évtizedig védő állabként használtatik.

A jegenyefenyő mesterséges megtelepítésének legsikeresebb

módja az ültetés, még pedig az erőteljes 4—5 éves iskolázott csemetékkal való ültetés. Fiatalabb csemeték alkalmazásánál igen nagy az apadék s feltétlenül előnyösebb az idősebb csemeték ültetése. Az erdő aljáról vett csemetékkal kár kísérletezni, legfeljebb alátelepítéseknel kecsegtetnek némi sikerrel, a tarra vágott területen majdnem kivétel nélkül kivesznek.

A csemetenevelés történhetik az erdő egyik kiritkított s az erdő széléhez közel eső helyén. Különösen idősebb vörös- és erdeifenyő-állabok alkalmasak arra, hogy alattuk jegenyefenyő vetőkertet telepítsünk; ez által a nyílt kertekben elkerülhetlen takarás nélkülözhetővé válik, de az így nyert csemetanyag a 3. év tavaszán eszközölt átiskolázásnál nyílt csemetekertbe telepítendő át, különben elkényeztetett, a csupasz területen nem nagy reményre jogosító csemetéket nyerünk. Részünkről éppen ezért előnyt adunk a nyílt területen álló kertekben való csemetenevelésnek, a melyekben a szükséges időleges takarás elvégre is nem keresztülvihetetlen. A csemetekert helyéül, ha jegenyefenyőt akarunk benne nevelni, legjobb az északi vagy északkeleti kitétséggű lankás hegyoldal, a melyen a csemetekertet lehetőleg úgy telepítjük, hogy dél és nyugat felől magas erdő határolja.

Az oldalárnyékot is élvező, legvédettebb helyeken vetjük a magot; a kikelő csemeték 2 éves korukban a csemetekert kitétebb helyeire átiskoláztatnak s ekként a szabadabb álláshoz, a vágásterület mostoha viszonyaihoz mintegy hozzászoknak.

Némileg gondosabb takarás és ápolás mellett azonban más fekvésű csemetekertekben is kitünően tenyészik a jegenyefenyő s volt alkalmam nyílt völgy alján fekvő, kavicsos talaju csemetekertben is kitünő fejlődésű jegenyefenyő-csemetéket látni.

A vetés elég széles, lapos barázdában történjék. A sorközöknek mohával való takarása előnyös.

Az átiskolázott csemeték 4 éves korukban rendszerint kiültethetők, de újból való átiskolázásuk és 5—6 éves korban való felhasználásuk is megfontolás tárgyát képezheti, különösen ha a csemeték az első években valamely okból gyengébben fejlődtek, avagy ha arról van szó, hogy különösen mostoha viszonyok közé kerüljenek, pl. a napnak erősen kitétt déli oldalra stb.

A csemetéknek kiemelése legyen gondos, a gyökerek meg-

sértését lehetőleg kerülni kell. Főfontossága, hogy a gyökerek a kiültetés pillanatáig szünetlenül nedvesen tartassanak. Különösen a hajszálgyökerekhez tapadó földrészecskéknek nem szabad kiszáradniok. A szállítás nedves moha között történjék, a vágások közelében pedig a készlet nedves földben elvermelendő. Az ültetők a magukkal vitt készletet edényekben vagy kosarakban nedves moha között tartják, melyet a szükséghez képest időnkint megöntöznek.

Az ültetési eljárások közül a nálunk szélitiben alkalmazott gödrös ültetés, ha egyébiránt gondosan végzik, teljesen megfelelő. Nevezetesen a csemeték gyökereinek természetszerű elhelyezése kívánatos s e célból a talajt elég mélyre kell felkapálni.

Az ültető gödrök déli vagy délnyugati oldalára célszerű hasonlóan védőtárgyakat helyezni, mint azt fennebb a vetőfoltokra nézve már leirtuk.

*

Őszintén óhajtjuk, hogy közép- és magashegységi erdeink üzeme tarvágásos egyoldalúságából felszabaduljon s a maga helyén a jegenyefenyő is megtartsa s illetőleg ismét elfoglalja azt a helyet a melyre a természet rendelkezése és az előrelátó, észszerű erdőgazdaság követelménye szerint igényt tarthat. Hogy ez miként történjék, erre igyekeztünk fentiekben némi utmutatást adni.

Az erdészeti főiskola III. éves hallgatóinak idei tanulmányi kirándulása.

Irta: *Rutényi Károly* tanársegéd.

A III. éves erdészhallgatók közül az idén számra tizenhárman jelentkeztek a szokásos tanulmányutra s június 7-én reggel a tanárok vezetése alatt utra kelt a kis csapat, melyhez magam is csatlakoztam.

Utunk első állomása Ungvár volt. A szivélyes fogadtatás után másnap Rónay Antal főerdőtanácsos ur a hivatal disztermébe gyűjtött bennünket, hol nagy szakértelemmel vázolta a főerdőhivatal gazdaságának multját és jelenét. Előadásából sietve feljegyeztem, hogy a főerdőhivatal kezelése alatt álló 188.900 kat. hold kiterjedésű kincstári birtokból 167.617 kat. hold a tulajdon-

képpen erdőterület, amelyből a bükk 124.639, a fenyő 38.387, a tölgy pedig 10.591 kat. hold területet foglal el. A bükkerdők az egész területnek tehát mintegy 80%-át alkotják. Egy havasa is van az uradalomnak, az u. n. Runa, 2000 kat. holdnyi területtel, melyen a közeljövőben havas-gazdaságot fognak létesíteni.

Az uradalom, melyhez hajdan szántók is tartoztak, a Drugeth, majd a Bercsényi családé volt, mely utóbbinak hűtlenségi pere alapján a kincstárra szállott. A szántóföldeket azonban az 1848—49. évekre következő szomorú időkben potom áron elvesztegették, úgy, hogy jelenleg számbavehető szántóföld ez uradalomhoz nem tartozik.

A régi erdőkihasználásról vajmi keveset tudunk, de nem is lehetett az valami nagy és annál kevésbé rendszeres, mert hiszen a fának nem volt értéke s a kiszállítás is nagy nehézségekbe ütközött.

A fa könnyebb kiszállíthatása céljából 1778-ban Nagy-Bereznára Liptóme gyéből erdei munkásokat telepítenek, kik meghonosítják a tutajozást és megtanítják a környék népét a fának vizen való kihozatalára.

A múlt század elején megindult rendszeresebb erdőgazdaság kezdetétől a 90-es évekig a kihasznált fatermés piacra hozatalára tulnyomó részt a vízi szállítás alkalmaztatott, miután az alacsony faárak és a fogyasztási piacok nagy távolsága miatt ez a szállítási mód volt a legjutányosabb.*) Az 1891-ik évtől kezdve, amikor az erdőkincstár a m. kir. államvasutakkal évente 200.000 db bükk talpfa és 30—40 ezer ürm^3 bükk tűzifa szállítására szerződött, fokozatosan szűkebb határok közé szorult a vízi szállítás.

Tekintélyes fogyasztóképpen jelentkezett időközben továbbá az 1893. évben létesült Bantlin-féle perecsényi vegyi gyár is, amely ipartelepe számára évenként legalább 50 ezer ürm^3 hasáb és 20 ezer ürm^3 vegyes tűzifa átvételére kötelezte magát.

Mint hogy mindkét szerződésben határozottan ki volt kötve, hogy sem az államvasutaknak átadandó talpfa, sem pedig a Bantlin-féle vegyi gyár részére szállítandó tűzifa nem usztatható, oly szállítási mód bevezetéséről kellett gondoskodni, amely nem-

*) 75 km átlagos távolságról a fenyőmü- és épületi fát m^3 -ként 1.60 K, a tűzifát pedig 37 km átlagos távolságról ürm^3 -ként 76 fillérért hozták le.

csak ennek a feltételnek, de a tömeges és szerződésileg meghatározott időhöz kötött szállítási igényeknek is feltétlenül megfelel. A kínálkozó különböző szállítási módok alapos tanulmányozása után a főerdőhivatal legelőnyösebbnek találta az erdei pályákat.

Az erdei pályák építése az 1892. évben vette kezdetét s eddig mintegy 45·1 km görpálya létesült s az összes munkálatokat a hivatalfőnök irányítása mellett az erdőtiszti személyzet végezte, még pedig a műszaki követelményeknek teljesen megfelelően.

Felvilágosítást kaptunk továbbá arról is, hogy üzemterv csak a fenyő- és tölgyerdők revan, míg a bükkösökről ilyen nem készült. Belterjes gazdálkodásról csak a radvanci erdőgondnokságban lehet szó, ahol még a forgácsot is jó áron lehet értékesíteni.

Kimentünk ezután a radvanci erdőgondnokság kerületébe, hogy megszemléljük a Hosszumező község határában fekvő tölgyeseket, melyekben az idén nagy volt a cserebogárjáráás, mely az erdő szélén mintegy 15—20 öl szélességben a fákat teljesen megfosztotta a lombozattól. Az erdő belsejében levő középkorú tölgyek kéregrepedéseiben pedig a *Chermes reniformis* (*Coccus gibeus*) millióit láttuk. Ez utóbbi rovar elszaporodásának okát abban keresik, hogy az erdő áradványos talajon, a Latorcza árterületében fekszik. A védekezést ebből kifolyólag úgy eszközlik, hogy a területet nyílt árokrendszerrel lecsapolni igyekeznek, az erdőt erőteljesen átterdölik, s tapasztalat szerint ott, a hol ez már keresztülvitetett, a veszély szünőfélben van. A 10—20 éves fiatal erdőrészekben az idén a *Porthesia chrysoorrhoea* lépett fel. Ezen azonban a szedetéssel úgy látszik kifognak, bár sokba kerül, de a mint saját szemünkkel meggyőződünk, a fáradság és költség nem kárbavesztett valami, mert láttunk két egykorú osztagot, melyet egymástól csak 6 m-es nyiladék választ el s míg az egyik buja zöld, mert itt szedeték a hernyót, addig a másik csupasz s az égnek meredő seprőszerű fákat csak a féregfészkekkel tarkított ágak teszik változatossá.

A *Coccus gibeus*t már a 90-es években is észlelték itt, de mert ily nagy mérvű nem volt a csapás, nagyobb fontosságot nem tulajdonítottak neki. A *Porthesia chrysoorrhoea*t pedig az 1896. és 1902. évben is észlelték, a mikor szintén elég gondot és költséget okozott a főerdőhivatalnak.

Másnap június 9-én Nagy-Perecsénybe utaztunk, hol előbb az erdei vasuton a visni-plaji völgybe vittek, hogy az előző reggel az irodában említett görgőpályát és berendezését a természetben is lássuk. Minthogy azonban ezt a pályát az E. L. 1900. évi X. és XI. füzetében Nagy Károly erdőmérnök ur szakavatott tollal már tüzetesen leírta, ismertetését itt mellőzhetem.

Érdekes adat, hogy míg a vizen 1870—1899-ig, azaz 30 év alatt 1,249.844 $\text{ü}m^3$ tűzifa, 494.476 m^3 rönkö és 28.371 m^3 szálfa szállított le, addig 1893—1903-ig, tehát 10 év alatt e pályán leszállítottak 1,258.350 drb talpfát és 1,259.256 $\text{ü}m^3$ tűzifát.

A görgőpálya megszemlélése után megnéztük a Bantlin-féle vegyi gyárat és a vasuti talpfatelítő telepet. Az előbbiről, mivel a később látott nagyobbserű Klotild-gyárhoz hasonló, ezuttal nincs mit említeni, de az utóbbiról is csak annyit, hogy a cinkchloriddal való telítés mellett már a kőszénkátrányolajjal valót is üzik, a mely bár drágább impregnáló mód az előbbinél, de az így telített talpfa sokkal tartósabb is.

Az erdőben, hogy minél kevesebb fa menjen veszendőbe, jobbra poligonokat készítenek, melyeket azután a telítőtelepen szalagfűrészszel vágnak szét külön talpfákra, a melyeket azután, hogy meg ne repedezzenek, kísérletképpen hosszirányukban 30—40 centiméter mélységre 1.5—2 *cm* vastag furóval közepűt kifurnak. Az eredményről azonban még ezidőszert érdemleges bírálatot mondani nem lehet.

Ezek megszemlélése után az iparvasuton gőzmozdonnyal vontatva felmentünk a Szirova tetőre, mialatt szép ősbükkösöket volt alkalmunk látni. A tetőre érve, megszemléltük az 5—10 év előtti bükk tarvágásokat, a melyek természetes uton már szépen beerdősültek; hogy értékesebb legyen az erdő, közbeegyítettek kocsánytalan tölgy- és jegenyefenyő-csemetét is. S ha a fővad, mely itt bőven tenyész, nem volna oly nagy inyencz, ugy ez a közbeegyítés sikerrel is járna, így azonban nem jár eredményel.

Másnap reggel ugyanazon a vonaton, mely előző este a tetőre hozott, visszafelé mentünk; majd a legmerészebben (12%) épített lóvonatu vasutszakaszon nagy sebességgel leeresz-

kedtünk ismét az Ungvölgybe, hogy a Bantlin vegyi gyár szives vezető férfiaival találkozva, Csornoholovára menjünk.

Következő reggel aztán vonaton Máramarosszigetre mentünk, a hol szaktársaink kiváló szivességgel fogadtak.

Hogy a rendszeres kezelés alatt álló erdő közgazdaságilag mily fontos, legjobban igazolja az a körülmény, hogy Máramaros vármegye legjobb módu községei azok, a melyek határaiban a kincstári erdők zöme terül el, s a melyek régi idő óta tartamosan kezeltetnek, és legszegényebbek azok, a hol a rendszertelen kezelés az erdőket évtizedekre tönkretette.

A kincstárnál a nép télen-nyáron állandóan munkát talál a fatermelés, szállítás, erdősítés és építkezés körül. Azonfelül a kincstár a népet méltányos bérletekkel támogatja s a nagy kiterjedésű havasi legelőket a közelebbi községek lakóinak rendkívül olcsón adván bérbe, illetve bárcza mellett való használatra, a nép egyik legjelentékenyebb keresetforrását: a marhatenyésztést is nagyban elősegíti.

Az erdőigazgatóság kerületéhez tartozó erdőkből 28.151 kat. holdnyi terület véderdő. A 216.637 kat. holdat kitevő használati erdők tarvágásos szálerdő üzem módban kezeltetnek. A vágásforduló a fenyőerdőkből álló üzemosztályokban 120 év, a bükkökben 100 év.

Állományt alkotó fanem az erdőigazgatóság kerületében a luczfenyő, bükk és a kocsánytalan tölgy.

A szabályos egy évi hozadékterület a rendszeres gazdasági üzemtervek szerint 1760·37 kat. hold s a hozadék mennyisége 188.980 töm. m^3 épület- és műszerfa, 137.284 töm. m^3 tűzifa.

Ezzel szemben az 1902. évben kihasználtak 1709 kat. hold területet s ezen termeltek 210,419 töm. m^3 épület- és műszerfát és 124.236 töm. m^3 tűzifát, melynek értékesítéséből az 1903. évben 2,596.358 korona folyt be, míg a termelési és szállítási költségek 1,592.838 koronát tettek ki, tiszta jövedelem gyanánt tehát 1,003.520 korona maradt.

Nagy-Bocskón a „Klotild“ vegyi gyár tisztviselői fogadtak, kik legelőbb is elvezettek a gerebre s onnét a 23 kat. hold területű tűzifa-rakodójukra, melyre az évenként felhasználandó 200 ezer $\ddot{u}rm^3$ bükk tűzifát rakásolják fel.

Ezután megnéztük a gyárat, hol a bükkfát száraz lepárlásnak vetik alá s a fősulyt a faeczet nyerésére fektetik. A nyers faeczetből aztán faszeszt, ebből Acetont, Methyl- és Alylalkoholt, koncentrált eczetsavat, valamint egyéb faeczetsavas vegyeket, mint pl. eczetsavas meszet, natront, aluminiumot, ólmot, vasat stb. készítenek, mely anyagok a legkülönfélébb ipari czélokra fordíttatnak. 8 álló és 44 fekvő retortában folyik a lepárlás.

Közönséges szárazságu fából suly szerint átlagosan 33% faeczetet, 8—13% kátrányt és 21—26% szenet nyernek.

A gyárban való szives kalauzolást pompás vendéglátás követte, mely után elváltunk a „Klotild“ vegyi gyár derék vezetőitől s kimentünk a Tisza partjára a tutajrakodókat megnézni.

A rakparton felhalmozott szálfakészlet félig merev kötésű talpakban megy az erdőigazgatóság bocskói és lonkai rakpartjaira.

Egy tömör m^3 fenyőfaanyag letutajozása a rakpartról Nagy-Bocskóig átlag 68 fillérbe kerül.

Ezután vonaton Rahóra és onnan másnap reggel kocsikon a Fehér-Tisza mentén a bogdáni m. kir. erdőgondnokságba mentünk. Utközben szálfavontatást láttunk.

Majd a magpergetőt néztük meg, melyben lucz és kevés jegenyefenyőt pergetnek. Fütése üres tobozokkal történik. Egy hektoliter tobozból, melynek szedése és a pergetőhöz való szállításáért 1 koronát fizetnek, 1·1 kg tiszta magot kapnak. A szárnyas magot Kühne-féle szelelőrostan és kézi rostán tisztítják. A termelés 1903. évben 4 métermázsa mag volt, a melynek csirázóképessége 92%-kal volt megállapítható.

A magpergető megsejtelése után a mlacsini csemetekertekhez mentünk, hol igen szép lucz- és jegenyefenyő-csemetéket láttunk. A sűrűn kelt csemetéket erőteljesebb fejlődés céljából egy meghajlitott fogantyúval biró kerti ollóval előbb a sor közepén, majd ha ismét szorulnak, keresztül-kasul lenyesik.

A vágásokat követő ideiglenes csemetekertek felett feltétlenül előnyt adnak az állandó csemetekerteknek.

A csemeték készlete 1903. év végén 34,548.000 db volt s a csemetekertek fentartására 26.480·51 koronát fordítottak. 1000 db fenyőcsemete kerütköltsége 1·1 K, 100 db tölgycsemetéé 1·33 K volt. Az erdősitésekhez évenként felhasznált 9—12 millió darab

csemetén kívül az erdőigazgatóság más hatóságok és magánosok részére évenként 2—3 millió darab csemetét szolgáltat ki.

Bogdánba visszatérve, utközben a folyószabályozási műveket és egy kész tutaj felvételét néztük meg. Ebéd után pedig a hlodoveczi csemetekert érintésével a szitováti ültetésekén keresztül Magashátra mentünk.

Az összes felujtást mesterséges uton foganatosítják és pedig 3—5 éves, részben iskolázott csemeték ültetésével.

Az alkalmazott fanevek a magasabban fekvő erdőgondnokságokban 0·6 lucz- és 0·4 jegenyefenyő, melyekhez a nedvesebb helyeken kőris, a napnak és szélnek kitett gerinczekén a vörösfenyő, a havasok alatt pedig a havasi fenyő járul.

A jegenyefenyőt az erdő állékonyságának fokozása végett elegyítik a lucz közé, még pedig, hogy azt a gyorsabban növvő lucz el ne nyomhassa, 30—40 *m* széles a lejt irányában futó pásztákban.

Az ültetés négyzetes hálóban történik 1·5 *m* sor- és csemetetávolság mellett. Egy hold erdősítési költségei 15—50 korona között változnak. Az utóbbi magas adatok a pótlandó fiatalosokra vonatkoznak, a melyekben az üres foltok keresgélésével sok időt töltenek el a munkások.

A szépen sikerült erdősítésből egy ezidei vágás érintésével a magasháti vízgyűjtőhöz jutottunk, amely hatodmagával a Fehér-Tiszán való tutajozást teszi lehetővé. Közöséges kőszekrényes vízfogó, melynek koronahossza 90 *m*, a duzzasztási magassága 9·5 *m*, koronaszélessége 6 *m*, a legnagyobb víztükörterülete 4 kat. hold. Felfog 178 ezer *m*³ vizet, mely ⁵/₄ óráig mint elővíz, ³/₄ óráig mint tutajvíz s 2 óráig mint utóvíz gyámolítja a meder vizét. 1872-ben építették, de már a 90-es évek elején javításra szorult, mikor is az első falat egészen a fenékgugó küszöbéig lebontották és újból építették.

A gátóri lakásnál felállított erdőrendezőségi sátorban barát-ságos éjjeli tanya várt reánk.

Másnap már hajnalban utra kelt a kis csapat, melynek egy része előre sietett, hogy a 2058 *m* magas Hoverla tetőről élvezze a nagyszerű kilátást az erdélyi, máramarosi és galicziai havasokra.

A havasról jövet a mezőháti erdőgondnokság területébe

jutottunk, a hol megszemléltük a központi csemetekertet, mely éppen most létesül, a studenai vágást, az etetői kőszekrényes gátat, a rakodón a tutajbefurást és az 1868. évi óriási széldöntés helyét. A vihar akkorában a kincstári erdőkben körülbelül 3926 kat. holdon mintegy 703 ezer darab szálfát és 730 ezer darab apró anyagot döntött ki. Estére Kőrösmezőre érkeztünk, a honnan másnap reggel az Okola havasra igyekeztünk. Utközben megtekintettük a pleczkii csemetekertet, a tutajozást és a környéken levő erdő-sítéseken mutatkozó vadkárokat.

Az erdőfelújításnak a legnagyobb és — sajnos — nagyon nehezen leküzdhető ellensége a hovatovább nagyobb mértékben elszaporodó szarvas, mely a jegenyefenyő telepítését majdnem mindenütt, helyenként a luczfenyőét is lehetetlenné teszi. A károk leggyakoribbak a délnek kitett, napos, széltől védett hegy-oldalokon, a hol a vad a tél végén és tavasz elején egész nagy csapatokba verődik össze s a csemeték duzzadó rügyeit, fiatal hajtásait lerágja, a jegenyefenyő-csemetéket pedig teljesen elpusztítja. Sajnos, hogy a jegenyefenyő a későbbi korban sem ment a szarvaskárosításoktól, mert a magasabb egyedeknél, hol a csucsat már el nem éri, a nedvdus sima kérget teljesen lerágja, úgy, hogy 20 évnél fiatalabb ép jegenyefenyőt alig lehet találni s a még életben levők is a többszörös lerágás folytán teljesen elvannak nyomorodva. A mi pedig a déli oldalakon a lerágástól megmenekül, azt a vad az ide-oda járkálás közben letapossa.

Ebéd az apsineczi föld- és kőszekrényekből 1869-ben épült vizgyűjtőn volt. Hossza 177 *m*, legnagyobb magassága 12 *m*, a telt vizgyűjtő legnagyobb víztükre 14 kat. hold; 379.200 *m*³ vizet fog fel.

Innét gyalog a Tisza-forráshoz mentünk, a mely turisztikai szempontból egyike hazánk legszebb helyeinek, a hol a legmagyarabb folyónk eredetét a következő felirású emlékkő hirdeti:

Tisza-forrás 1245 *m* a tengerszine és 1175 *m* a Tisza
torkolata fölött, 958 *km* a Dunától. 1900 év.

Az okolai menedékházban eltöltött éjjel után a bustyaházai erdőhivatal kerületének bruszturai erdőgondnokságába mentünk át, a hol megtekintettük a 7.5 kat. holdnyi vizudvarral biró turbáti kőszekrényes vízfogót, melynek egyik gyökerét 25 *m*-nyire kellett

a hegyoldalba építeni, hogy a víz át nem bocsátó földréteget elérjék. Innét Brusztura községen át Királymezőre mentünk; utközben megnéztük a tutajkötést, a mely annyiban tér el a Tisza folyón szokásos módtól, hogy a hevederek gyámolítására a Taracz sebes folyására való tekintettel belső szélük előtt erős guzskötelet feszítenek ki s ezt váltakozva bevert horgas szegekkel szorítják le. Hátral a talp szintén guzskötéssel van összekötve, a melyet minden harmadik szálfához bükkfaszöggel erősítenek; továbbá minden talp elől három, hátul 2 kormánylapáttal van felszerelve.

Királymezőn megnéztük a rétöntözést, melyet 10 kat. holdnyi illetményreten elárasztással gyakorolnak s a mely művelettel a fűtermést az egész területen mintegy 30—40 métermázsával emelik.

Végül, hogy a tanulmányutból semmi se hiányozzék, Királymezőről június 17-én tutajon tettük meg az utat Alsó-Nereznicze községig, mely minden érdekességgel teljes ut volt, kezdve a tutajra szálás és a surrantón való lemeneteltől egészen a Nereznicze község fölötti megakadásig, mikor a folyó közepéből egy utánunk jövő tutaj saját fennakadásával zökkenett ki.

Alsó-Nerezniczén aztán bucsut véve úgy a máramarosszigeti, mint a bustyaházi erdőhivatali kerületben kalauzoló kedves szakértársainktól, vonatra ültünk, hogy egy jól sikerült tanulmányut emlékével gazdagabban visszatérjünk Selmeczbányára.

Mielőtt azonban befejezném soraimat, elmulaszthatatlan kötelességemnek tartom őszinte köszönetet mondani úgy a Bantlin, mint a Klotild vegyi gyár vendéglátó tisztviselőinek, valamint szakértársainknak szives fáradozásaikért!

IRODALOM.

I. Lapszemle.

Az erdőmunkásokkal szemben támasztható követeléseknek és a munkabérek szabályozásának oly aktuális kérdéséhez szól hozzá Kullmann, darmstadti erdőmester, az Allgemeine Forst- und Jagdzeitung f. évi szeptember havi füzetében megjelent cikkében.

A modern erdőgazdaságban az erdőmunkásokkal szemben ma már egészen más követelésekkel lépnek fel, mint néhány évtizeddel ezelőtt. Abban az időben még a tűzifatermelésre fektették a fősúlyt, melynél szükség volt ugyan gyakorlott munkásokra; ma már azonban a haszonfagazdaságban nemcsak azt kívánjuk a munkástól, hogy a fejszével jól tudjon bánni, hanem bizonyos foku műszaki ügyességgel, beosztással s megfontolással dolgozza fel a vágást. A műfát ugyanis osztályozni, azután a szerződések értelmében pontosan fel is kell dolgozni, úgy, hogy a munkásnak igen gyakran kell az átlalóhoz és a métervesszőhöz nyulni.

A törzseket úgy dönteni, mint azt azelőtt tették, hogy t. i. a döntésnél más törzseket is megsértettek, a műfagazdaságban nem lehet megengedni, hanem a legnagyobb takarékosággal kell dolgozni s e mellett a faállomány kimelésére is figyelmet fordítani.

Igaz, hogy a vágásterületek kitermelése fölött első sorban az illető erdőőrnek kell felügyeletet gyakorolnia és azt vezetnie; mégis az erdőőr nagyon is rászorul a teendőik végzése körül a jó s megbízható famunkás segítségére, ha azt akarja, hogy a kitermelés jól sikerüljön s hogy zavarok később elő ne forduljanak.

Legjobban megfelelnek e tekintetben az ácsok, kik a legkeresettebb famunkások.

Egyáltalán a famunkások minősége iránt az igények sok helyen emelkedtek és idővel még inkább fognak emelkedni, miért is szükséges, hogy ezzel a kérdéssel bővebben foglalkozzunk.

A haszonfagazdaságban a fának kellő időben történendő kihasználására nagy súlyt kell fektetni, mert a műfának felhasználása is ettől függ. Ha tehát kellő időben akarunk döntetni, a termelt fát árvereztetni, illetőleg értékesíteni s elszállíttatni, akkor kellő számú munkásról kell gondoskodnunk s ezek számát lehetőleg *előre* megállapítanunk, mit legczélszerűbb mindjárt a folyó favágatási munkák befejezése után tenni. Ha így a következő gazdálkodási évre megállapítottuk a munkások számát és jegyzékét, könnyebben tervezhetünk, intézkezhünk, a nem használható munkásokat kihagyhatjuk s másokkal pótolhatjuk stb. Ez az eljárás a munkásra nézve is hasznos, mert ő is jobban beoszthatja idejét és keresetét.

Hogy kellő minőségű és számú s lehetőleg állandó munká-

saink legyenek, a korral haladva, mindazt meg kell nekik adnunk, mit ma az *ipar* is nyújt a munkásoknak, tehát elegendő napi keresményt és jóléti berendezéseket is.

A maradi, konzervatív eljárás e tekintetben itt is könnyen megbosszulhatja magát.

A famunkások béreit tehát szabályozni kell. Oda kell törekedni, hogy a famunkás legalább is az illető vidéken szokásos napi bért megkereshesse. Minthogy pedig ez vidékenként különböző, a famunkások bérét is az illető vidék megélhetési viszonyai, a kihasználható erdőrészt fekvése, a kihasználás nehézségei szerint kell az egyes gazdasági területekre nézve megállapítani. Az az eljárás, mely szerint a famunkások bérét egész hivatalok területére *egy egységösszegben* állapítják meg, *nem helyes* s gyakran előidézője a munkáshiánynak.

Ez okból minden kezelő erdőtiszt állapítson meg kerületében *normal* favágatási béreket, melyeket azután kedvezőtlenebb viszonyok között emelni kell. Ily kedvezőtlen körülmények lehetnek a száraz s szélöntött fák előzetes s idővesztéssel járó kisedése valamely hozadékterületről, első ízben teljesített áterdölések, a midőn sok a galyfa stb.

Oly vidékeken, a hol az *ipar* fejlett, ne mulasszuk el a famunkásoknak bizonyos gyalogolási pénzt is (egy napra mintegy 10 fillért) fizetni oly esetekben, midőn a fa kihasználási helye a famunkás lakásától egy órányi távolságon túl fekszik.

Ha a munkások által teljesített munka és a munka után érdembe hozott keresetekről vezetendő pontos jegyzék alapján a béreket szabályoztuk vagyis legalább annyi keresetet nyújtunk a munkásnak, mint a mennyit az illető vidéken más munkaágnál is megkereshet, akkor gondoskodjunk oly berendezésekről is, melyek a munkás jólétére, egészségének kimélésére stb.-re irányulnak, ha azt akarjuk, hogy a fakihhasználás s kitermelés nehéz munkájával öregebb, tapasztaltabb munkások állandóan résztvegyenek és a fiatalabb munkások is egészségesek maradjanak.

Ily berendezések a tűzhelyvel ellátott, egyszerű kunyhó építésének engedélyezése, melyben a munkás ruháját száríthatja, eszközeit tarthatja, főzhet, az időjárás viszontagságai ellen védekezhetik stb.

Ily rendszabályok s ily berendezések alkalmazása mellett munkáshiánynyal nem fogunk küzdeni és megbízható, állandó munkásokra számíthatunk.

A munkások sem fognak elhamarkodva dolgozni, elégedettek lesznek s többet keresvén, nem állanak elő folytonos béremelésekkel, nem esnek a betegsegélyző pénztár terhére, idejekorán megjelennek a munka helyén és rossz időben is dolgoznak, mert egészségük épségben tartásáról is gondoskodva van.

Cserny Győző.

Egy elhanyagolt erdei iparágról, a terpentinnerésről értekezik Grünwald Emil a „Zeitschrift für Forst und Jagdwesen“ f. évi októberi füzetében. A történelemből tudjuk, hogy egyes iparágak gyakran feledésbe merülnek vagy lassankint megszűnnek. Felhagynak velük, senki sem gondol többé velük még akkor sem, ha időközben azok az okok, melyek az illető iparág hanyatlására kihatottak, meg is szűntek.

Erre jó példa a gyanta és a terpentinnerés, melylyel a közép-európai és sok más államban alig foglalkoznak, holott az okszerű kezeléssel mellett szép haszonnal járhat.

Ez idő szerint ezt az iparágat ugyszólván teljesen az Egyesült-Államoknak engedik át, mely egymaga fedezi a világ szükségletét. *Nálunk Magyarországon igen kevesen termelnek* terpentint. Ausztriában az alsó ausztriai fekete fenyvesekben valamivel többet, pedig a terpentin az iparágaknak és mesterségeknek egész sorára nézve igen fontos s ugyszólván nélkülözhetetlen. Oly módon nyerik, hogy fenyőfákat (lucz, jegenye és főleg fekete s erdei fenyőt) a hánctig felhasogatnak. Néhány nap mulva ki folyik azután a terpentin. Vizgőzzel destillálva terpentint-olajat és a terpentingyantát (kolofoniumot) nyerünk belőle. Mindezek a termények a lakkozó és festőiparnál, a hajóépítésnél, a szövőiparnál olcsó gyantaszappanok gyártásánál, villamossági berendezéseknél a drótok és kábelek elszigetelésénél, a vegyi- és gyógyszerészeti iparnál, szappan, illatszert készítésnél (a terpentintolajból készített terpentineolból készül a gyöngyvirág és az orgonavirág parfüm) stbinél nyernek alkalmazást.

A fogyasztás óriási. Egyedül Németországba 1903-ban, Amerikából 19,719.800 kg terpentintolajat vittek be 17,457.000 márka

értékben és 92,134.600 kg terpentingyantát és terpentinbalzsamot 10,135.136 márka értékben.

A fogyasztók eddig az amerikai termelők önkényének teljesen ki vannak szolgáltatva, kik trust-té alakulva, szabják meg az árakat.

Ezért nagyon kívánatos volna, hogy a terpentintermelés ismét életre keljen annál is inkább, mert oly kiterjedt fenyvesek állanak rendelkezésünkre.

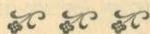
Némileg az is oka lehet tán ez iparág megszűnésének, hogy a gyantaszedés ellen a kezelőerdészek legnagyobb része ellen-szenvvel viseltetik, jóllehet az okszerűen és szakszerűen üzött gyantaszedés az erdőállományra nem káros. Csak az olyan erdőrészeket kell t. i. a gyantaszedésre átengedni, melyek 5—6 év mulva tarolásra kerülnek.

Helytelen az a nézet illetőleg előítélet is, hogy a fa minősége a gyantaszedés következtében szenved.

Mayr dr. tanár ugyanis (l. művét „Das Harz der Nadelhölzer, seine Entstehung, Verteilung, Bedeutung und Gewinnung“. Springer kiadása Berlinben), azt állítja, hogy a gyantaszedés megfelelő felügyelet mellett sem az erdő kihasználására, sem annak fennállására nincs káros befolyással és hogy a helyesen vezetett erdő és fagazdaság érdekeit igen czélszerűen lehet a gyantaszedés érdekeivel összeegyeztetni.

Az erdők jövedelmezősége jelentékenyen emelhető volna és azért az erdőbirtokosoknak s a kezelőerdészeknek már nemzetgazdasági szempontból is foglalkozni kellene ezzel a kérdéssel vagy legalább is kísérleteket tenni, különösen most, midőn erre a viszonyok a legalkalmasabbak. Az eljárás igen egyszerű, a mennyiben a kifolyó gyantát csak egy edényben kell felfogni, melyet a fára akasztanak. A terpentinipar a vállalkozó tőkének még bő alkalmat nyújt arra, hogy igen sokat ígérő és művelődési szempontból is fontos feladatot megoldjon.

Cserny Győző.

KÜLÖNFÉLÉK.

Személyi hírek. Ő felsége *Hirsch* István m. kir. közalapítványi főerdőtanácsosnak az Országos Erdészeti Egyesület választmányi tagjának saját kérelmére történt nyugalmaztatása alkalmából a miniszteri tanácsosi címet adományozta.

Ő felsége *Tomcsányi* Gusztáv máramarosszigeti m. k. erdőigazgatónak, az Országos Erdészeti Egyesület választmányi tagjának, kitűnő szolgálatai elismerésül a III. oszt. vaskoronarendet adományozta.

Ő felsége *Farbaky* István ny. főbányatanácsosnak és a selmeczbányai m. k. bányászati és erdészeti akadémia volt igazgatójának a magyar nemességet „árvanagyfalvi“ előnévvet díjmentesen adományozta.

Már mult számunkban adtunk hírt arról, hogy az erdészeti főiskola botanikai tanszékére a földmivelésügyi miniszter dr. *Kövessi* Ferencz szőlőszeti és borászati felügyelőt nevezte ki rendkívüli tanárnak. Az új tanár életrajzi adatai a következők:

Dr. Kövessi Ferencz 1875. márczius hó 18-án Érolasziban (Biharmegye) született. A reáliskolának elvégzése után tanulmányait az 1891—1894. években a debreczeni gazdasági tanintézetben folytatta. 1894—1895. években a budapesti felsőbb szőlő- és borgazdasági tanfolyamot is elvégezvén, 1895—1897. években a földmivelésügyi miniszterium szőlőszeti és borászati ügyosztályában működött, mely idő alatt az 1896. és 1897. években az egyetem bölcsészeti karának is volt a hallgatója.

1897. évben szőlőszeti s borászati felügyelővé neveztetett ki s egyuttal külföldi tanulmányutra is küldetett, melyről csak 1901. évben tért vissza. Ézalatt az idő alatt ugyszólván egész Közép-Európát s Angliát utazta be, főleg a növénykísérleti állomásokat és botanikai intézeteket tekintvén meg. Ugyanakkor több egyetemen és gazdasági főiskolán növénykísérleti, növénytani, állattani és geológiai tanulmányokkal foglalkozott. Ézalatt az idő alatt a párisi Sorbonne egyetemen doktorátust is szerzett. Ezenkívül tanulmányutja alatt több botanikai, növénybiológiai, növénypatológiai állomáson és laboratóriumban dolgozott és a többek között a híres Pasteur-intézet bakteorológiai kurzusát is hallgatta. 1901. évben hazaérkezvén, a központi szőlőszeti és borászati kísérleti állomáson és az ampelológiai intézetnél működött, e mellett azonban a tudományegyetemen a matematikai, fizikai és kémiai doktorátus elnyerhetése végett is folytatta tanulmányait.

Irodalmi működése 1895. évben kezdődik. Önálló dolgozatai jelentek meg a Természettudományi Közönyben, gazdasági és szőlőművelési szaklapjainkban, továbbá francia nyelven a francia tudományos Akadémia által kiadott „Comptes rendus“ és a „Revue Generale de Botanique“ füzeteiben. Most jelent meg egy biológiai tanulmánya a szőlővessző ééréséről. Több dolgozata sajtó alatt van.

Az erdészeti növénytan új tanára, bár erdőgazdasági vonatkozásaiban a növénytant eddig nem művelte, úgy aránylag fiatal

koránál, mint eddigi, valóban nagy ambícióra valló tanulmányainál és tudományos sikereinél fogva arra a reményre jogosít, hogy az erdészeti tudományok körében is tájékozást szerez és a gyakorlati erdőgazdaságokban is körültekintve, csakhamar fel fogja ismerni azokat a nézőpontokat, a melyekből az erdészeti növénytan előadásánál ki kell indulni, sohasem tévesztve szem elől, hogy nem elméleti növénytudósokra, hanem tudományos képzettséggel bíró gyakorlati emberekre van szükségünk.

Uj kinestári erdőgondnokság. A m. kir. földmivelésügyi miniszter a „Máramarosi faipar részvénytársaság felszámolás alatt“ czégtől a máramarosvármegyei Havasmező és Oroszkő egyesített község határában megvásárolt 16160 kat. hold kiterjedésű ingatlanból Havasmező székhelylyel új erdőgondnokságot létesített, melynek kezelésével Nyitrai József erdészt bízta meg.

A mézharmat. Az Erdészeti Lapok f. é. IX-ik füzetében részletesen fel vannak sorolva a nagy szárazság által az erdőgazdaságban okozott jelentékeny károk. Észleltem azonban ezeken kívül még ez évben egy más jelenséget is, mely szintén a nagy szárazság következtében lépett fel nagy mértékben. Ez a *mézharmat*. A kezelésemre bizott pagonyban már május 16-ikán oly nagy mértékben mutatkozott a mézharmat, hogy nemcsak fent a fákon, de az alattok lévő füveken és gyomokon is úgy néztek ki a levelek, mintha vékony fénylő, firnájsz vagy zselatin réteggel lettek volna bevonva. Később, május végén és június közepén újból nagy mértékben mutatkozott, úgy, hogy egész fényes réteg látszott a levelek felső lapján, sőt még júliusban is volt egyszer, hanem kisebb mértékben, mint előbb. Különösen a tölgyesekben, a délnek fekvő oldalakon volt nagy mértékben észlelhető, úgy, hogy messziről lehetett látni a levelek fényes csillogását. A levelek alsó lapján nemsokára millió számra mutatkoztak a zöld levéltetvek, míg a levél felső mézharmattal bevont lapján csak kevés számmal voltak találhatóak. Némelyek azt állítják, hogy a mézharmat ezen levéltetvek terméke; t. i. a levéltetvek a levelek alsó lapjára tapadva, a levélből nedvet szíznak és azon nedvből később, a mézhez hasonló édes, ragadós és fényes folyadékot, illetve nedvet fecskendeznek ki magokból potrohukon át, ami apró harmatcseppek alakjában az alattok lévő levelek felszínére hull és azt,

ha nagyobb mértékben fordul elő, egy vékony, fénylő, ragadós édes nedvréteggel vonja be. Mások meg azt állítják, — és ez valószínűbb is, — hogy a mézharmat a növények, illetve azok levelének beteges állapotából és ennek folytán az azokból kiömlő válladékból származik, mely harmat alakjában a levélre visszacsapódik. Ez annál valószínűbb, mert megfigyelésem szerint a fáknak még a legfelsőbb levelei is be voltak vonva mézharmattal, már pedig ezen levelek felett nem voltak levéltetvek, melyek ezekre hullatták volna a mézharmatot, ha csak rajokban repülve nem hullatták rájuk. Megfigyelésem szerint itt a mézharmat előbb jelentkezett és csak azután egy-két napra rá voltak láthatók a levéltetvek. A levelek később egy pár nap múlva, — különösen a tölgyfákon, — felső egyharmadukban, vagyis a levél hegyén elveszítették zöld színüket, halvány, átlátszó, sárgás-fehér színt kaptak és a levél többi részével együtt összezsugorodtak. A levél felületéről később a mézharmat lassanként eltűnt, a miben az időközben lehullott kevés eső is közreműködött, de a levélösszezsugorodás és csomósodás, valamint a levél hegyének szintelensége egész nyáron át megmaradt. A fák ennek következtében úgy hosszú, mint vastagsági növekedésben nagyon keveset gyarapodtak. A levelek ősszel sokkal korábban kezdetek lehullani, mint más években. A csemetekertjeimben levő tölgy, kőris, ákác és fenyő-csemeték is mind el voltak lepve a mézharmattól. Ezek között, különösen a tölgy-csemeték közt, egész fehér foltok keletkeztek a szintelen levelek miatt. Közülök sok ki is veszett ennek következtében, míg a többi csemetéken semmi különös változást sem idézett elő a mézharmat, de a csemeték általában visszamaradtak, és csak az őszi esőzések folytán kezdtek újból magokhoz térni és életre vergődni.

Bögözy Antal.

Októberben virágzó cseresznyefa. Az idei tartós szárazság miatt némely fáknak, különösen a sekély, sovány és délnek fekvő talajokban levőknek levelei már augusztus hóban lehullottak. Ez különösen nagy mértékben volt látható az előhegységek erdőségeiben, valamint a szőlők közt levő gyümölcsfáknál. Paulis vidékén (Aradmegye) az egyik parlag szőlőben előforduló több cseresznyefának levelei szintén már augusztus végén és szeptember elején lehullottak. Az őszi esős idők beálltával és néhány szép meleg

nap közbejöttével egyes cseresznyefák nemcsak új, friss, zöld leveleket hajtottak, hanem közülök az egyik még szép fehér virágba is borult, a mi a sárga levelekkel borított bokros parlagok közt igen szép látvány volt. A múlt évben a vadgesztenyénél észleltem november első felében a másodvirágzást, a mi különben igen gyakori jelenség.*)

Bögözy Antal.

A jegenyefenyő rákjáról. A jegenyefenyő rákbetegségét tudvalevőleg az *Aecidium elatinum* gombafaj idézi elő, melyre nézve Fischer, zürichi tanár, a tudományos szempontból érdekes ivadékcserét állapította meg. Heck azzal a kérdéssel foglalkozott behatóbban, hogy emez ivadékcserére alapítható-e a gyakorlati védekezés a rákbetegség elpusztítása céljából. Vizsgálatai alapján tagadó választ ad és a védekezés nehézségét jogosan a rákbetegség megtelepedésének megakadályozásában látja. Tudva van, hogy a gomba bábasesprőket okoz a jegenyefenyőkön, melyeket az eddigi gyakorlat szerint gondosan eltávolítanak ott, ahol találják, a további fertőzések csökkentése céljából. A védekezésnek ez a módja, erdészeti szempontból előnyösnek és eredményesnek is bizonyult egyes erdőterületekre nézve. *Tubeuf*-nek az a vélekedése, hogy zárt jegenyefenyő-állatok természetes megifjodása kevesebb gyomnövényzet következtében a rákveszedelmet csökkenti, nem látszik beigazoltnak.

Az *Aecidium elatinum* biológiájában az *Alsine*-fajokon előforduló teleutospórák tekintetéből kiderítettlen az a körülmény, hogy a bábasesprők faiskolákban és fiatal jegenyefenyvesekben a legnagyobb ritkaságok közé tartoznak; holott viszont, az öreg jegenyefenyők sudarai gyakran bábasesprősek, tehát ráktól fertőzöttek.

Tétényi.

A luczfenyők csúcshárásának okáról. Azt a tapasztalást, hogy 1902. tavaszán München környékén sok luczfenyőnek elhalt csúcsai voltak, *Tubeuf* arra vonatkoztatta, hogy a tenyészeti nyugalmi idő alatt elektromos kiegyenlítődések történtek a sudarak

*) Az ősszel való újabb lombfakadásnak érdekes tünete volt észlelhető a budapesti fasorokban is és különösen az Alkotmány-utca hársfáin. Ezek lombja ugyanis augusztus hó végével már teljesen száraz volt, sőt nagyrészt le is hullott. Az első esők után azonban új lombzat fejlődött, mely bár gyér volt, de annál husosabb, nagy levelekből állott és a még le nem hullott száraz levelekkel vegyesen foglalta el a hársfák ágait.

Szerk.

meg a felhők között.*) A 2—3 méternyi hosszú rész sérült szövete folytatódott a zöld héjon belül, barna csíkok gyanánt, melyeket paraszövet borított. Ezek jelöltettek villámhatásokul. *Möller* A., a ki a bajorországi luczfenyőket megszemlélte, azt állítja, hogy az említett elhalásnak az okául a *Grapholitha pactolana* nevű hernyó tekintendő, amint ezt Brandenburgban is tapasztalták. A sudarak pontosan ama ágörv fölött halnak el, a melyen a hernyórágás okozta sérülés a törzs körül tökéletes gyűrűt alkot.

Tubeuf megengedi, hogy a bajorországi luczfenyőknek tetemes része fagyjárta fekvésekben találtatott, melyeknek sudarai a molyhernyók rágása következtében haltak el. Ez a körülmény azonban nem tartja vissza abbéli nézetétől, hogy a luczfenyők csúcszáradását elektromos kiegyenlítődések okozzák. Ezzel szemben *Möller* főképen a *Tubeuf*-féle villám-nyomokra utal, azaz az elhalt kéregrészekre, melyeket paraszövet választ el az ép szövevtől. Ezek a paraszövevtől betokozott holt-szövetű csíkok a zöld héjban a korona felső részében törzset övező szalagokat képeznek, és onnét lefelé sugárzanak, különálló csíkokban, hogy egyes foltokban végződjenek. Míg a korona felső részében az egész kéreg, meg a kambium van elhalva, tovább lefelé csak kéregszöveti szigetek alakjában látható még a sérülés, és a kambium ép marad.

A *Grapholitha* esetében *Tubeuf* szerint a mélyebben fekvő törzsrészben az élő szövetbeli háncsbarnulás sohasem található. Ennek ellentmond *Möller* vizsgálatai alapján, a mennyiben azt mondja, hogy amaz állítólagos villámnyomokat más körülmények között is megtalálta; így egy vörösfenyőnek a zöld héjban, melynek a sudara őzbak rágása következtében volt elhalva, paraszöveti tultengéseket talált, aminők más esetben egy orrmányosbogár okozta tetemes rágási kártétel következtében voltak föl ismerhetők. Eme tények a *Tubeuf*-féle kísérleteknek a bizonyító erejét gyöngítik, a melyeknél t. i. nagyfeszültségű váltakozó-áramok által luczfenyő-csemeték sudarai elhaltak, és a villám-nyomok mesterséges módon létesítettek.

Tétényi.

Halálozás. *Szondi* János ny. m. k. erdőszámellenőr (Budapest) és *Tauber* Ödön m. k. erdész (Pápa), az Országos Erdészeti Egyesület rendes tagjai meghaltak. Béke hamvaikra!

*) Lásd az E. L. 1904. évi 136. és köv. old. is.

VÁLTOZÁSOK ÉS KITÜNTETÉSEK AZ ERDÉSZETI SZOLGÁLAT KÖRÉBŐL.

Személyem körüli magyar miniszterem előterjesztése folytán *Tomcsányi Gusztáv* máramarosszigeti erdőigazgatónak kitünő szolgálata elismerésül harmadosztályú vaskorona-rendemet díjmentesen adományozom.

Budapesten, 1904. évi november hó 15-én.

Ferencz József s. k.

gróf *Khuen-Héderváry Károly* s. k.

*

Ő felsége *Hirsch István* m. kir. közalapítványi főerdőtanácsosnak az Országos Erdészeti Egyesület választmányi tagjának saját kérelmére történt nyugalmaztatása alkalmából a miniszteri tanácsosi czímet adományozta.

*

A m. kir. földmivelésügyi miniszter a magyarországi kincstári erdőket kezelő erdőtisztek létszámában *Balás Vincze* főerdőmeszert, az apatini erdőhivatal főnökét, állandó nyugalomba helyezte.

*

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Janoviczky Béla* erdészjelöltnek állásáról történt lemondását elfogadta.

*

A m. kir. földmivelésügyi miniszter a magyarországi kincstári erdőket kezelő erdőtisztek létszámába a következő végzett erdész-akadémiai hallgatókat és pedig: *Dimitrievics Györgyöt* a lugosi erdőigazgatóság, *Kiss Istvánt* a lippai főerdőhivatal-, *Komán Arthurt* pedig a soóvári erdőhivatal kerületébe ideiglenes minőségű erdőgyakornokokká nevezte ki.

*

A m. kir. földmivelésügyi miniszter az állami kezelésbe vett községi s némely más erdők és kopárterületek kezelésénél alkalmazott erdőtisztek létszámában m. kir. erdőgyakornokokká a következő végzett erdész-akadémiai hallgatókat nevezte ki: *Salix Gyulát* (a besztercei m. kir. erdőigazgatóságához); *Rákosi Istvánt* (a csikszeredai m. kir. állami erdőhivatalhoz).

*

A magyar királyi földmivelésügyi miniszter a soóvári erdőhivatal kerületében *Kriszta Gyula* főerdészt a keczerpekléni erdőgondnokságtól — saját kérelmére — a kakasfalvi erdőgondnoksághoz, *Hámon József* erdészt pedig az erdőhivatal központjából — szolgálat érdekében — a keczerpekléni erdőgondnoksághoz helyezte át.

*

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Fenyves Lajos* főerdészt a máramarosszigeti erdőigazgatóság kerületéből a lugosi erdőigazgatóság, *Guary Kálmán* erdészt pedig a zsarnóczai erdőhivatal kerületéből a máramarosszigeti erdőigazgatóság kerületébe helyezte át, s előbbi a temeskubini erdőgondnokság vezetésével, utóbbit pedig a bocskói faraktártiszti teendőik végzésével bizta meg.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Egry Ferencz* erdészt a lippai főerdőhivatal kerületéből a kolozsvári erdőigazgatóság kerületébe helyezte át és a topánfalvi erdőgondnokság kezelésével bízta meg.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Szabó Béla* erdészt a máramarosszigeti erdőigazgatóság központi szolgálatától Nagybocksóra, *Weisz Ferencz* erdészt pedig az ungvári főerdőhivatal kerületéből a máramarosszigeti erdőigazgatóság kerületébe helyezte át s előbbit a nagybocksói-, utóbbit pedig a tiszabogdányi erdőgondnokság vezetésével bízta meg.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Kovalitzky Vladimír* erdészjelöltet az apatini erdőhivatal kerületéből a bustyaházai, *Hudák Aladár* erdőgyakornokot pedig a bustyaházai erdőhivatal kerületéből az apatini erdőhivatal kerületébe helyezte át.

A m. kir. földmivelésügyi miniszter *Szilágyi József* címzetes számtanácsost számvevőségi főnököt a máramarosszigeti erdőigazgatóság mellé rendelt számvevőséghez valóságos erdőszámtanácsossá; *Kontz József* címzetes számtanácsost valóságos számtanácsossá, az aradi jószágigazgatóság m. r. számvevőséghez; *Létay Gábor* erdőszámellenőrt erdőszámvizsgálóvá és *Boronkay Gyula* címzetes számvizsgálót valóságos számvizsgálóvá a miniszterium számvevőségéhez; *Kováts Gyula János* számellenőrt számvizsgálóvá az aradi jószágigazgatóság m. r. számvevőségéhez és *Bánó Gergely* címzetes számvizsgálót valóságos számvizsgálóvá a miniszterium számvevőségéhez; *Jankovich Aladár* miniszteri számtisztet miniszteri számellenőrre a miniszterium számvevőségéhez; *Hidvéghy János* erdőszámisztet erdőszámellenőrre a máramarosszigeti erdőigazgatóság m. r. számvevőségéhez; *Szizgyártó József* erdőszámisztet erdőszámellenőrre a miniszterium számvevőségéhez és *Wolf Ferencz* havidijas könyvelőt számellenőrre az aradi jószágigazgatóság m. r. számvevőségéhez; *Fenyvesi István* és *Szász Nándor* fizetéstelen számtiszteket fizetéses miniszteri számtisztekké a miniszterium számvevőségéhez; *Szvierák Oszkár* számgyakornokot számtisztté az aradi jószágigazgatóság m. r. számvevőségéhez; *Gallina István*, *Mindszenti Mihály*, *Gunda Lajos* és *Mildt Ferencz* számgyakornokokat miniszteri számtisztekké a miniszterium számvevőségéhez, *Jahl Nándor*, *Varga József* és *Andor Béla* számgyakornokokat számtisztekké az aradi jószágigazgatóság m. r. számvevőségéhez, valamennyit ideiglenes minőségben; *Ódor Dezső* számgyakornokot fizetéstelen számtisztté ideiglenes minőségben a miniszterium számvevőségéhez; *Schvaner Gyula*, *Lasemovicz Brunó* és *Jámbory József* díjnokokat számgyakornokká a miniszterium számvevőségéhez; *Daniel Péter* díjnokot számgyakornokká az aradi jószágigazgatóság m. r. számvevőségéhez; *Szűh Géza*, *Sugár Jenő* és *Porubszky József* díjnokokat számgyakornokká a miniszterium számvevőségéhez, valamennyit ideiglenes minőségben; továbbá *Moldován Gábor* és *Viczenik Nándor* díjnokokat díjtalan számgyakornokká a miniszterium számvevőségéhez; *Csiky Miklós* díjnokot díjtalan számgyakornokká a kolozsvári erdőigazgatóság m. r. számvevőségéhez; *Hámori Mihály* díjnokot díjtalan számgyakornokká a miniszterium

számvevőségéhez; *Tessényi Károly* díjnokot díjtalan számgyakornokká a szász-sebesi erdőhivatal m. r. számvevőségéhez; *Eckhardt György*, *Heilmann Ödön*, *Róth Ferencz*, *Baka Kálmán* díjnokokat díjtalan számgyakornokokká a miniszterium számvevőségéhez; *Farkas Károly* díjnokot díjtalan számgyakornokká az aradi jószágigazgatóság m. r. számvevőségéhez és *Husth Aladár* rajzoló díjtalan számgyakornokká a liptóújvári főerdőhivatal mellé rendelt számvevőségéhez, valamennyit ideiglenes minőségben nevezte ki; végül *Brannich Kálmán*, *Szabolányi Gyula*, *Szilárd Iván*, *Csiszár József* és *Guglielmini Viktor* ideiglenes minőségű számtiszteket jelen állásukban végleg megerősítette.

*

Kutasi Béla urad. erdőgondnok hg. Eszterházy kaposvári uradalmába Kisfalud állomással főerdészszé neveztetett ki.

*

Nagy-Kőrös város erdőtisztjévé *Tóbiás Miklóst* választotta.

*

Fischer-Colbrie Emil főhercegi erdőmester Dályokról Főherceglakra költözött.

EGYESÜLETI HIRDETÉSEK.

Figyelmeztetés. Az egyesületi kiadványokból az egyesületi tagok *csak egy példányt* szerezhetvén meg a megállapított *kedvezményes áron*, több példány megrendelése esetében a többi példány után a nem tagok számára megállapított ár küldendő be.

Az Országos Erdészeti Egyesületnél (Bpest, V., Alkotmány-utca 6. sz.) a következő művek rendelhetők meg:

ERDÉSZETI LAPOK. Az Országos Erdészeti Egyesület közlönye. Szerkeszti *Bund Károly*. 1904. XLIII. évfolyam. Előfizetési ára 1 évre 16 korona. Megjelenik minden hó 15-én. Mutatványszámok ingyenesen. Régi évfolyamok mérsékelt áron.

AZ ERDŐŐR vagy AZ ERDÉSZET ALAPVONALAI KÉRDÉSEKBEN ÉS FELELETEKBEN. Irta: *Bedő Albert*. VIII. kiadás, 1902. Ára 6 K. 6 kor. 55 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve és ajánlva küldetik.

AZ ERDŐRENDEZÉSTAN KÉZIKÖNYVE. Irta: *bölcsházai Belházy Emil*. I. rész. Ára tagoknak 6 K., nem tagoknak 10 K.

ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: *Fekete Lajos és Mágócsi-Dietz Sándor*. I. kötet. Általános növénytan. Teljesen elfogyott. — II. kötet: Növényrendszertan. Részletes növénytan. Növényföldrajz. Ára tagoknak 12 K., nem tagoknak 18 K.

ERDEI FACSEMETÉK NEVELÉSE. Irta: *Tomcsányi Gusztáv*. Ára tagoknak 3 K., nem tagoknak 4 K.; 4 K. 45 fill. előzetes beküldése esetén bérmentve küldetik.

ERDÉSZETI ÉPÍTÉSTAN. Irta: *Sobó Jenő*. I. rész 1. és 2. kötet: Középités tan. Egy-egy kötet ára tagoknak 11 K. 20 fill., nem tagoknak 16 K. — II. rész: Út-, vasut- és hidépítés tan. Ára tagoknak 12 K., nem tagoknak 16 K.

MAGYAR ERDÉSZETI OKLEVÉLTÁR. Szerkesztette és történeti bevezetéssel ellátta: *Tagányi Károly*. 3. kötet. 1896. Ára tagoknak 20 K., nem tagoknak 40 K.

ERDÉSZETI RENDELETEK TÁRA. 1880—1884, (I—IV.) és az 1885—89 (V—IX.) évfolyam teljesen elfogyott. (Ezen évfolyamokat az egyesület mérsékelt áron visszaváltja.) Elfogyott továbbá az 1890. (X.), 1892. (XII.) és 1899. (XIX.) évf.

Az 1891. (XI.) évfolyam ára tagoknak 60 fill., nem tagoknak 1 K. 20 fill.

Az 1893—94. (XIII. és XIV.) évfolyam ára tagoknak 1 K. 20 fill. nem tagoknak 2 K. 40 fill.

Az 1895. (XV.) évfolyam ára tagoknak 60 fill., nem tagoknak 1 K. 20 fill.

Az 1896. (XVI.) évfolyam ára tagoknak 50 fill., nem tagoknak 1 K.

Az 1897. (XVII.) évfolyam ára tagoknak 60 fill., nem tagoknak 1 K. 20 fill.

Az 1898. (XVIII.) évfolyam ára tagoknak 70 fill., nem tagoknak 1 K. 40 fill.

Az 1900. (XX.) évfolyam ára tagoknak 60 fill., nem tagoknak 1 K. 20 fill.

Az 1901—1903. (XXI—XXIII.) évfolyam ára tagoknak 3 K., nem tagoknak 5 K. Az Erdészeti Rendeletek Tára egyes füzetei 45 fill. postaköltség beküldése esetén bérmentve küldetnek.

TANGENS-TÁBLÁZATOK. Összeállította *Pohl János*. Ára tagoknak 1 K., nem tagoknak 2 K. (Kapható a szerzőnél is Budapesten, IV., Egyetem-tér 1. sz.)

A LEGELŐERDŐK. Irta: *Földes János*. (Külön kiadása az Erdészeti Lapok 1895. évi I—V. füzetében közölt munkának.) Ára tagoknak 1 K. 60 fill., nem tagoknak 2 K 40 f; 55 f postaköltség beküldése esetén bérmentve küldhető.

AZ ERDÉSZETI ZSEBNAPTÁR 1905. ÉVI (XXIV.) ÉVFOLYAMA. Ára egyesületi tagoknak 2 K., mások számára 3 K.

- A VADÁSZATI ISMERETEK KÉZIKÖNYVE. Irták: Belházy J., Szécsi Zs. és Illés N.; négy kötet ára az O. Erd. E. tagjainak füzve 9 K., kötve 13 K.
- HAZÁNK HÁZI FAIPARA. Irta Gaul Károly. Ara tagoknak és könyvkereskedőknek 1 K. 40 fill., másoknak 2 K. Bérmentesítésre 45 fill. küldendő.
- A BÜKKTÜZIFA ROMLÁSA ÉS AZ ELLENE VALÓ VÉDEKEZÉS. Irta: Gellért József. Ara tagoknak 60 fill., másoknak 1 K. Bérmentesítésre 35 fill. küldendő.
- A KÜLFOLDI FANEMEK MEGTELEPÍTÉSE STB. Irta: Péch Dezső. Ara tagoknak és könyvkereskedőknek 3 K., másoknak 4 K. Bérmentesítésre 45 fill. küldendő.
- SZÁMTAN. Erdőőrök részére írta Béky Albert. Ara tagoknak 1 K 50 f., másoknak 2 K 40 f. Bérmentesítésre 45 f. küldendő.
- Ő FELSÉGE NAGY FÉNYNYOMATU ARCZKÉPE. Ara tagoknak 7 K., nem tagoknak 8 K. Bérmentve küldetik.
- ERDÉSZETI INDULÓ és NEMES SZIV-KERINGŐ zongorára. Irta: Szmik Gábor. Ara az indulónak 1 K., a keringőnek 2 K. Az eladásból befolyó összeg az Erzsébet királyné-alapítvány gyarapítására fordítatik.
- Az Országos Erdészeti Egyesületnél továbbá megrendelhetők a következő népszerű nyelven irt művek, melyek, ha a t. megrendelők árukon kívül egyenkint 45 fill. postaköltséget beküldenek, bérmentve küldhetők:
- AZ ERDEI VETÉSRŐL ÉS ÜLTETÉSRŐL.
- A VÁGÁSRA ÉRETT ERDŐ KIHASZNÁLÁSA.
- AZ ERDŐK FELJUITÁSA, KAPCSÓLATOSAN AZOK RENDSZERES KIHASZNÁLÁSÁVAL.
- AZ ERDŐK BERENDEZÉSE.
- Valamennyit Fekete Lajos írta. Egy-egy füzet ára 2 K.
- NÉPSZERŰ ERDÉSZETI NÖVÉNYTAN. Irta: Fekete Lajos. I. füzet. Spórás növények. Ára 4 K. II. f. Mohok, edényes virágtalanok, tülevelűek. Ára 2 K.

A szerzőknél rendelhetők meg:

- ERDŐMIVELÉSTAN. Irta: Vadas Jenő (Selmezbánya). Ara tagoknak 7 K, nem tagoknak 10 K.
- ERDŐRENDEZÉSTAN. Irta: Fekete Lajos (Selmezbánya). Ára 12 K.
- A TÖLGY ÉS TENYÉSZÉSE. Irta: Fekete Lajos (Selmezbánya). Ara tagoknak 4 K., nem tagoknak 6 K.
- ERDŐÉRTÉKSZÁMITÁSTAN. II. kiad. Irta: Fekete Lajos (Selmezbánya). Ara 6 K
- ERDÉSZETI NYERESÉGSZÁMITÁSTAN. Irta: Fekete Lajos (Selmezbánya). Ára 4 K.
- A SZÁLALÓ ERDŐK BERENDEZÉSE. Irta: Fekete Lajos (Selmezbánya) Ára 1 K. 20 fill.
- ERDŐBECSLÉSTAN. II. kiad. Irta: Sóltz Gyula és Fekete Lajos. (Kapható Fekete Lajos m. k. főerdőtanácsosnál Selmezbányán.) Ára 8 K.
- A LEGELŐERDŐK BERENDEZÉSE, KEZELÉSE ÉS HASZNOSÍTÁSA. Irta: Márton Sándor. Ara tagoknak 4 K. 80 fill., nem tagoknak 6 K.
- A SELMEZBÁNYAI M. K. ERDŐAKADÉMIA TÖRTÉNETE ÉS ISMERTETŐJE. Irta: Vadas Jenő. Ára 4 K. (erdőgyakornokoknak 3 K., akadémiai hallgatóknak 2 K.) Kapható a szerzőnél (Selmezbányán).
- ALLAMERDÉSZETI UTIKÖLTSÉG-SZABÁLYZATOK GYŰJTEMÉNYE. Irta: Szondi János. Ára 3 K. Kapható a szerzőnél Budapest, Vörösmarty-u. 57.

Egyebütt megrendelhető magyar erdészeti művek :

- A MAGYAR ÁLLAM ERDŐSÉGEINEK GAZDASÁGI ÉS KERESKEDELMI LEIRASA. Szerkesztette : dr. Bedő Albert. 4 kötet, egy térképpel. Kiadta a földmivelésügyi miniszterium. 1896.
- AZ ERDŐHASZNÁLATTAN KÉZIKÖNYVE. Irta : Szécsi Zsigmond. II. kiadás. Ára tagoknak 12 K., nem tagoknak 16 K. (Kapható Joerges A. özv. és fiánál Selmezbánya.)
- A BÜKKFA KORHADÁSA ÉS KONZERVÁLÁSA. Irta : dr. Tuzson János. Kapható Kilián Frigyes utódánál. Budapest, Váci-utca. Ára 4 K.
- ALTALÁNOS FÖLDMÉRÉSTAN. Irta : Cséti Ottó. II. kiadás. (Kapható Joerges A. özv. és fiánál Selmezbányán.) Ára 9 K.
- ERDŐVÉDELEMTAN. Irta : Téglás Károly. (Kapható ugyanott.) Ára 5 K. 40 f.
- ERDÉSZETI TALAJTAN. Irta : Fekete Lajos. II. kiadás. 1891. (Kapható ugyanott.) Ára 5 K.
- ERDÉSZETI SEGÉDTÁBLÁK. Ára : 8 K.
- ERDEI ROVATOS NAPLÓ. Ára 1 K. 20 fill.
- Megrendelhetők a földmivelésügyi miniszteriumnál Budapest.
- TERMÉSI TÁBLÁK. 1886. Kiadta Fülöp Szász-Coburg herceg erdőrendezősege. (Jolsva, Gömörm.) Ára 2 K.
- AZ ÁRVÉDELMI FÜZESEK TELEPÍTÉSE ÉS MŰVELÉSE. Irta : Vadas Jenő. Ára 50 f. Megrendelhető a földmivelésügyi miniszteriumnál és Nagel Ottó könyvkereskedésében, Budapest, Muzeum-körút 2. szám.

TÁJÉKOZÁSUL! Az „Erdészeti Lapok“ közleményeik körébe fogadják az erdőgazdaság összes ágainak művelésére és ismertetésére szolgáló értekezéseket s a gazdálkodás gyakorlati alkalmazására vonatkozó bármilyen tudósításokat, valamint felvesszük az erdészetet közlelről érdeklő s azzal mintegy rokoni kötelékben lévő vadászati ügyeket is. Az e lapokban megjelenő közlemények szerzői írói díjban részesülnek és pedig : Egy nyomtatott ivnyi eredeti értekezésért, mely a szerkesztőség részéről átdolgozást nem igényel 40—48 K.-ban, ha az átdolgozást igényel, avagy idegen nyelvből eszközölt szabatos fordításért 24—32 K.-ban, és oly fordításért, mely átdolgozást igényel 16 K.-ban.

Munkatársaink tiszteletdíját a szerkesztőség az év végével küldi meg, kívánatra azonban előbb is.

Kérjük munkatársainkat, hogy dolgozataikat csak egyes félvivekre, s ilyeneken is csak az egyik oldalra, törött alakban írják. A ki cikkét úgy kívánja közölni, hogy azon *változtatás* ne tétessék ; ebbeli feltételét a kézirat beküldése alkalmával sziveskedjék kijelenteni. A cikkekhez tartozó rajzokat sima, fehér papíron, lehetőleg kétszer olyan nagyságban kell készíteni, mint a milyen nagyságban azokat a szerző a lapba felvéteni kívánja. Ugyanilyen mértékben nagyítva kell a rajzhoz tartozó felírásokat, betűket s egyéb jelzéseket is alkalmazni. Tiszta és szép másolatokat csak hasonlóan kidolgozott eredeti után lehet várni. *Kéziratok nem küldetnek vissza.*

Az Erdészeti Lapokban megjelenő közleményekről a szerkesztőség a nyomdai költségek megtérítése esetén *különlenyomatokat* is készített a szerzők számára. A nyomdai költség (füzve, de boríték nélkül) a következő : 30 példány : 16 oldalas ivenként 7 K., 50 példány 8, 100 példány 10 K.

Zöld borítékkal ellátva, a különlenyomatok előállítására 30 példánynál 3K. 60 fill., 50 példánynál 4 K.-val, 100 példánynál 5 K.-val többbe kerül.

ERDÉSZETI RENDELETEK TARA.

KÖRRENDELET.

Valamennyi törvényhatóságnak.

(A szállítási engedélyhez kötött hasznos emlős állatok és madarokról szóló törvényes intézkedések kijátszásának megakadályozása tárgyában.)

106.941/904. földm. min. Értesitem a törvényhatóságot, hogy a szállítási engedélyhez kötött hasznos emlős állatok és madarak védelméről szóló törvényes intézkedések kijátszásának megakadályozása végett a m. kir. kereskedelemügyi miniszter ur folyó évi július 8-án kelt 36.722/VI. számú leiratával, a m. kir. posta- és távirdahivatalokat, valamint a vasuti és hajózási vállalatokat utasította, hogy az élő állatokat tartalmazó küldeményeket csak abban az esetben fogadják el szállításra, ha azok úgy vannak csomagolva és lezárva, hogy a postahivatalok, illetőleg vasuti és hajózási vállalatok a küldemény tartalmát könnyen ellenőrizhessék. A mennyiben pedig a felvételnél a küldeményt tartalmazó állatok fajának meghatározása tekintetében kételyek merülnének fel, nevezetesen, ha az illető felvevő közegek az állatokat nem volnának képesek felismerni, mint olyanokat, melyek szállítása nincsen engedélyhez kötve, a szállitmányt csak az esetben fogadják el, ha a feladó helyhatósági bizonyítvánnyal bizonyítja a madarak s illetve emlős állatok szállíthatását.

Ezen rendelkezés érvényesíthetése végett az 1894. évi XII. t.-cikk 57. és 58. §-a alapján a mezőgazdaságra hasznos állatok védelme érdekében 24.655/VII—1. 1901. F. M. szám alatt kiadott körrendelet kiegészítésül, a belügyminiszter ural egyetértőleg rendelem, hogy az idézett körrendelet 4-ik §-ának 2-ik bekezdésében említett hatóságok abban az esetben, ha a szállitmányt felvevő közegek részéről, annak tartalmát illetőleg, kételyek merülnének fel, a feladó kérelmére, a fentiek értelmében szükséges igazolványt — a szállitmány tartalmának faj és darabszám szerinti kiténtetése mellett — állítsák ki.

Együttal felhivom a törvényhatóságot, hogy ezen körrendeletem közhírré tétele és végrehajtása iránt haladéktalanul intézkedjék.
Budapest, 1904. évi november hó 30-án.

A miniszter helyett:

Rapaics,
államtitkár.

JEGYZŐKÖNYV

a m. kir. földművelésügyi miniszterium szolgálati ügyköréhez tartozó állami erdő-
tiszték gyermekeinek nevelését segélyező alap intéző bizottságának Budapesten,
folyó évi október hó 15-én tartott rendes évnegyedes üléséről.

Jelen voltak: Horváth Sándor miniszteri tanácsos elnök, Nagy Károly
erdőtanácsos előadó, Tavi Gusztáv miniszteri tanácsos, Laitner Elek erdőigazgató,
Lászlóffy Gábor főerdőtanácsos, Szenes József erdőtanácsos bizottsági tagok és
Térfi Béla főerdész jegyzőkönyvvezető.

Elnök üdvözlöi a megjelent bizottsági tagokat s az ülést határozatképesnek
nyilvánítván, megemlíti, hogy Havas József, Simenszky Kálmán és Tomcsányi
Gyula bizottsági tagok távolmaradásukat kimentették.

I. A jegyző felolvassa az alapnak az elmúlt évnegyed végén mutatkozott
álladékról az alap vagyonát kezelő miniszteri házipénztár és a számvevőség
erdészeti csoportja által összeállított kimutatást, mely szerint

az alap álladéka 1904. évi szeptember hó 30-án:

I. Kötvényekben:

a) A magyar leszámítoló és pénzváltó bankban elhelyezett 165,000 korona névértékű 4 ⁰ / ₀ -os korona-járadékkötvény	165,000 K. — f.
b) A magyar leszámítoló és pénzváltó bankban a 33,836. számú betétkönyvben elhelyezett takarékbetét	13,619 „ 22 „

II. Készpénzben:

a miniszteri házipénztárban	1,133 „ 67 „
Összesen	179,753 K. 19 f.

Ebből az összegből esik:

I. alaptőkére:

a) értékpapír	106,000 K. — f.
b) takarékbetét	1,077 „ 16 „
c) készpénz	107,077 K. 16 f.

II. folyó kezelésre:

a) értékpapír	59,000 K. — „
b) takarékbetét	12,542 „ 36 „
c) készpénz	1,133 „ 67 „ 72,676 K. 03 f.
Összesen	179,753 K. 19 f.

A folyó kezelésnél kimutatott 72,676 K. 03 f.-ből esik:

- a) az 1904/1905. tanévre engedélyezett segélyekre ... 38,150 K. — f.
 b) az 1904. évi tiszta jövedelemre ... 34,526 K. 03 f.

II. Előadó bemutatja az 1903. évi zárószámadról szóló felmentvényeket.

A bizottság megbizsa a jegyzőt, hogy a felmentési rendelvényeket az alap volt felelős számadóinak: Gurányi István m. kir. főerdésznek és Huttya Pál m. kir. erdőszámintstznak kézbesitse.

III. Az előadó bemutatja a magyar leszámítoló és pénzváltó banknak a „Budapesti tüdőbetegek Erzsébet-szanatorium egyesülete“ által kibocsátott sorsjegyek vételére vonatkozólag tett ajánlatát.

A bizottság, miután egy előbbi határozata alapján az alap vagyont kama-
 tozó értékpapirokba fekteti, az ajánlat felett napirendre tér.

IV. Előadó bejelenti, hogy özv. Poldner Adolfné egy kérvényt nyújtott be, melyben a fiának, Pataki Albertnek adományozott 200 K. segélyt is az ugyan-
 csak 200 K. segélyben részesített másik fiára, Oszkára kérte átruházni, mert Albert fia betegsége miatt iskolába nem járhat. Egy későbbi beadványában azonban fiának felépülését jelenti be és egyben felvételi bizonyítvánnyal igazolja, hogy Albert fia a főgymnasium V. osztályába iratott be.

A bizottság a bejelentéseket tudomásul veszi és az első bejelentés után visszatartott segély-részlet kifizetését rendeli el.

V. Előadó bemutatja özv. Homolka Lajosné beadványát, melyben jelenti, hogy az alapból 200 korona segélyt nyert Mária leánya — gyengélkedése miatt — nyilvános iskolába nem járhat és tanulmányait magán uton fogja végezni.

A bizottság a bejelentést tudomásul véve, a 200 K. segély beszüntetését határozza el.

VI. Előadó bemutatja Deák János főerdész kérvényét, melyben az Andor fia részére adományozott 300 K. segélynek János fiára vagy Valéria leányára való átruházását kéri, mert Andor fia katonai alreáliskolába vétetett fel és ennélfogva az alapszabályok szerinti segélyben nem részesülhet.

Nevezett főerdész János fiának az elmúlt tanévról annak idején bemutatott bizonyítványa a szabályok követelményeinek megfelelő nem volt és így a segélyátruházásnál figyelembe nem jöhet. Valériára való átruházást azonban a bizottság arra való tekintettel, hogy nevezett főerdész mindkét gyermeke után annak idején segélyt csak a segélyösszeg elégtelensége miatt nem kapott, teljesítendőnek tartja, de csak 200 K. erejéig, egyrészt mert nevezett főerdész, ha annak idején csak leánygyermeke után folyamodik, úgy csak 200 K. segélyben részesül, másrészt pedig, mert az alapszabályok kifejezetten akként intézkednek, hogy az évenként kiosztás alá kerülő segélyösszezből a leánygyermekek csak $\frac{1}{3}$ részt kaphatnak, minélfogva Valériának csak az V. pont alatt felszabadult 200 K. adományozható. A fenmaradó 100 koronát a bizottság az alaptörvényhez csatolni rendelte.

VII. Előadó bemutatja Puza Ilona beadványát, melyben bejelenti, hogy Elvira leánya, miután korhiány miatt felsőbb leányiskolába fel nem vették, a nagybocksói elemi iskola V. osztályába jár.

Mint hogy az elemi iskola V. osztályának tananyaga a polgári leányiskolák I. osztályának tananyagától lényegesen nem tér el, a bizottság a segélyrészletek további folyósítását határozta el.

VIII. Előadó bemutatja Kovács Pál m. kir. erdész kérvényét, melyben bejelenti, hogy a 200 korona segélyben részesített Irma leánya a Szt.-Ferencz-rendi nővérek nagyszabeni zárdájában havi 8 K. kedvezményben részesül és kéri a segély további meghagyását.

A bizottság a bejelentést tudomásul veszi és a fenforgó körülmények mérlegelésével a segély meghagyását határozza el.

IX. Előadó bemutatja özv. Batyka Jánosné beadványát, melyben a Zoltán fiának adományozott 300 K. segélyt megköszönvén, Elemér fia részére is némi segély adományozását kéri.

A bizottság, minthogy a segélyek kiosztásánál már amugy is tekintetbe vette azt a körülményt, hogy folyamodónak két iskolába járó ellátatlan gyermeke van, a kérelmet teljesíthetőnek nem tartja.

X. Előadó bemutatja özv. Basa Lajosné kérvényét, melyben annak bejelentése mellett, hogy a 300 K. segélyben részesített Károly fia katonai alreáliskolába vétetett fél, kéri az utiköltségek mintegy 100 K. megtérítését, illetve a segély egy részének folyósítását.

A bizottság a kérelmet, mint alapszabálylyal ellenkezőt, teljesíthetőnek nem tartja és a 300 K. segély beszüntetését rendeli el.

Több tárgy nem léven, elnök az ülést bezárja.

Kmf.

Nagy Károly s. k.
előadó.

Horváth Sándor s. k.
elnök.

Térfi Béla s. k.
jegyzőkönyvvezető.

KÖZIGAZGATÁSI BIRÓSÁGI DÖNTVÉNYEK ÉS ELVI JELENTŐSÉGŰ HATÁROZATOK.

I.

A községi vadászterületek bérbeadása tárgyában megtartott nyilvános árverés eredményének jóváhagyására a község képviselő-testülete jogosult, mely intézkedésnek természetes folyománya az, hogy ha az árverés eredményét kielégítőnek nem találja, kellő megokolással az árverés eredményétől a jóváhagyást meg is tagadhatja s kedvezőbb eredményre való kilátás mellett újabb árverést rendelhet el. (3356/1903. K. sz.)

II.

1. A vadászterületek bérbeadása tárgyában hozott városi tanácsi határozatok ellen beadott jogorvoslatok a város törvényhatósági bizottságának hatáskörébe nem tartoznak, s az 1886: évi XXI. törvényczikk 75. §-ának rendelkezései, melyek szerint a törvényhatósági joggal felruházott városok tanácsának határozatai a város javadalmait, vagyonát és gazdaságát érdeklő ügyekben a közgyűléshez felelbevezhetők, a községi vadászterületeknek nyilvános árverés útján történt bérbeadása tárgyában hozott határozatokra nézve az 1883. évi XX. törvényczikk 3. §-ának második bekezdésében foglalt rendelkezéssel szemben nem alkalmazhatók.

2. A községi vadászterületeknek nyilvános árverés útján való bérbeadása esetén, ha az árverési feltételekben az utóajánlat útján ígéret kifejezetten megengedve nincsen, az árverés tárgyát képező vadászterület az árverés jogi hatálya értelmében a legmagasabb ígéretet tett árverelőnek adandó át. (3360/1903. K. sz.)

III.

A községi vadászterületek feltétlenül bérbeadandók s azok ajándékozás tárgyát nem képezhetik. (3263/1903. K. sz.)

IV.

Községi vadászterületre vonatkozó árverési feltételekbe jelvelt olyan intézkedés, mely szerint bárki, ki vadászati kihágás miatt lett ítélve, sem árverés, sem átruházás útján a vadászati jog bérletét meg nem szerezheti — joghatálylallyal nem bir. (2454/1903. K. sz.)

V.

A köszén kiaknázása az ingatlan használatával kapcsolatos és a tulajdonos akaratától függő gazdasági teendők körébe sorozandó, és mint ilyen felől való intézkedés, az 1898. évi XIX. törvénycikk 25. §-a értelmében, a volt urbéreszek erdejének közös birtokosai gyűlésének hatáskörébe tartozik; a köszénbányászás útján elérhető haszonvételek értékesítése pedig rendszerint nyilvános árverésen eszközölnöd.

3403/1903. K. sz. Ő Felsége a király nevében a magyar királyi közigazgatási bíróság az a.-i volt urbéreszek osztatlan tulajdonában lévő erdő közös birtokosai gyűlésének köszén kutatása és kiaknázása kérdésében hozott határozata ellen beadott panasz tárgyában M. vármegye közigazgatási bizottságának 1903. évi július hó 15. napján 2557. szám alatt hozott határozata ellen F. Illés által beadott panaszt 1903. évi december hó 9. napján tartott nyilvános ülésben tárgyalás alá vevén, következőleg *ítélt*: A magyar királyi közigazgatási bíróság a panaszt elutasítja. *Indokok*: Az a.-i volt urbéreszek osztatlan tulajdonában lévő erdő közös birtokosai gyűlésének azt a határozatát, a melylyel beleegyezését adta, hogy a panaszló F. Illés a közös ingatlanon köszén után kutathasson, bányát nyithasson és kiaknázhasson, M. vármegye közigazgatási bizottsága megsemmisítette. — A megsemmisítő határozat ellen él F. Illés panasszal. — Az országbirói értekezlet által megállapított ideiglenes törvénykezési szabályok VII. része 1. §-ában foglalt rendelkezés következtében a köszénbányák művelése csakis a földbirtokos beleegyezése mellett történhetik, aki saját földbirtokában a köszénbánya nyitásától minden idegen bányamivelőt kizárhat még akkor is, ha maga a köszén kitermelni nem is akarja. — A köszén kiaknázása tehát az ingatlan használatával kapcsolatos és a tulajdonos akaratától függő gazdasági teendők körébe sorozandó, és mint ilyen felől való intézkedés, az 1898. évi XIX. törvénycikk 25. §-a értelmében, a volt urbéreszek erdejének közös birtokosai gyűlésének hatáskörébe tartozik. — A közös erdőben való köszénbányászás útján elérhető haszonvételek értékesítésének szabályait az idézett törvény külön nem határozza meg, s arra nincs adat, hogy e részben a közös birtokosok által megállapított szabályzat rendelkezék. — Különös rendelkezés hiányában tehát megfelelően alkalmazandó az idézett törvényben a fatermékek értékesítése iránt való rendelkezéseknél nyilvánuló az az elv, hogy nagyobb értékű termény rendszerint nyilvános árverésen értékesítendő. — Minthogy pedig a köszén kitermelése iránt hozott gyűlési határozat ettől az elvtől elért és minthogy a vállalkozó által fizetendő összeg nem a kitermelendő köszén mennyisége szerint, hanem minden tényleges alapot nélkülöző átalányösszegben határozottatott meg s ekkép az sem állapítható meg, hogy a célba vett értékesítés az adott körülmények között a nyilvános árverésnél előnyösebb: a közigazgatási bizottság törvényszerűen határozott, midőn a közös birtokosok gyűlésének számos birtokos által megtámadott határozatát megsemmisítette.

VI.

Ha a községi vadászterület bérbeadása czéljából tartott árverésen a községi bíró mint árverelő résztvett, — az árverés megsemmisítendő. (3786/1903. K. sz.)

VII.

Vadászterület nyilvános árverése alkalmával tett ígéret teljesítésére az az árverelő, akinek ajánlatát meghaladó magasabb ígéret adatott be, — hacsak ajánlatának fentartására a megejtett árverés alkalmával vagy azután külön nem nyilatkozik, — jogilag nem kötelezhető. (4318/1903. K. sz.)

VIII.

Ha a községi vadászterület az 1883: XX. törvénycikk 3. §-ának 2. bekezdése értelmében több részletben van bérbeadva, s a bérjövdelem az érdekelt birtokosok közt osztatik fel, az egyes részletek után befolyó bérjövdelemek nem együttesen az összes érdekelt birtokosokat illetik, hanem külön-külön azok a birtokosok közt osztandók fel birtokaránylag, a kiknek az egyes vadászterületekbe eső birtokaik a bérbeadás tárgyát képezték. (3049/1903. K. sz.)

IX.

I. Erdei termékeknek mások földjén való átszállítása kérdésénél az égetett mész is erdei terméknek, illetőleg erdei mellékterméknek minősítendő.

II. Erdei termékeknek mások földjén való átszállításánál adott törvényes kedvezmény beltelkekre nem vonatkozik.

III. A szóban levő átszállítási kedvezmény nem terjed ki a netán szükségessé váló rakodóhelyek megszerzésére nézve.

IV. A közigazgatási bíróság hatáskörébe csupán az átszállításnak engedélyezése és feltételeinek megállapítása tartozik, ellenben iparvágány létesítése és az átszállításra szolgáló közutak mikénti igénybevétele tekintetében a kereskedelmi miniszter bir hatáskörrel.

1102/1904. K. szám. Ő Felsége a király nevében a magyar királyi közigazgatási bíróság íj. Cz. László, D. István és társa, valamint P. Ferencz b.-i lakosoknak a S. Dezső k.-i lakos részéről a D. község határában levő erdei termékek mások területén való átszállítására kért engedély tárgyában B. vármegye közigazgatási erdészeti bizottsága által 1903. évi április hó 18-án 1650. szám alatt hozott határozat ellen benyújtott panaszait 1904. évi márczius hó 29-ik napján

tartott nyilvános ülésben tárgyalás alá vevén, következőleg *ítélt*: A magyar királyi közigazgatási bíróság S. Dezső k.-i lakosnak a gróf B. Aladár és neje B. Vilma grófnőtől D. község határában megvásárolt 4500 kataszteri holdnyi erdőbirtok erdei termékeire, s ezek között a mészre nézve és a mások területén kért átszállítást 20 év tartamára, a közigazgatási erdészeti bizottság által megjelölt irányban, a megvett erdő határától B. községig oly kötelezettség mellett engedélyezi, hogy az igénybe veendő terület után kataszteri holdankint az érdekeltek között haszonaránylag megosztandó 36 koronát tartozik évenként előre fizetni és 3000 korona biztosítékot letenni. Ellenben a bíróság a panaszoknak a részben, hogy farakodó helyek céljaira kívánt területek, valamint a már rendelkezésére álló utakon kívül általában nem valamely gazdasági művelési ághoz tartozó területek az átszállításnál igénybe vehetők ne legyenek, továbbá, hogy az engedély az R. község határában levő 1500 kataszteri holdnyi erdőterületre ki ne terjesztessék, helyt ad. Egyuttal a bíróság kötelezi S. Dezső engedélykérőt, hogy a közigazgatási erdészeti bizottság határozatával már terhére rótt és az 1903. évi december hó 4. és 5-én ezen bíróság rendelkezése folytán megtartott póttárgyaláshoz kiküldött hatósági közegek és szakértők újabban felmerült 245 korona 80 fillér uti illetményein kívül Cz. László részére 150 korona, D. István és társai részre 85 korona 45 fillér, végül P. Ferencz részére 120 korona költséget jelen ítélet kézbesítésétől számított 15 nap alatt különbeni közigazgatási végrehajtás terhe alatt térítsen meg. *Indokok*: S. Dezső k.-i lakos illetve cég a fejezetben idézett határozattal, az 1879. évi XXXI. törvényczikk 178. §-a alapján engedélyt nyert arra, hogy a D. község határában Gróf B. Aladártól és nejétől B. Vilma grófnőtől megvett 4200 kataszteri holdnyi és a R. község határában fekvő, a n.-i gör. kath. püspökség tulajdonában tartozó mintegy 1500 kataszteri holdnyi erdőbirtok összes tüzi- és épületfáját, összesen mintegy 900.000—1,125.000, illetve 1,200.000—1,425.000 köbméter fatermékek, valamint az erdőben nyerhető és hasznosítható, bármi néven nevezendő melléktermékek a külön engedélyezés alatt álló iparvasuton, az e célból és a rakodóhelyek létesítése céljából szükséges idegen területek igénybevételeivel 25 évig át, illetve kiszállíthatson és köteleztetett nevezett engedélyes, hogy a törvény értelmében 3000 korona biztosítékot tegyen le. Ezen határozat ellen a fent nevezett panaszlók a következő észrevételeket emelték: 1. Ifj. Cz. László kifogásolja, hogy az engedély 25 évre adatott meg és nem csak az erdei termékek, de más anyagok, ugymint mész szállítására is kiterjesztetett, továbbá, hogy nemcsak a d.-i erdőre, hanem a gör. kath. n.-i püspökség R. község határában levő erdejére is érvényesnek mondatott ki, holott engedélyt kérő ezt az erdőt meg nem vásárolta. Továbbá vitatja, hogy az urbéri erdő és legelőelkülönítés alkalmával megállapított az utvonal, melyen vasut építhető volna a S. által megvett erdő termékeinek kiszállítására, különben az eddigi erdei uton is szekereken kiszállítható a fa, minek beigazolására kér szakértők közbenjöttével helyszíni szemlét elrendelni. Különösen sérelmesnek tartja, hogy a faanyag összegyűjtése, illetve raktározása és mészkemence felállításához szükséges idegen terület igénybevétele is engedélyzetett. Az engedélyes által megajánlott kártalanítást nem fogadhatja el, mert iparvállalatot szándékozik létesíteni és ebből 8000 korona jövedelemre számít, azért kért 4000 korona évi.

bért a tőle elfoglalandó területért. Felhossa még, hogy a biztosíték nincs arányban a folyamodó által teendő százezrekre rugó beruházások értékével, kéri azt 50.000 koronára felemelni és a folyamodót 600 korona eljárási költségeiben marasztalni. 2. D. István és társai azt vitatják, hogy a b.-i ut a fakiszállítási czélokra teljesen megfelel, hogy a lerakodóhely megállapítása illetve erre a czélra idegen területeknek elfoglalása törvényesen meg nem engedhető. Kifogásolják, hogy a megengedett utirány által beltelkek is érintetnek, továbbá, hogy a biztosíték csak 3000 koronában állapított meg, kéri azt 15.000 koronára felemelni. A megajánlott kártalanítást ők sem fogadják el és költségeiket az engedélyes terhére 85 korona 45 fillérben kéri megállapítani. 3. P. Ferencz állítja, hogy folyamodónak van utja, melyet jogelődje is használt a fatermékek kiszállítására, ez a b.-i ut, sőt kijelöltetett egy más utvonal is a legelő- és erdőelkülönítés során, az engedélyes tehát ott építsen vasutat. Tagadja, hogy az 1879. évi XXXI. törvénycikk 178. §-a vasutépítésre adna jogot, illetve e czélból idegen terület elfoglalására. Vitatja, hogy a kérdéses erdőkből a vasuti állomásig vezetnek utat, melyek bizonyos befektetéssel a fatermékek kifuvározására alkalmasakká tehetők, kéri ennek bizonyítását helyszíni szemle és szakértők közbenjötté utján elrendelni. Neki is van B.-n fa- és agyagüzlete, melynek céljaira szüksége van a S. által igényelt területre. Egyébként a lerakodó helyre idegen terület igénybevétele a fentebb idézett törvényszakasz alapján meg nem engedhető, sem az, hogy folyamodó meszet is akar szállítani és új műszkemenczéket felállítani. Iparvasut csak egyenes vonalban engedélyezhető, míg a panaszló határozat a meredekségek elkerülése végett görbe vonalban kerülő iránynyal engedélyezi a vasut létesítését. Ő is kifogásolja, hogy az engedély 25 évre adatott és hogy az elvont haszon megállapításánál a földek haszonértéke vétetett alapul, holott neki fa- és agyagáru üzlete van s így a sinek lerakása által egész földje értéktelelné válik, és az alapul vett haszonberek különben is alacsonyan vétettek fel. Végül a biztosítékot panaszló 50.000 koronában kéri megállapítani és az engedélyest 500 korona eljárási költségeiben marasztalni. Mindhárom rendbeli panasz S. Dezső engedélyesnek kiadatván, nevezett védíratában kiterjeszkedik a panaszokban felhozottak nagy részére és a panaszok elutasításával nevezettek egyetemlegesen 800—800 korona költségben marasztalni kéri. Miután még a védírat a panaszló felekkel közöltetett és a magyar királyi földművelésügyi miniszter szakvélemény adása iránt megkerestetett volna, a magyar királyi közigazgatási bíróság 1903. évi november hó 3-án tartott ülésében 3341. szám alatt hozott végzésével, tekintettel arra, hogy egyfelől panaszlók azon állításuk igazolására, mely szerint a szóban levő erdei termékek a meglevő uton kiszállíthatók, községi bizonyítványokat mutattak fel, viszont a kérvényező és a meghallgatott szakértők ezzel szemben azt hozták fel, hogy a kérdéses út részint rossz karban léte, részint a terepviszonyok miatt a kérvényező d.-i fatermékeinek kiszállítására nem használható, azonban a tárgyalási iratok sem az út jellegére, sem annak állapotára kétségtelen adatokat nem tartalmaztak, elrendelte, hogy a közigazgatási erdészeti bizottság a kérvényező és a panaszlók meghívásával, valamint az erdőfelügyelőség és az államépítészeti hivatal szakközegeinek közbenjöttével a D. községtől, illetve a B. patak völgyétől B.-ig vezető út állapotának, és a kérdéses erdei

termékek kiszállítására alkalmas vagy alkalmatlan voltának kiderítése céljából, helyszíni bejárást tartasson. — Ebben helyszíni bejárást 1903. évi december hó 4. és 5. napján megtartván, az erdészeti bizottság az arról szóló jegyzőkönyvet a bekívánt egyéb adatokkal és tárgyalási iratokkal együtt ezen bírósághoz fölterjesztette, a bíróság pedig tekintettel a kérdésnek fontosságára és szakszerű megbírást is igénylő jellegére, de az egyik panaszló P. Ferencz kérésének is megfelelően. a magyar királyi kereskedelemügyi minisztert a helyszíni bejárást alapján tárgyalat kiszállítási módozatoknak — az út helyreállítása, és iparvasut építése szempontjából való szakszerű felülvizsgálata iránt megkereste, minek folytán nevezett miniszter közölte ezen bírósággal szakközegeinek a fenebb jelölt szempontokból irányadóul elfogadott véleményét, mely némi csekély — a dolog lényegét nem érintő számszerű helyesbítésekkel — megerősíti a helyszíni bejáráson résztvevő szakközegek véleményét. — Az 1879. évi XXXI. törvényczikk 178. §-a szerint minden földbirtokos megengedni tartozik. hogy idegen erdei termékek bármily mivelési ághoz tartozó földjein illetőleg magánútjain átszállitassanak, ha azok az erdőből különben éppen nem, vagy csak tetemesen nagyobb költséggel lennének elhordhatók. Ebből következik, hogy mindenekelőtt az a kérdés mérlegelendő, fenforognak-e a jelen esetben a kiszállítás nehézségeire nézve a törvényben megjelölt körülmények. Ezekre nézve az ismételve megtartott helyszíni tárgyalások során megállapított, hogy a b.-i községi közútló úton, mely a panaszlók által a fatermékek kiszállítására alkalmasnak jeleztetett, sok helyütt igen meredek kapaszkodók, illetve meredek sziklatömbökkel borított lejtők vannak, továbbá, hogy ezen útvonal egyáltalán nincs kiépítve, és nem annyira út mint inkább csapás, és még a községek belterületén sincs rendszeren fentartva. Ezen út tehát jelenlegi állapotában erdei termékek nagyobb mérvben való kiszállítására általában alkalmatlan és csak akkor válnék alkalmassá, ha az teljesen és ujonnan nyomjeleztenék és a rendkívül meredek szakaszok, serpentinek beiktatásával mérsékeltetnék, mely útépítési munkálatok a S.-Körösön és K. csatornán építendő két új hiddal együtt, mintegy 114.000 koronába kerülnének. De ezen út kiépítésénél a S. Dezső által megvevett 4500 kataszteri holdnyi D.-i erdőnek csak mintegy 600 holdat tevő, részben már kiszálalt és megritkított területén remélhető mintegy 60.000 m³ fatermékek szállíthatók ki, vagyis azon erdőrészt termékei, mely fekvésénél fogva ezen útra gravitál. Hogy tehát folyomódó a többi erdőrészek termékeit is ezen az úton szállithassa ki, szükséges volna a d.-i utat a B patak völgyével — a melynek két oldalán az erdőterület zöme elterül, egy teljesen új úttal összekötve, és folytatólag a M. hegygerincz és D. község közt szintén új utat építeni. Ezen utak költsége — tekintettel a nagy természeti nehézségekre 100.000 koronára tehető, vagyis az utak építése összesen 214.000 korona befektetést igényelne. Ehhez hozzáadva a szállító fuvarok beszerzésére, továbbá az istállók és cselédlakok építésére szükséges 125 520 koronát, az összes befektetési költség 339.520 koronát tenne ki, ha S. Dezső d.-i erdei termékeinek a B. völgytől a d.-i útra vezető összekötő úton és a d.-i úton való kiszállítására volna utalva. Ezen költségek évi törlesztését — a kereskedelemügyi miniszter központi szakközegeinek véleményéhez képest némi helyesbítéssel — számba véve, 50.000 m³ évi szállításánál 1 m³ fa kiszállítására.

4 korona 44 fillér költség esnék, melynek a fa köbméterenkint 88 fillerre tehető termelési és rakodási költségeit is hozzáadva, 1 m³ faanyagnak összes költsége 5 korona 27 fillérbe kerülne. Minthogy pedig egy vagon bükküzifa a b.-i állomáson és a többi szomszédos birtokosok által beszoigáltatott értékesítési adatok szerint 76 korona, 20 köbméter egy vagonra számítva, jut 1m³-re 3 korona 80 fillér, vagyis ezen útvonalon a fa köbméterenkint 1 korona 47 fillér veszteséggel volna csak kiszállítható. — Áttérve arra az esetre, ha a d.-i erdei termékek kiszállítása a B. völgy torkolatáig vasuton és a B. torkolatától szekéren eszközöltetnék B.-ra, az esetben a befektetési és szállítási összköltségből — melyek a bejárási jegyzőkönyvben részletezve vannak, de az említett szakvélemény alapján némileg szintén helyesbitendők, évenkint 45.000 m³ szállítást feltételezve 1 m³ fára 2 korona 59 fillér költség esnék, melyhez hozzáadva az 1 korona 43 fillerre tehető termelési és rakodási költséget, 1 m³ fa termelése s kiszállítása 4 korona 02 fillérbe, tehát a 3 korona 80 fillér értékesítési ár mellett, 22 fillérrel még mindig többbe kerülne, mint a mennyiért az értékesíthető. E mellett mindkét esetben idegen területek igénybevétele elkerülhetetlen volna. Miután továbbá B. községnek 1903. évi július 25-én 1722. szám alatt kelt nyilatkozatából kitűnik, hogy a panaszlók által említett az az útvonal, mely az urbéri erdő- és legelő-elkülönítés alkalmával a B. völgy nyílásától a vasut felé terveztetett, ki nem épült, sőt annak irányában beépített telkek vannak és többek közt a b.-i gör. kath. templom is ott épült; ezekből nyilvánvaló, hogy jelen esetben a jelzett utirányokban és módon a d.-i erdő termékeinek kiszállítása részint oly költségbe kerülne, részint pedig oly nehézségekbe ütköznék, melyek folyamodó részére az átszállításnak a közigazgatási erdészeti bizottság által megjelölt irányban és módon való engedélyezését annyival inkább indokoltá teszik, mert az 1879. évi XXXI. törvénycikk 178. §-a az ott megjelölt körülmények fenforgása esetében az átszállítást általában engedélyezvén, a nélkül, hogy a szállítási módokat felsorolná, ebből okszerűleg következik, hogy a törvény az átszállítási engedélyt minden szállítási módra megadta, illetve kiterjesztette, mert másfelől a tárgyalási iratok igazolják, hogy a jelen esetben ez az egyedüli átszállítási mód, a mely mellett a kérvényező mérsékeltnek tekinthető haszonra tehet szert, tehát a kiszállítást észszerűleg egyáltalában eszközölheti. Az átszállítási engedélyt természetesen a észre nézve is meg kellett adni, mert a törvény nem a fatermékek, de az erdei termékek átszállításáról szól és így az égetett méz, mint erdei melléktermék, ezen engedély alól nem vonható ki. Viszont miután S. Dezső kifejezetten csak a d.-i 4500 kataszteri holdnyi erdőterület termékeinek átszállítása iránt folyamodott és azt, hogy a n.-i gör. kath. püspökség szomszédos 1500 kataszteri holdnyi erdejét is megvásárolta volna, nem igazolta, miután továbbá a póttárgyalási jegyzőkönyv szerint is megállapított, hogy a d.-i erdőnek mintegy 600 holdnyi részletéből a faanyag nagyobb befektetések nélkül a d.-i úton is kiszállítható és így az engedélyezett irányban alapul véve a kérvényező által is 50.000 m³-re számított évenkinti szállítást, a d.-i erdőterületnek erre utalt legfeljebb 1,000.000 m³-nyi faanyaga 20 év alatt kiszállítható; végül, miután az 1879. évi XXXI. törvénycikk 178. §-a az erdei termékek átszállítását világosan csak a bármely mivelési ág alá tartozó földeken és a magánutakon biztosítja és

igy a nem mivelési ágakra, jelesül a beltelkekre ezen kedvezményt kiterjeszteni nem lehet: ezeknél fogva az átszállítási engedélyt a d.-i erdőre — ezen erdő határától B. községig terjedőleg a beltelkek kizárásával, és 20 év tartamára korlátozni kellett. Az átszállítási engedély feltételeképen az igénybe veendő területek elvont hasznának ellenértéke azért állapított meg kataszteri holdankint évi 36 koronában, mert tekintettel kellett lenni az engedély hosszú tartamára, az ezen idő alatt előállható jövedelmi növekedésre, és az eldarabolt telkek mivelési nehézségeire. Másfelől annál magasabb kárpótlás nyújtására az engedélyes azért nem volt kötelezhető, mert az engedély a beltelkek kizárásával csakis a mezőgazdaságilag használt s az átszállításra felhasználható legközelebbi úton és utcákon kívül eső, illetőleg az erdőterület és ezek közé eső kültelkekre nézve adatván meg, azt a panaszlók nem igazolták, hogy igénybe veendő területeik után nagyobb haszonban részesülnének. Önként érthető, hogy a holdankint megállapított bérösszegnek a tényleg igénybe veendő területek között haszonaránylag az egész engedély tartamára leendő megosztása iránt ezen birói ítélet végrehajtásaként a közigazgatási erdészeti bizottságnak állandó tisztében az érdekeltek meghallgatásával intézkedni. A biztosíték a törvény értelmében részben az elvont haszon fejében fizetendő kárpótlás és az előállható károk valamint az előbbi állapotba való visszahelyezés költségei arányában állapított meg 3000 koronában, annak más alapon kért felemelését tehát nem lehetett indokoltnak elfogadni. Nem lehetett a megadott engedélyt a rakodóhelyek igénybe vételére sem kiterjeszteni, mert ott, a hol az 1879. évi XXXI. törvényzikk alapján rakodóhelyek megszerzéséről lehet szó, mint pl. a törvény 198. §-a szerint a tutajozásnál és fausztatásnál a törvény ezt világosan megengedi, sőt kisajátítási jogot is ad, a 178. §-ban azonban az erdei termékeknek mások földjein vagy utain csak átszállítását engedélyezi. Miután pedig a bíróság hatáskörébe csak az átszállításnak engedélyezése és feltételeinek megállapítása tartozik, ez az ítélet az iparvágány létesítését és e célra az átszállításnál egyébként önként érthetőleg szabadon használható közutak mikénti igénybevételét nem érinti. A költségek azért voltak S. Dezső engedélyes terhére a körülmények méltányos figyelembe vételével megszabott összegek erejéig megállapítandók, mert az eljárás annak érdekében történt. Saját ügyvédje részében ellenben felszámítás hiányában költséget megállapítani nem lehetett. Végül megjegyeztetik, hogy az újabb helyszíni bejárás alkalmával M. György és Cz. Nucz érdekeltek visszavonták ugyan panaszukat, azonban miután panaszukat D. István és társaival együttesen nyújtották be, ezekre nézve pedig a panasz fennállónak tekintendő a panasz visszavonása a bíróság döntését nem befolyásolhatta.

X.

A vadászati törvény annak a rendelkezésének, hogy ha a vadászati jog bérbeadásából befolyó évi tiszta jövedelem felosztásának aránya a tulajdonosok között birtokarányában nem lenne megállapítható, az egész jövedelem a községet illeti, mely azt közigazgatási célokra fordítani köteles, nem tulajdonítható az az értelem, hogy az a jöve-

delemnek az említett arányban való felosztása feltétlen lehetlensége kívánná, hanem elegendő az is, hogy a fenforgó körülmények között az arány megállapítása csupán czélszerűségi szempontokból, — pl. az illető összeghez képest aránytalan munka és költség miatt, — nem lehetséges. (2347/904. K. sz.)

XI.

Olyan esetben, midőn a földbirtok érdekében felmerülő községi költségek fedezése céljából csakis a földadó arányában kivetendő községi adó kivetésének szüksége van, akkor a vadászati bérjövedelem első sorban ennek a földbirtok érdekében felmerülő szükségletnek fedezésére szolgál és csakis a még fenmaradó felesleg fordítható általános közigazgatási célokra. (3254/904. K. sz.)

Az Országos Erdészeti Egyesület pénztáránál teljesített befizetések 1904. évi november hóban.

A rövidítések magyarázata :

Alapítványi kamat	= ak.	Hazánk házi faipara (Gaul Károly) =	H. F.
Alapítványi tőketörlesztés	= att.	Hirdetési díj	= hd.
Álfitúó bevétele	= áb.	Időközi kamatok (takarékpénztári) =	ik.
Bedő Albert alapítvány	= BAa.	Kedvezményes lapdíj	= kld.
Bükktüzifa romlása stb.	= Btr.	Készpénz alapítvány	= k. a.
Erdői facsometék nevelése	= Ecs.	Külföldi faemek tenyésztése	= Kft.
Az erdei vetésről és ültetésről (Fekete Lajos)	= Evü.	Lapdíj	= ld.
Erdészeti építéstan I. rész (középi- téstán) I. kötet	= Éép. I. 1.	Legelő-erdők (Földes J.)	= FL.
Erdészeti építéstan I. rész 2. köt. =	Éép. I. 2.	Legelő erdők berendezése	= M. L.
Erdészeti építéstan II. rész (Ut-, vasut- és hidépitéstan)	= Éép. II.	Magyar Erdészeti Oklevéltár	= EOT.
Erdészeti Lapok egyes füzetei	= EL.	Népszerű növénytan	= N. Nv t.
Erdészeti Növénytan I. rész	= Nvt. I.	Ó Felsőge fénynyomatu arczképe	= OFa.
Erdészeti Növénytan II. rész	= Nvt. II.	Perköltség	= Prk.
Erdészeti rendeletek tára	= Ert.	Postaköltség	= pk.
Erdészeti zsebnaptár	= Npt.	Rendkívüli bevétele	= rb.
Erdőhasználatlan	= Eh.	Számítan erdőőri szakiskolák részére =	Sz.
Erdőrendezés	= Rz.	Tagsági díj	= td.
Erdők ápolásáról és használatáról =	Eáh.	Titkári nyugdíjalap	= t. ny. a.
Erdők berendezése	= Eb.	Tangens-táblázatok	= Tt.
Erdők felujtása	= Ef.	Gr. Tisza Lajos-alapítvány	= TLa.
Erzsébet királyné alapítvány	= E. a.	Vadászati ismeretek kézikönyve	= Vik.
Értékpapírok kamatai	= Ék.	Vágásra érett erdők kihasználása	= Ek.
		Wagner Károly alapítvány	= WKa.
		Vadász tizparancsolatja	= Vtp.

	Befizetések K.		Befizetések K.
Aszóth Mihály td.	40.—	Áttétel	478.36
Arnaut Miklós td.	10.—	Bóna Andre Sz. 2.40, pk. —,10	2.50
Binder Béla td.	16.—	Boksay György Sz. 2.40, npt.	
Bund Károly Tnya.	42.—	3.—, pk. —,20	5.60
dr. Bedő Albert üb.	2.26	Benkő Rezső td.	32.—
Baumgarten József lb.	200.—	Blahuta János hd.	3.75
özv. Boskovicz Árminné lb.		Borsai közbirt. hd.	20.55
97.—, üb. —,86	97.86	Bazin város npt.	2.—
Bund Károly üb.	1.60	Czermann Sándor td.	10.—
Becker Róbert td.	5.—	Csorak Iván td.	4.—
Barsy Richárd td.	24.—	Czinczér Károly npt. 2.—, pk.	
Blahos Manó Evü. 2.—, Ek.		—,12	2.12
2.—, Ef. 2.—, Eb. 2.—, Btr.		Cseh Pál ak.	16.—
—,60, Vtp. 1.—, Ecs. 3.—,		Dióssy Dezső td.	5.—
FL. 1.60, pk. —,80	15.—	Drauczi v. urb. hd.	22.95
Blattny Ernő td.	16.—	Dochnal József lb.	400.—
Boór Károly EL.	2.40	Dragomérfalvi közbirt. hd.	18.15
Barger Guidó npt. 3.—, pk.		Deési erdőhivatal npt.	8.—
—,12	3.12	Érsek Árpád td.	16.—
Boriszlavszky László npt. 3.—,			
pk. —,12	3.12		
<u>Átvitel</u>	<u>478.36</u>	<u>Átvitel</u>	<u>1046.98</u>

Befizetések K.		Befizetések K.	
Áttétel 1046.98		Áttétel 2594.40	
Esterházy hitbiz. hd.	22.95	Jakab István td.	44.—
Egri főkapitán npt. 2.—, kp.		Jovics Lázár ak.	5.—
—20	2.20	Janács István lb. 170.—, üb.	
Feketehalom község hd.	11.75	—58	170.58
Ferenzi Béla td.	4.—	Janotyik Károly td.	8.—
Friedl Jenő td.	32.—	Koncz Antal lb. 175.—, üb.	
Földm. min. Ert. 145.—, pk.		—60	175.60
12.93	157.93	Kern György ak.	16.—
Földm. min. hd.	150.35	Kralovánszky János td.	14.—
Ferencsik Ödön td.	16.—	Kozma Antal td.	10.—
Förster Gyula npt. 2.—, pk.		Kostialik János td.	8.—
—20	2.20	Krausz Ernő td.	16.—
Fridrik Árpád Eép. II. 60.—,		Körmöczbánya város hd.	36.15
pk. —12	60.12	László István Sz. 1.50, pk. —.45	1.95
Földm. min. hd.	137.70	Littauer Miksa lb. 53.—, üb.	
Faragó Béla npt. hd. 140.—,		—62	53.62
hd. 49.20	189.20	Lehrmann Béla npt. 2.—, pk.	
Füstös Zoltán td.	10.—	—50	2.50
Gógl Adolf td.	51.—	Liptóújvári szakiskola Sz.	42.—
dr. Greskovics Vilmos lb. 475.—,		Lehn János Sz. 2.40, pk. —.12	2.52
üb. 2.—	477.—	Lévai Mór npt.	3.—
Gömöri faipar rtsg. npt.	2.—	Liptóújvári főerdőhiv. Ert. 13.40,	
G.-szt.-imrei szakiskola Sz.	66.—	pk. —.78	14.18
Glasner József npt.	2.—	Maier Béla td.	50.—
Göttmann Wenzel td.	16.—	Miericzka Ágoston lb. 140.—,	
Hámon József td.	16.—	üb. —.56	140.56
Hammernyik Béla td.	10.—	Mezey Gedeon lb. 250.—, üb.	
ifj. Harvich Ernő td.	48.—	—86	250.86
gróf Hadik N. npt.	3.—	Muraközy János ak.	16.—
Hajdu Rezső ak. 10.—, npt.		M.-szigeti erdőhivatal npt. 10.—,	
2.—, pk. —.35	12.35	pk. —.72	10.72
Hajdu József ak.	20.—	M. ált. kőszénbánya r.-t. npt.	6.—
Huszár János npt. 3.—, pk.		M.-szigeti erdőig. hd.	26.51
—12	3.12	Misley Béla td.	100.—
Haring Vilmos npt.	2.—	B. Miske Imre h. Kálmán ak.	
Hesz Ágoston npt. 2.—, pk.		175.—, att. 42.50	217.50
—55	2.55	Merényi Gyula npt. 6.—, pk.	
Havas Ágoston npt.	4.—	—12	6.12
Intzédy Géza td.	16.—	Michalus Sándor ak.	16.—
Átvitel 2594.40		Átvitel 4057.77	

Befizetések K.	
Áttétel	4057.77
Neuhöfer-Sohn hd.	10.50
Nagybányai főerdőhiv. Ert.	20.—
Neuschloss Ö. & M. npt.	2.—
Nyul Sándor td.	14.—
N.-szebeni erdőhiv. npt. 12.—,	
pk. —.12	12.12
Neuhöfer-Sohn hd.	10.50
Nagykörös város hd.	23.75
özv. Österreicher Lujza lb. 375.—,	
üb. 1.—	376.—
Odescalchy Livó hg., hd.	5.10
Orlovsky Gyula td.	16.—
Otocsaci erdőhiv. Ert.	5.—
Orsovai erdőhivatal npt. 32.—,	
pk. —.12	32.12
Persian Iván lb. 50.—, üb. —.60	50.60
Pajky Dániel Sz.	2.40
Pilismaróti erdőgond. hd.	10.83
Petrozsényi v. urb. hd.	10.95
Pozsony Szt-György város td.	16.—
Pittroff Cornél ak.	24.—
Pilz Ottó npt. 8.—, pk. —.12	8.12
Patkó Viktor npt.	3.—
Polyák Béla npt.	2.—
Popovics Stachius npt. 2.—, pk.	
—.12	2.12
Politzer Zsigmond npt.	3.—
Ringler Antal att.	5.—
Rimaszombati főszolgabíró ld.	29.35
dr. Reitzer László lb. 400.—,	
üb. 1.—	401.—
Rolland Gusztáv td.	16.—
Rotáriu Tivadar hd.	4.—
Rác Imre td.	8.—
Ronchetti Gáspár Éép. I/1. 11.20,	
Éép. I/2. 11.20, Éép. II. 12.—,	
pk. 1.—	35.40
Átvitel	5216.63

Befizetések K.	
Áttétel	5216.63
Ratkovszky Károly npt. 2.—, pk.	
—,40	2.40
br. Radvánszky Géza ak.	60.—
Schlehr János ld.	4.—
Stainer Gyula hd.	114.80
Szombathelyi erdőhivatal npt.	
12.—, pk. —.60	12.60
özv. Székács Ferenczné lb.	
625.—, üb. 2.06	627.06
Szálka Albert td.	16.—
Szöllösi Rezső td.	10.—
Szepessy Elek td.	4.—
Szuppek József td.	8.—
Szalai Ernő td.	16.—
Selmeczbányai főiskola hd.	16.43
Sas József Sz. 2.40, pk. —.45	2.85
Simsik Mihály td.	16.—
Szüz László td.	16.—
Stainer Gyula npt. hd.	40.—
Schaller Kálmán td.	8.—
Stephani Ervin urad. hd.	2.15
Szászsebesi erdőhiv. W. k. a.	—.90
Takács Aron npt. 3.—, pk. —.12	3.12
Terray Gyula npt. 2.—, pk. —.35	2.35
Tölgyes József td.	10.—
Tóth András Sz.	2.40
Ujfalussy Mihály npt.	6.—
Varga János td.	30.—
Vlaszaty Ödön npt. 2.—, pk. —.45	2.45
Vadászerdei szakiskola Sz.	30.—
Wenk Gyula td.	8.—
Wámoscher Nándor npt. 2.—,	
pk. —.30	2.30
Warinszky József td. 20.—, npt.	
2.—	22.—
Bevétel november hóban	6312.44
Január—októberi bevétel	66629.20
Összesen:	72941.64

The first part of the document discusses the importance of maintaining accurate records of all transactions. It emphasizes that every entry should be clearly documented and supported by appropriate evidence. This includes receipts, invoices, and other relevant documents that can be used to verify the accuracy of the records.

The second part of the document outlines the various methods used to collect and analyze data. It describes how different types of information are gathered, processed, and then used to draw conclusions. This involves a systematic approach to data collection, ensuring that all relevant information is captured and analyzed thoroughly.

The third part of the document focuses on the interpretation of the results. It explains how the data is analyzed to identify trends, patterns, and anomalies. This step is crucial for understanding the underlying causes of the observed phenomena and for making informed decisions based on the findings.

The fourth part of the document discusses the implications of the research. It explores how the findings can be applied in various contexts and how they contribute to the overall understanding of the subject matter. This involves a critical evaluation of the results and their potential impact on the field.

The fifth part of the document provides a summary of the key findings and conclusions. It highlights the most significant results and discusses their implications for future research and practice. This section serves as a concise overview of the entire study and its contributions.

Az „Erdészeti Lapok“ 1904. évi XII. füzetének HIRDETÉSEI.

Az ERDÉSZETI LAPOK mellett mérsékelt közlési díjért
a lap irányával nem ellenkező hirdetések kiadatnak.

Dijszabályzat. Egész oldal 32 K, féoldal 16 K, negyedoldal 8 K, nyolczad-
oldal 4 K. Sorok szerint: Az első negyven (40) sorért soronként nyolczvan (80)
fillér, az erre következő husz (20) sorért, illetőleg a 41 egész 60-ik sorig soron-
ként hatvan (60) fillér, míg a 60-ik soron felül következő minden sorért egyen-
ként negyven (40) fillér számítatik. Legalább háromszori és ennél többszöri
beiktatásnál megfelelő engedmény. Egy oldalt meghaladó hirdetéseknel ismételt
megjelenés esetén is csak az első oldal után nyújtunk engedményt.

Táblázatok, nyomdai szabály szerint, kétszeres árral számítatnak.

Külön melléletek 25 gramm sulyig 70 koronáért, azontul 25 grammon-
kint 25 koronával magasabb árért mellékeltetnek.

**Egyetemes busszóla-műszereket
és erdei busszólákat**

optikai távolságméréssel.

Ár 65 frttól felfelé.

Mérő-asztalokat nézgvonalzókkal, mérő-
szalagokat, faállalókat, rajzeszközöket, ter-
letmérőket (planimeter), valamint mindennemű földmé-
részi műszereket készít a legpontosabb kivitel biztosításával

NEUHÖFER és FIA
csász. és kir. udvari látzerész- és műszergyáros
Bécs, (I., Kohlmarkt 8.)

Az 1900. évi párisi világkiállításon aranyéremmel
kitüntetve.

Kimerítő illusztrált árjegyzék ingyen és bérmentve.
Javításokat leggyorsabban és legpontosabban teljesít. Minden-
féle műszerből készletet tart.

Valamennyi mérő műszereink Calderoni és Tsa budapesti cégétől is
beszerezhetők. Minden műszer cégünkkel van ellátva.

(1.)

Állást keres jó bizonyítványokkal rendelkező 32 éves nő
erdész és vadász, ki a magyar és német nyelvet teljesen bírja, az
erdőgazdaság minden ágában, valamint az apró és fővad tenyész-
tése körül és a vadászatban teljes jártassággal bír. Czim a kiadó-
hivatalban.

(4. II. 2)

Fővadászi, esetleg pagonyerdészi állást keres egy IV. gymnasiumot és erd. szakiskolát végzett szakvizsgázott egyén, ki az erdészeti és vadászati teendőkből teljesen jártas s kisebb területek felvételéhez is ért. 27 éves, ír és beszél magyarul és németül s a tót nyelvet is bírja szóban. Czim a kiadóhivatalban. (5. II. 2.)

(2. VII. 7.)

Fenyőtüzifa eladási hirdetmény. 67.982. I/1 a. 1904. szám. — A beszercebányai m. kir. erdőigazgatóság tanácstermében 1904. évi december hó 22-én délelőtt 10 órakor nyilvános szóbeli árverés fog tartatni. Eladás alá kerül:

I. A dobrócsi, karámi, sziklai, kisgarami és rezsőparti m. kir. erdőgondnokságokból a kincstár részéről az 1905., 1906., 1907. és 1908. években a rezsőparti gerebrakodóra usztatandó évi mintegy 20.000—25.000 $\text{ü}r\text{m}^3$ fenyőhasáb és dorong tűzifa. Bánatpénz 3500 korona.

Kikiáltási ár ürköbméterenkint 3 korona 30 fillér.

II. A benesházai, vaczoki és mihályteleki m. kir. erdőgondnokságokból vizen, esetleg szárazon a Garam partjára vagy a közlekedési utak mentére az 1905., 1906., 1907., 1908. és 1909. években szállítandó évi mintegy 4000—6000 $\text{ü}r\text{m}^3$ fenyőhasáb és dorong tűzifa. Bánatpénz 1000 korona.

Kikiáltási ár ürköbméterenkint 3 korona 30 fillér.

Az általános árverési és szerződési feltételek a beszercebányai m. kir. erdőigazgatóságnál 1904. évi november hó 15-től megtekinthetők.

Budapest, 1904. évi október hóban.

(6)

A m. kir. földmívelésügyi miniszter.

Pályázati hirdetés. 3016. erd. alb. 1904. szám. — Trencsén vármegye területén levő s állami kezelés alatt álló erdőbirtokok őrzésére szervezett kiszuczaujhelyi kerületi erdőőri állomás megüresedvén, annak betöltésére pályázatot nyitok.

Javadalmazás czimén évi 720 korona.

Pályázni szándékozókát felhivom, miszerint az 1879. évi XXXI. t.-cz. 37. §-ának *a*, *b*, és *c* pontjaiban jelzett kellékeket valamint eddigi szolgálatukat igazoló okmányokkal felszerelt kérvényeiket 1904. évi december hó 25-éig a trencsényi magyar királyi állami erdőhivatalnál nyújtják be, megjegyezvén, hogy a magyar nyelvnek szóban és írásban való birásán kívül a tót nyelvben való jártasság is megkívántatik.

Az állás 1905. évi január hó 1-én multhatatlanul elfoglalandó. Kelt Trencsénben, 1904. évi november hó 19-én.

Trencsén vármegye közigazgatási erdészeti bizottságának elnöke.

(7)

Alapítva 1867. VVVVVVVVVV	Wernig Péter	Arany érem Páris 1900.
cs. és kir. udvari fegyvergyáros FERLACH, KARINTIA.		
		
<p>Ajánlja kitűnő minőségű vadász és czellővő fegyvereit a legjobb és legtartósabb kivitelben. Nagy hordképesség! Magyar árjegyzék ingyen és bérmentve. Világhírű saját szabadalmu 4 csövű fegyver! Magyar levelezés. (3. V. 3.)</p>		

616/E. 1904. sz. — Dobsina r. t. városnál (Gömör-Kishont vármegye) **egy erdőőri állásra** és **egy erdőlegényi állásra** nyitattik pályázat. Az *erdőőr javadalma*: 600 K. évi fizetés utólagos havi részletekben; 60 K. évi lakpénz előleges félévi részletekben vagy természetbeni lakás, a város választása szerint; 2 hold rét használata, 2 drb szarvasmarhára nyári legelő, erdőőri egyenruha, 20 K. csizmapénz és 24 köbm. puha tűzifa a házhoz szállítva.

Az *erdőlegény javadalma*: 480 K. évi fizetés utólagos havi részletekben; 60 K. lakbér készpénzben, egyenruha, 20 K. csizmapénz és 24 köbm. puha tűzifa a házhoz szállítva.

A sajátkezüleg irt s 1904. évi december 31-ig alulirott polgármesteri hivatalnál benyújtandó pályázati kérvény kellékei:

az *erdőőrre nézve*: erdőőri oklevél, a magyar és tót nyelvekben való jártasság és testi épséget igazoló bizonyítvány. A megválasztott

erdőőr a városi nyugdíjintézetbe belépni köteles. Csak félévi próba idő sikeres lejárta után véglegesítetik;

az *erdőlegényre nézve*: jó írás és a négy számmiveletben való teljes jártasság, s a magyar nyelv ismerete s testi épséget igazoló bizonyítvány.

Dobsina, 1904. november hó 21-én.

(9)

Szontagh, polgármester.

≡ KÉPES ÁRJEGYZÉKÜNK ≡ mindennemű erdészeti eszközökről

a favágás, famérés, faszállítás, erdőirtás, utépités, erdőtelepítés, erdőmivelésre stb. vonatkozólag a legértelmesebb a mindennemű erdészeti eszközökről szóló s egyáltalában létező árjegyzékek közt.

Kívánatra ingyen és bérmentve küldjük meg azt minden erdészeti intézőségnek s minden erdésznek.

J. D. DOMINICUS & SÖHNE fűrész és szerszámgyár

Remscheid-Vieringhausen (Rheinl.)

A gyár alapított 1822-ben.

A gyár alapított 1822-ben.

Saját ház az export részére: **HAMBURG, Rathausstrasse 5.**

508 (12-8)

Pályázati hirdetés. 11.351/1904. szám. — Korpona sz. kir. r. t. városnál megüresedett *erdőtiszt* állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom: Fizetés 2600 K. Lakbér 240 K. Uti átalány 300 K. Tüzifa 30 térméter.

A pályázati kérvény a város képviselőtestületére czimezve december 20-ig benyújtandó.

És pedig mindazok, kik közszolgálatban állanak, közvetlen felebbvalóik útján terjesszék be hozzám; a kik magánosoknál állanak szolgálatban, vagy ezidőre sehol nem szolgálnak, azok a

folyamodványukat azon törvényhatóság első tisztviselőjénél (alispán, polgármester) nyújtják be, melynek területén állandóan laknak.

A folyamodványhoz az elméleti képzettséget (államvizsga), politikai és erkölcsi megbízhatóságot, nemkülönben az eddigi szorgalmait igazoló bizonyítványok melléklendők.

Ipolyság, 1904. november hó 18.

(10)

Czobor, alispán.

Miért bajlódik ön a kézi iskolázással? ~~~~~

A kísérlet ugyszólván semmibe sem kerül!

Próbára vagy megtekintésre szállítom erdei faiskolák részére alább felsorolt, már igen elterjedt készülékeimet, megjegyezve, hogy azokat nehézség nélkül visszaveszem, (megtérítési igény nélkül) ha esetleg nem felelnek meg a ha legkésőbb a szezon végeig vámmentesen és bérmentve visszaküldetnek.

- 1. Iskolázókészülék,** teljes, à 23 korona ládában, termésszerszerű, igen gyors iskolázás, mindenütt alkalmazható.
- 2. Iskolázógépek,** à 110 kor., különösen állandó faiskolák részére nagyon ajánlható.
- 3. Vetőgépecske,** teljesen fémből, tokban, faiskolák és szabad földek részére à 24 korona. Magmegtakarítás, kitűnő, igen gyors és egyenletes vetés. Használati utasítást, bérmentve, egyszerű csomagolás ingyen.

RUD. HACKER k. u. k. Forstverwalter, Cerekwitz bei Königgrätz (Böhmen).
514 (6-3)   **Levelezés német nyelven.**

Feladási hirdetmény. 19.592/904. szám. — Brassó szab. kir. város erdőhivatalának helyiségében (Rózsa-tér 9.) folyó évi december hó 28-án délelőtt 11 órakor a tömösi erdőgondnokságban az üzemterv szerint kihasználásra előirt alább részletezett faanyagok tövön való eladása iránt írásbeli versenytárgyalás fog tartatni.

Eladás alá kerül:

A fentnevezett erdőgondnokság „A” üzemosztályának „száraz-tömös” nevű erdőrésznek tíz évi fahasználata és pedig 205.176 m^3 fenyő és 35.216 m^3 bükkfa.

Kikiáltási ár: a fenyőfáért 4 K., a bükkfáért 80 fillér köbméterenkint, mely áron alól a fa nem fog eladatni. A fent részletezett fatömeg 1913. évi december hó 31-éig levágandó és a következő, vagyis az 1914. évi április hó végéig az erdőből kiszállítandó.

Bánatpénz fejében az ígért árnak 2%^o-a, a folyó évi december

hó 28-án d. e. 11 óráig Brassó város erdőhivatalához benyújtandó írásbeli ajánlathoz csatolandó. Elkésve érkezett ajánlatok nem vétetnek figyelembe.

Ajánlattevők kötelesek az ígért vételárt számokkal és betűkkel kiírni és kijelenteni, hogy az eladási feltételeket ismerik és azokat elfogadják.

A versenytárgyalási és szerződési feltételek Brassó város erdőhivatalánál a hivatalos órák alatt betekinthesők, kívánatra a fél költségén elküldhetők. Brassó, 1904. évi november hó 24-én.

(11)

A városi tanács.

Pályázati hirdetmény. 955/904. sz. — A nagyméltóságú vallás-és közokt. m. kir. miniszterium f. évi 79.988. számú magas rendelete alapján a zala-erdődi m. kir. közalp. erdőgondnokságnál üresedésbe jött pta-pátkai IV-ed osztályu erdőőri állásra évi 480 korona fizetés, szabályszerű személyi pótlék, szabad lakás, 1 $\frac{1}{2}$ kat. hold földjárandóság, tíz korona földváltás és 18 ürm^3 kemény dorongfa illetményvel pályázat hirdettetik.

Ezen állomásra pályázók az 1879. évi XXXI. t.-cz. 37. §-ában előírt szakvizsga letételét okmányilag igazolni, ép, erős testalkatukat s kivált jó látó, és hallóképességüket megyei főorvos, vagy honvéd törzsorvos által kiállított bizonyítvánnyal, erkölcsi magaviseletüket, illetőségüket és életkorukat, valamint a magyar nyelvnek szóban és írásban való tökéletes birását okmányokkal beigazolni kötelesek.

Az így felszerelt és sajátkezüleg irt kérvények 1904. évi december 31-ig alulírott erdőgondnokságnál nyujtandók be.

Zala-Erdődön (u. p. Jánosháza), 1904. évi nov. 25.

(12)

M. kir. közalap. erdőgondnokság.

Pályázati hirdetmény. 3931/1904. sz. — Hunyad vármegye tekintetes közíg. erdészeti bizottságának 4048. és 4049. számú határozata alapján a bukovai és vajdahunyadi ker. erdőőri állásokra egyenkint 600–600 korona évi fizetéssel ezennel pályázatot hirdetnek.

Pályázhatnak 24 évet betöltött és 40 évnél nem idősebb okleveles erdőőrök.

A folyamodók kérései sajátkezüleg irandók és 1905. év január 5-ig az alanti hivatalhoz adandók be.

A kérvényhez csatolandó: 1. erdőőri oklevél, 2. keresztlevél, 3. orvosi bizonyítvány, 4. szolgálati bizonyítvány, 5. erkölcsi bizonyítvány.

A magyar nyelvnek szóban és írásban való bírása elengedhetetlen kellék, a román nyelv tudása pedig előnyt biztosít a pályázónak, azért a folyamodó kérvényében ezen képességet felsorolni köteles.

A mennyiben okleveles egyén nem pályázik, jó minősítéssel bíró kiszolgált katonaaaltisztek és csendőrök kérvénye is figyelembe lesz véve.

Déva, 1904. évi december hó 1-én.

(15)

M. kir. állami erdőhivatal.

Tichy Gusztáv puskaműves, Mähr.-Ostrau

Készíti a legfinomabb vadászfegyvereket saját modellje után. Sulya csak 3 kg. — Töltények legolesőbb bevásárlási forrása. 100 darab hüvely 2 korona 40 fillértől 3 koronáig. Kitűnő patronok II—III korona száza.
 Árjegyzék ingyen és bérmentve. 516 (3—3)

Hirdetmény. 6816/1904. sz. — Ezennel pótlólag közzététetik, hogy a besztercebányai m. kir. erdőigazgatóság tanácsstermében 1904. évi december hó 22-én délelőtt 10 órakor megtartandó fenyőtűzifa eladásnak a nagyméltóságú m. kir. földmivelésügyi miniszter ur 1904. évi 67982. sz. alatt közzétett árverési hirdetménye I. pontja szerint eladás alá kerülő 20.000—25.000 *ürm*³ tűzifából annak zöme a kisgarami gerebrakodón, csekélyebb része a kvatimechi gerebrakodón fog favásárlónak átadatni, míg e fából az előző hirdetménytől eltérőleg csak alárendelt mennyiség vagy semmi sem kerül a rezsőparti gerebrakodón átadásra.

Besztercebánya, 1904. évi december 3-án.

(16)

M. kir. erdőigazgatóság.

Kidöntött erdei fák gyökértövének felapritása

tudvalevőleg fáradságos és kevésbé kifizetődő munka, ha alkalmas segédeszköz nélkül hajtjuk végre, **rendkívül megkönnyítettik, ha az én MOZSÁRÁGYUMAT használja. Rendkívül idő és pénz megtakarítás.** Ezen praktikus és hasznos készüléknek egyetlen erdészeti intézőségénél sem volna szabad hiányozni, melegen ajánlják testületek, erdőbirtokosok és erdőtiszték. **AUG. RÜEGER, mech. Werkstätte, Rudolfingen, Kant. Zürich (Sweiz). Prospektusok és bizonyítványok ingyen. Legjobb referenciák.** 517 (6—2)

Árverési hirdetés. 668/904. sz. — Szeben vármegye nagydísnódi főszolgabírói járásába bekebelezett Fenyőfalva község tulajdonát képező „Schatzenscheuren“ nevű erdőrészben 1904. évre való kihasználásra üzemtervileg előirt mintegy 17·25 kat. holdnyi vágásterületen megjelölt 400 darab 37—90 *cm* mellmagasságban mért tölgytörzsből termelhető mintegy 487·80 *m*³ haszonfa zárt ajánlatokkal egybekötött Fenyőfalva községhezánál tartandó nyilvános árverésen 1904. évi december 22-én délelőtt 9 órakor fog eladatni.

Kikiáltási ár 3616 K 80 fillér. Bánatpénz 361 K 68 fillér.

Utóajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Írásbeli zárt ajánlatokhoz a kiirt bánatpénz csatolandó.

A részletes árverési feltételek Fenyőfalva község előljáróságánál és a nagyalmácsi m. kir. járási erdőgondnokságnál megtekinthetők.

Fenyőfalván, 1904. évi december hó 1-én.

(17)

A községi előljáróság.

„Waldheil“ favédőeszköz.

Kipróbált saját találmány. — Német birodalmi szab. 150561. sz. — Magyar szab. 30369. sz.

Feltétlenül biztos hatása, legegyszerűbb eszköz, bármily fiatal erdőtelépitvény, gyümölcsös, faiskola, szőlő stb. megvédésére

a vad lerágása ellen.

☛ Megrendelés német nyelven. ☚

Póstacsomag 3000 védővel 7—8 márka utánvét mellett. Leírás díjmentesen.

A. Thomée

Waldgut Lengelsen bei Werdohl, Westfalen.

Haszonfaeladási hirdetés. 109192. I/1. a. 1904. sz. — A soóvári m. kir. erdőhivatal zárt írásbeli versenytárgyalás útján áruba bocsátja a szomolnokai m. kir. erdőgondnoksághoz tartozó „B” üzemosztályba sorozott összes erdőben, az érvényben lévő, vagy időközben megállapítandó üzemtervek szerint az 1905. évtől — 1910. év végéig vagyis szakadatlanul egymásután következő 6 (hat) év alatt kihasználandó lucz-, jegenye-, erdefenyő-, szil-, kőris-, juhar-, épületi és haszonfa hozamot.

Kikiáltási árákul megállapítatik.

a) *Fenyőfára.*

29 *cm* és azonfelüli középátmérőjű szálfák után tömköbméterenként 6 (hat) korona 09 fillér;

7—28 *cm* középátmérőjű szálfák után köbméterenkint (3) három korona 89 fillér;

7—11 *cm* alsó átmérőjű rudak vagy léczek után darabonként 17 fillér.

hulladékfából készítendő 50 *cm* hosszú zszindely ezre után 6 (hat) korona 72 fillér.

b) *Szil, kőris, juhar.*

29 *cm* és azonfelüli középátmérőjű szálfák után tömköbméterenként 9 (kilencz) korona 24 fillér;

7—28 *cm* középátmérőjű szálfák után tömköbméterenkint 6 (hat) korona 72 fillér.

A versenytárgyalás 1904. évi december hó 29-én délelőtt 10 órakor fog a soóvári m. kir. erdőhivatal irodájában megtartatni.

Versenyezni kívánók felhivatnak, hogy az ivenként 1 korona bélyeggel és 2000 korona bánatpénzzel ellátott zárt írásbeli ajánlataikat fent megjelölt időpontig a soóvári m. kir. erdőhivatalnál benyujtsák.

Az írásbeli ajánlatokban az ígélet a kikiáltási árakkal szemben csakis betűkkel és számjegyekkel kiírandó %^o-ban fejezendő ki; továbbá határozottan kiköztetik, hogy *csak oly ajánlatok jognak figyelembe vétetni* s képezhetik a versenytárgyalás alapját, amelyekben az összes választékokra ugyanazon százalékban tétetik meg a felüligélet.

Az árverési és szerződési feltételektől eltérő kikötéseket tartalmazó, ugyszintén utóajánlatok tekintetbe nem vétetnek.

Az árverési és szerződési feltételek a m. kir. földmivelésügyi miniszterium erdészeti főosztályában, a soóvári m. kir. erdőhivatal, valamint a szomolnoki m. kir. erdőgondnokság irodájában a hivatalos órákban megtekinthetők.

Budapest, 1904. évi november hó.

(19)

M. kir. földmivelésügyi miniszter.

Feladési hirdetmény. 2440/904. — Erzsébetváros szabad királyi város Tanácsa a város tulajdonát képező és Rudály község (Nagy-Küküllő vármegye) határán levő „Vosloch“ nevű erdő rész tölgyfa és tűzifa anyagának eladása végett folyó 1904. évi december hó 19-én, délelőtt 11 órakor, Erzsébetvároson a tanácsház üléstermáben zárt írásbeli versenytárgyalást tart.

A kérdéses erdő területe 85·83 k. hold és a jókarban levő v. uttól $\frac{1}{2}$ kilométerre fekszik. Becslése alkalmával találtott:

1. *Tölgy műfa.* I. osztályu műfa $539 m^3$ (29—70 cm átmérővel); II. osztályu műfa $547 m^3$ (23—28 cm átmérővel); III. osztályu műfa $497 m^3$ (16—22 cm átmérővel). Ezenkívül vastagabb ágfa $344 m^3$ (10—22 cm vastag ág); vékonyabb ágfa $217 m^3$ (5—10 cm vastag ág).

2. *Bükk és gyertyán tűzifa* 2654 öl (4 ürméter = 1 öl) tűzifa, 1950 rakásfa.

Kikiáltási ár: a tölgyfára 10461 korona; a tűzifára 10069 korona. Együtt az egész faanyagra 20530 korona, azaz huszezerötshármincz korona.

Versenyezni óhajtók felhivatnak, hogy a kikiáltási ár 10⁰/₀-át bánatpénzül csatolva, szabályszerű zárt ajánlatukat alólírt városi tanácshoz 1904 december 19-én d. e. 11 óráig adják be, mert később érkezett és szabálytalanul beadott ajánlatok figyelembe nem vétetnek.

Az ajánlatban az ígért ár összege betűkkel is világosan kiirandó és az is kifejezendő, hogy ajánlattevő az árverési feltételeket ismeri és azokat magára nézve kötelezőknek tekinti.

A részletes feltételek a polgármesteri irodában megtekinthetők; a becslési adatok a kir. erdőgondnokságnál vannak.

Erzsébetváros, szab. kir. város Tanácsa 1904 december 5.

(20)

Trajánovits János, polgármester

Pályázati hirdetés. 2365/1904. sz. — Az alulirt m. kir. erdőhivatal kerületében megüresedett egy I. oszt. főerdőőri, egy II. oszt. főerdőőri és egy I. oszt. erdőőri, illetve a fokozatos előléptetés esetén megüresedő II. oszt. erdőlegényi állomásokra az állományszerű illetményekkel pályázat nyitattik.

Az erdőőri, illetve főerdőőri állomásokra pályázók az 1879. évi XXXI. t. cz. 37. §-ában előirt kellékeket okmányokkal tartoznak igazolni.

Az állami szolgálatba ujonnan belépni kívánók, mint nem különben kivétel nélkül a fokozatos előléptetés folytán megüresedő III. oszt. erdőőri, valamint az erdőlegényi állásokért folyamodók ezenkívül ép és erős testalkatukat, különösen jó látó, halló és beszélő képességüket, kincstári erdészeti orvos, vármegyei tiszti főorvos vagy honvéd törzsorvos által kiállított bizonyítvánnyal, valamint életkorukat és illetőségüket anyakönyvi kivonattal, továbbá a hivatalos magyar nyelvnek szóban és írásban való birását okmányilag beigazolni kötelesek.

Az így felszerelt, sajátkezűleg irt kérvények f. évi december hó 31-éig az alulirt m. kir. erdőhivatalnál a pályázók előljárói, illetve az illetékes közigazgatási hatóságai útján nyujtandók be.

Hiányosan felszerelt, elkésve és nem az előirt uton érkezett kérvények figyelembe vétetni nem fognak.

Kelt Gödöllőn, 1904. évi November hó 20-án.

(21)

M. kir. erdőhivatal.

Pályázat. A munkácsi és szt-miklósi hitbizományi uradalomnál 1905. évi január hó 1-től két erdőtiszti állás — az uradalomnál rendszeresített illetményekkel — fog betöltetni.

Pályázni kívánók felkéretnek, hogy végzett tanulmányaikról kiszolgált egy évi önkéntességről és több évi erdészeti gyakorlatról tanuskodó bizonyítványaikkal felszerelt kérvényeiket alulirt uradalmi igazgatósághoz Munkácsra nyujtsák be.

Pályázóktól kívántatik, hogy az erdőrendezősségi munkálatoknál és a vadászat körül jártassággal birjanak, valamint hogy a magyar nyelven kívül a német és a tót nyelvet is birják.

Gróf Schönborn Buchheim-féle munkácsi és szt-miklósi hitbizományi uradalom igazgatósága.

(22)

Pályázat. 2160/1904. szám. — A magy. kir. bányászati és erdészeti főiskolán Selmezbányán, szervezés folytán betöltendő, a IX. fiz. osztályba sorozott titkári állásra, melylyel az iroda vezetése, tanácsülési jegyzőség, az általános és folyó ügyek előadása, hitelfelhasználási nyilvántartás, s a könyvtárőri teendők végzése van egybekötve, ezennel pályázat hirdettetik.

Felhivatra tehát mindazok, kik ezt az állást elnyerni óhajtják, hogy *legalább* az 1883. évi I. t.-cz. 19. §-ának második pontjában előírt képzettségüket, nyelvismeretüket, eddigi foglalkozásukat, életkorukat, s egészséges voltukat igazoló bizonyítványokkal fölszerelt folyamodványukat, ha államszolgálatban állanak, felettes hatóságuk útján, különben pedig illetékes főispánjuk útján, f. évi decz. 8-ától számított négy hét alatt, a nagyméltóságú pénzügyminiszteriumra czimezve, az alább írt rektori hivatalnál nyujtsák be.

Selmezbányán, 1904. évi december hó 8. A m. kir. bányászati és erdészeti főiskola ezidőszerinti rektora: *dr. Fodor L.* (23)

